

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

Факультет початкового навчання

До 220-ї річниці з дня заснування університету

**ІННОВАЦІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ:
ДОСВІД, ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ,
ПЕРСПЕКТИВИ**

**Матеріали IV науково-практичної інтернет-конференції
здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету початкового навчання**

17 травня 2024 року

Харків – 2024

Інновації в початковій освіті: досвід, виклики сьогодення, перспективи: матеріали ІV науково-практичної інтернет-конференції здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди (17 травня 2024 р., м. Харків) / за заг. ред. д. пед. н., доц. О. А. Мкртчян. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2024. 97 с.

Збірник містить матеріали інтернет-конференції здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти другого року навчання факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди, присвячені актуальним проблемам початкової освіти. Розкриваються питання теорії та методики навчання і виховання у початковій школі, інноваційних підходів у роботі вчителя початкових класів, інклюзивного простору в освітньому процесі початкової школи, історико-педагогічних та компаративістських аспектів початкової освіти, перспективні напрями розвитку початкової ланки освіти: український і європейський досвід, провідні питання природничо-математичної та мовно-літературної галузей у початковій школі.

Для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти і викладачів закладів вищої освіти.

*Рекомендовано до друку редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Протокол № 5 від 15.05.2024 р.*

УДК 378:373.3

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Бабійчук-Харченко Катерина Суть і структура адаптації молодших школярів до освітнього процесу початкової школи	8
Бондаренко Марія Національно-патріотичне виховання молодших школярів в умовах воєнного стану	9
Буравель Олена Моральна свідомість як показник вихованості молодших школярів	10
Волкова Вікторія Культура поведінки молодшого школяра: суть поняття і компоненти	11
Голубєва-Красуцька Ганна Особливості формування критичного мислення в учнів початкової школи	12
Євтюшкіна Ольга Розвиток творчих здібностей молодших школярів в образотворчій діяльності	13
Zhelobkova Yevheniya Formation of moral and value orientations of junior high school students in extracurricular activities	14
Калініченко Оксана Зниження рівня тривожності молодших школярів засобами казкотерапії під час воєнного стану	15
Кутєпова Марина Дидактична гра як засіб формування пізнавальної активності молодших школярів	16
Марченко Валерія Формування екологічної компетентності молодших школярів в освітньому процесі Нової української школи	17
Мороховська Інна Самостійна робота молодшого школяра: сутність та переваги	18
Новиченко Вероніка Виховання позитивного ставлення до рідного краю учнів молодших класів засобами народної педагогіки	19
Обозна Варвара Формування музичних здібностей молодших школярів засобами ігрових технологій	20
Овчаренко Христина Патріотичне виховання учнів початкових класів в освітньому процесі Нової української школи	21
Павліченко Олександр Патріотичне виховання молодших школярів у позаурочній діяльності в умовах воєнного стану	22
Панченко Анастасія Формування соціокультурної компетентності учнів початкової школи в освітньому процесі	23
Савченко Оксана Особливості розвитку логічного мислення молодшого школяра	24
Смірнова Віталіна Вплив образотворчого мистецтва на формування художніх навичок молодших школярів	25
Соколова Наталя Декоративне мистецтво як засіб естетичного виховання молодших школярів	26
Стадник Анна «Перевернутий клас» як засіб розвитку самостійності молодших школярів в освітньому процесі початкової школи	27
Талалайкіна Юлія Загальна характеристика обдарованості молодшого школяра	28
Тесляр Юлія Проблема розвитку soft skills молодших школярів	29
Усова Дар'я Формування соціальної активності учнів початкової школи в	30

позаурочній виховній діяльності	
Чуйкіна Валерія Формування загальнонавчальних умінь та навичок учнів під час освітнього процесу початкової школи	31
Шваб Ірина Критичне мислення як провідна технологія навчання в НУШ	32
Шевченко Зінаїда Формування інтелектуальної обдарованості у дітей молодшого шкільного віку в освітньому процесі	33
Шершень Аліна Формування мультикультурної компетентності учнів початкової школи в освітньому процесі	34
Шкварко Надія Особливості формування пізнавального інтересу молодших школярів	35

СЕКЦІЯ 2

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Антонова Ірина Особливості самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи засобами цифрових технологій	36
Balyuk Olga Interactive technologies as a means of forming creative abilities in primary school students using	37
Бастрічева Вікторія Використання квест-технології в початковій школі	38
Безущенко Світлана Гледінг як засіб протидії та попередження булінгу в початкових класах у позакласній роботі	39
Єлагіна Світлана Формування соціальної компетентності учнів початкової школи засобами мультимедійних технологій в освітньому процесі	40
Король Тетяна Особливості діяльності шкільних музеїв	41
Мацак Катерина Практика «ранкова зустріч» в початковій школі: значення, функції, структурні компоненти	42
Пара Анастасія Національно-патріотичне виховання молодших школярів засобами мистецтва	43
Петрініч Наталя Арт терапевтичні техніки в груповій роботі з учнями початкової школи	44
Петухова Анастасія Формування цілісної картини світу молодших школярів на уроках «Я досліджую світ»	45
Помазан Марина Виховання толерантності як умова становлення дитячої субкультури молодших школярів	46
Саккер Олександра Студентське самоврядування як фактор розвитку лідерських якостей студентів педагогічних спеціальностей	47
Хасянова Анна Розвиток творчих здібностей молодшого школяра за допомогою інноваційних технологій	48
Черненко Кристина Особливості шкільної медіації та способи її організації у школі	49
Ян Інцзе Формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів в освітньому процесі	50

СЕКЦІЯ 3

ІНКЛЮЗИВНИЙ ПРОСТІР В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Котелевська Вікторія Використання ігрової діяльності у корекційній роботі з дошкільниками з ФФНМ	51
--	----

СЕКЦІЯ 4
ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА
ЯК ОСНОВА ВЗАЄМОДІЇ ТА СПІВПРАЦІ УЧИТЕЛЯ, УЧНЯ І БАТЬКІВ

Довгопол Дар'я Робота учителя початкової школи з батьками у воєнний час в умовах дистанційного навчання дітей	52
Зінкова Алла Взаємодія школи та сім'ї в процесі формування самостійності учнів початкових класів	53
Кіндер Надія Педагогічна освіта батьків у сучасному сімейному вихованні	54
Коберська Вікторія Формування педагогічної культури батьків дітей молодшого шкільного віку в сучасних умовах в Україні	55
Лебець Ірина Організація педагогічного співробітництва педагога і батьків молодших школярів засобами мобільної комунікації	56
Половинка Наталія Взаємодія вчителя і батьків як чинник успішної навчальної діяльності учнів початкової школи	57
Хвостик Анастасія Співпраця школи та сім'ї у вихованні в молодших школярів шанобливого ставлення до людей	58
Цибинюга Тетяна Організація взаємодії з батьками учнів початкових класів в умовах НУШ	59

СЕКЦІЯ 5
ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА КОМПАРАТИВІСТСЬКІ СТУДІЇ

Кіфоренко Анастасія Провідні ідеї Марії Монтесорі у контексті сучасної педагогічної думки	60
Медведєва Світлана М. Ф. Сумцов про національну систему освіти	61
Мисик Катерина Педагогічний аналіз концепцій сімейного виховання А. С. Макаренка	62
Мірошніченко Марина Ідеї народної педагогіки у творчій спадщині Василя Сухомлинського	63
Рочняк Тетяна А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського про трудове навчання та виховання	64
Теремязєва Орина Педагогічні основи сімейного виховання у сучасній Франції	65
Черкашева Катерина Порівняльний аналіз провідних поглядів Г. Ващенка та А. Макаренка на формування особистості	66
Шевченко Олена Сімейне виховання в системі освіти Японії (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)	67

СЕКЦІЯ 6
ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ ОСВІТИ:
УКРАЇНСЬКИЙ І ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Білоконь Олена Досвід Норвегії у формуванні екологічної культури здобувачів початкової освіти	68
Євлахова Тетяна Вплив соціально-культурного контексту на організацію початкової освіти в Іспанії та Україні	69
Юношева Ірина Початкова освіта у Швеції паралелі для початкових класів НУШ	70

СЕКЦІЯ 7
ПРОБЛЕМАТИКА МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ГАЛУЗІ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Алексєєва Наталія Використання інтерактивних методів у розвитку зв'язного мовлення учнів початкових класів	71
Білоус Тетяна Використання прийомів критичного мислення на уроках української мови	72
Бондаренко Катерина Методи формування мовленнєвої культури учнів початкової школи на уроках літературного читання	73
Бондаренко Оксана Сформованість графомоторних навичок як одна з передумов засвоєння письма дітьми старшого дошкільного віку	74
Буки Олена Формування лексичної компетентності учнів початкових класів на уроках української мови	75
Васюк Анна Читання як основа успішного навчання молодшого школяра	76
Гудзовата Анастасія Прийоми критичного мислення як засіб формування мовної компетентності молодших школярів в освітньому процесі	77
Дудка Ольга Комуникативно-мовленнєвий розвиток дітей у процесі підготовки до школи	78
Кваша Андрій Провідні завдання уроків позакласного читання в процесі формування медіаграмотності молодших школярів	79
Кривуля Юлія Проблема визначення готовності студентів факультету початкового навчання до підвищення читацької компетентності учнів	80
Літвінчук Марина Формування стійкої позитивної мотивації молодших школярів до вивчення мови та літературного читання засобами електронних освітніх ресурсів	81
Михайлик Світлана Застосування технології «Щоденні 5» на уроках мовно-літературної галузі	82
Погор Вікторія Застосування індивідуального підходу у процесі навчання грамоти молодших школярів	83
Сьомак Інна Роль комуникативної компетентності у формуванні особистості молодшого школяра	84
Тарасенко Дарина Формування культури мовлення молодших школярів в умовах діалектного оточення	85
Тітов Дмитро Розвиток орфографічної грамотності учнів початкових класів	86
Штанько Ольга Позакласна робота як засіб розвитку гнучких навичок молодших школярів	87
Ястремська Анастасія Казкотерапія як засіб комуникативно-мовленнєвого виховання молодших школярів	88

СЕКЦІЯ 8
ПРОВІДНІ ПИТАННЯ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОЇ ГАЛУЗІ
У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Без'язична Наталія Екологічна компетентність учнів початкових класів, як одна з ключових компетентностей у НУШ	89
Медведєва Аліна Педагогічні умови формування здорового способу життя у молодших школярів під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ»	90
Мерцалова Вікторія Впровадження STEM-освіти в навчальний процес освітніх закладів	91

Олефіренко Олена Роль вчителя як моделі екологічної поведінки для учнів початкових класів	92
Рясна Лілія Уроки інтегрованого курсу «Я досліджую світ» як засіб формування інфомедійної грамотності в учнів початкової школи	93
Скупченко Діана Розвиток критичного мислення у молодших школярів	94
Удовиченко Олена Впровадження технологій диференційованого навчання у практику початкової школи	94

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Суть і структура адаптації молодших школярів до освітнього процесу початкової школи

Бабійчук-Харченко Катерина

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор В.М. Гриньова

Аналіз наукових наробок у сфері психології та педагогіки початкової освіти засвідчує, що значна кількість дослідників приділяють особливу увагу проходженню дитиною адаптаційного періоду при вступі у початкову школу. Ученими адаптація розглядається як здатність особистості пристосовуватися до умов зовнішнього середовища шляхом: пошуку комфортного та сприятливого середовища для життєдіяльності; перетворення та змін оточуючого середовища людиною відповідно до її потреб; здійснення людиною внутрішньої особистісної трансформації відповідно до вимог оточуючого середовища тощо. Безумовно на ефективність процесу адаптації молодшого школяра до навчання у початковій школі впливає безпосередньо процес попереднього його розвитку.

Успішна адаптація молодшого школяра в освітньому процесі початкової школи вимагає сформованості достатнього рівня знань та уявлень про оточуючий світ, розвиненості зорово-рухової координації, мислення та мовлення, здатності здійснювати розумові операції, володіння навичками планування, саморегуляції власної поведінки, позитивної мотивації та прояву вольових зусиль тощо, для виконання тих завдань, що постають перед ним у процесі освіти.

Адаптацію молодшого школяра до освітнього процесу в початковій школі прийнято вимірювати за основними показниками, що поділяються на такі групи: *фізіологічні* (покращення динаміки працездатності впродовж перших місяців навчання; відсутність негативних психосоматичних проявів, порушень сну, нав'язливих рухів та дій; добре самопочуття та емоційна стабільність); *когнітивні* (здатність до засвоєння освітньої інформації у повному обсязі, оволодіння освітньою діяльністю); *особистісні* (розуміння та прийняття себе у новому статусі школяра, відсутність емоційного напруження та помірний рівень тривоги, адекватна самооцінка); *соціальні* (товариськість, володіння навичками комунікації, засвоєння правил і норм поведінки в освітньому закладі).

Основними компонентами успішної адаптації молодшого школяра в початковій школі є: адаптація до нового режиму дня, що передбачає необхідність виконання нових обов'язків і завдань, засвоєння великої кількості нової інформації, прояву уважності, зосередженості, самостійності та відповідальності; адаптація до нового колективу, на яку впливають особистісні якості школяра, його бажання та вміння будувати товариські відносини з іншими, адекватна поведінка; адаптація до шкільного життя, що передбачає оволодіння школярем вимогами поведінки в школі під час уроків та перерв, орієнтацію у шкільному просторі.

Національно-патріотичне виховання молодших школярів в умовах воєнного стану

Бондаренко Марія

Науковий керівник – доктор філософії І.А. Небитова

Зараз організація національно-патріотичного виховання у початковій школі є гостро обговорюваним питанням. На час воєнного стану громада потребує патріотично налаштованого суспільства. Національно-патріотична компетентність є одною з основних характеристик сучасної розвинутої особистості. Саме тому є потреба створити ті умови та ті програми, які б виховували стійке та стале покоління українців. Ми вважаємо, що найбільш успішним втіленням є виховні заходи на національно-патріотичну тематику. З огляду на це, проблема національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах воєнного стану не втрачає своєї актуальності.

Проблематикою та обґрунтуванням окресленої теми займалися такі дослідники як О. Дрошкевич, О. Захаренко, Г. Іванюк, В. Каюков, А. Крушельницький, В. Сухомлинський, І. Хемчян, І. Швецова тощо.

За визначення Міністерства освіти і науки України, національно-патріотичне виховання – це повноцінна організована діяльність різнорівневих закладів освіти, державних та громадських організацій та установ, що мають на меті виховання та розвиток у громадян України різного віку любові та ціннісного ставлення до Батьківщини, рідного краю, бережливе ставлення до рідного дому, державних символів, вірність та відданість українському народові, патріотичній свідомості, свободі думки та свободі слова, обізнаності в законах України та дотриманості Конституції України, готовності до захисту правових та культурних інтересів країни на міжнародній арені, захисту та популяризації національної культури серед усіх верств населення.

Варто підкреслити, що оптимальним методом формування дитини-патріота шляхом національно-патріотичного виховання в осередку початкової школи є виховні заходи на патріотичну тематику, адже вони сприяють гармонійному розвитку особистості молодших школярів та виступають оптимальною формою у спілкуванні вчителя із учнями.

Слід зазначити, що повноцінні та цілеспрямовані з триединою метою виховні заходи, створені вчителем для молодших школярів, можуть стати однією з найуспішніших форм організації та покращення освітнього процесу загалом і провадження національно-патріотичного виховання учнів зокрема. Якщо в освітній процес періодично впроваджувати виховні заходи на патріотичну тематику, це спонукатиме учнів до пізнавальної діяльності та виховуватиме вмотивованого українця, бо знаючи історію та традиції власного краю в учнів буде з'являтися бажання створювати щось нове.

Отже, наше дослідження доводить, що виховні заходи розширюють можливості формування національно-патріотичної компетентності у молодших школярів. З метою формування дитини-патріота виховні заходи можна використовувати у святкові дні, що значно підвищує інтерес молодших школярів до української культури.

Моральна свідомість як показник вихованості молодших школярів

Буравель Олена

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

Сучасні трансформації в українському суспільстві ставлять серйозні вимоги до особистості, до її моральності, духовності, внутрішніх сил для активного життя у соціально-психологічних і моральних умовах довкілля. Ствердження моральних цінностей особистості та їх реалізація у поведінці є актуальними проблемами психолого-педагогічної науки.

Змістом, формами, методами морального виховання, питаннями вихованості учнів займалися В. Безрукова, І. Бех, Г. Васянович, І. Зязюн, С. Карпенчук, А. Кузьмінський, В. Кукушин, Н. Мойсеюк, В. Омеляненко, О. Сухомлинська, П. Щербань та ін.

Вихованість є найважливішою психолого-педагогічною та соціально-психологічною характеристикою особистості, вона неподільно пов'язана з усіма її сторонами, відбиває ступінь її всебічності та гармонійності. Одним із її найсуттєвішим показником є сформована моральна свідомість особистості.

Моральна свідомість особистості криється в уявленнях, поняттях, переконаннях. У дітей молодшого шкільного віку формуються початкові уявлення про мораль, судження про те, як вчиняти добре і як погано, що можна робити і що слід уникати. Дитина навчається правильно оцінювати вчинки, обирати потрібну до ситуації форму поведінки, розуміти свої дії.

Моральна свідомість може визначатися як відображення у свідомості людини принципів моральності, тобто норм поведінки, що регулюють ставлення людей один до одного й до суспільства. Особливого значення набирає моральна свідомість у періоді молодшого шкільного віку, коли відбувається інтенсивне формування високих моральних почуттів і переконань. Нервова система молодших школярів набуває пластичності, зростає роль другої сигнальної системи, швидше утворюються тимчасові нервові зв'язки, виробляються нові дії, зміцнюються динамічні стереотипи.

Моральність дитини характеризує співвідношення почуттів і вчинків, оскільки моральні почуття дитини передують її моральним вчинкам. Моральними почуттями називають стійкі хвилювання у свідомості людини, що зумовлюють її вольові реакції, відношення до себе, інших людей, явищ у суспільному житті. Моральні почуття є рушійною силою поведінки дитини у молодшому шкільному віці. Вони демонструють бажання і емоційні стани, забарвлюють психічні процеси школяра.

Отже, моральна свідомість відіграє виняткове значення для формування особистості, оскільки у дитинстві вона визначає спрямованість поведінки молодшого школяра у соціумі та сприяє його самовираженню в суспільстві та культурі.

Культура поведінки молодшого школяра: суть поняття і компоненти

Волкова Вікторія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор В.М. Гриньова

Проблема формування культури поведінки молодших школярів є повсякчас актуальною та своєчасною, оскільки те, як формується і виховується особистість в дитинстві, впливає на її подальше життя, стає підґрунтям її успіхів та життєвих досягнень. Розглядаючи культуру поведінки як базовий соціальний феномен, неможливо звести її лише до дотримання певних етичних норм і правил, хоча вона тісно пов'язана із ментальністю особистості, її моральними уявленнями та ціннісними установками. Тобто культура поведінки виражається у загальному культурному рівні цивілізованої особистості.

Узагальнення підходів у психолого-педагогічній літературі до визначення поняття «культура поведінки», дозволяє визначити дану дефініцію як сукупність стійких форм та способів поведінки особистості у побуті, спілкуванні та діяльності, що відображають суспільно корисні, моральні та естетичні норми і правила, прийняті у соціумі.

Формування культури поведінки особистості починається з перших років життя людини. Надалі поступово, через наслідування та виконання найпростіших операцій, дитина засвоює норми та правила спілкування, розвиває та удосконалює взаємовідносини з оточуючим світом відповідно до установок та стереотипів, які вона засвоює в родині.

Формування у дитини базових культурних потреб та запитів починається активно саме у молодшому шкільному віці. Починаючи активне спілкування з однолітками, вивчаючи та осмислюючи предмети і явища оточуючого світу, отримуючи та переробляючи інформацію, молодший школяр поступово навчається поводити себе у конкретних ситуаціях.

Культура поведінки молодшого школяра містить такі компоненти: операційний, що передбачає розвиток стійких поведінкових навичок (турбота про власне тіло та зовнішній вигляд, дотримання правил гігієни, бережне ставлення до побутових предметів та канцелярських засобів тощо); мотиваційний, що передбачає становлення основних соціально-культурних потреб та культурологічних запитів, сприяє формуванню у дитини інтересу до об'єктів пізнання, що поступово трансформується в стійку інтелектуальну потребу особистості, мотивує молодшого школяра до пізнання та засвоєння правил поведінки, формує потребу в самовдосконаленні; когнітивний, який потребує розвиток пізнавальних навичок, зацікавленості, бажання приймати участь у творчому розвитку; емоційно-діяльнісний, що ґрунтується на повазі до інших, усвідомленому емоційно забарвленому сприйнятті явищ культури.

Особливості формування критичного мислення в учнів початкової школи

Голубева-Красуцька Ганна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т.О. Довженко

Критичне мислення є ключовою навичкою, яка допомагає учням аналізувати, оцінювати та розуміти інформацію. В початковій школі формування цієї навички має велике значення, оскільки вона стане основою для успішної навчальної та життєвої діяльності. Один із ключових аспектів формування критичного мислення – це розвиток аналітичних навичок учнів. Учитель може пропонувати завдання, які потребують аналізу ситуації, визначення причинно-наслідкових зв'язків, порівняння альтернативних рішень. Наприклад, обговорення в класі різних можливих варіантів вирішення проблеми чи аналіз літературного твору сприяє розвитку аналітичного мислення.

Задачі, які ставлять учнів перед проблемними ситуаціями, є важливим інструментом для розвитку критичного мислення. Учитель може створювати ситуації, в яких учні повинні шукати рішення, виходячи з власного досвіду та знань. Важливо також давати дітям можливість виправляти помилки та навчати їх аналізувати власні помилки. Крім того, розвиток критичного мислення через літературні та ігрові тексти, тобто читання казок, оповідань, загадок та ігор може стати відмінною можливістю розвивати критичне мислення у дітей, адже вони навчаються аналізувати сюжети, розуміти моральні принципи та вирішувати проблеми персонажів.

Запитання вчителя може відігравати ключову роль у формуванні критичного мислення. Вчителі повинні ставити питання, які спонукають учнів до аналізу, обговорення та висновків. Питання можуть стосуватися як конкретного матеріалу, так і вимагати від учнів застосування своїх думок та досвіду. Поширені питання типу «Чому?», «Як?», «Що, якщо?» допомагають розвивати аналітичні та критичні вміння.

Колективна робота над проектами, обговорення проблемних ситуацій в групах, взаємне оцінювання – це всі можливості для розвитку критичного мислення через спільну діяльність. У таких ситуаціях учні навчаються слухати думки інших, аргументувати власні погляди та приймати рішення на основі дискусій.

Формування навичок критичного аналізу медіа. У світі, насиченому інформацією, важливо навчити учнів початкових класів аналізувати засоби масової інформації, рекламу та веб-ресурси критично, розрізняти факти від домислів та формулювати обґрунтовані висновки.

Формування критичного мислення в учнів початкової школи вимагає систематичного підходу та використання різноманітних методів. Розвиток аналітичних навичок, вирішення проблемних ситуацій, застосування стратегій питання та спільна діяльність є ключовими компонентами цього процесу. Освоєння критичного мислення в початковій школі стане основою для подальшого успіху у навчанні та житті.

Розвиток творчих здібностей молодших школярів в образотворчій діяльності

Євтюшкіна Ольга

Науковий керівник – доктор філософії І.А. Небитова

Питання про розвиток творчих здібностей дітей є однією з основних проблем шкільної педагогіки, тому що дотепер до кінця не вивчений «феномен дитячої творчості», а питання, пов'язані з творчими можливостями дитини молодшого шкільного віку, залишаються відкритими. Молодший школяр здатен до власного багатовимірного творчого розкриття та творчої самореалізації, адже саме в цьому віці більшою мірою збережені риси сензитивності для розвитку творчих здібностей і пов'язаних із ними психічних процесів. З огляду на це проблема розвитку творчих здібностей молодших школярів в образотворчій діяльності набуває дедалі більшої актуальності.

Розвиток творчих здібностей досліджували багато вчених, зокрема: Л. Виготський, В. Крутецький, Н. Лейтес, О. Петровський, С. Рубінштейн тощо.

Образотворча діяльність є потужним поштовхом у розвитку творчих здібностей у дітей молодшого школяра, а також прогресивним засобом розвитку дитини та її творчих здібностей.

Слід зазначити, що розвиток творчих здібностей молодших школярів надзвичайно важливий для системи освіти в цілому. Успішність шкільного навчання дітей молодшого шкільного віку залежить від рівня розвиненості творчих здібностей, комунікативності, пізнавального інтересу у сфері мистецтва, самостійності та інших значущих чинників.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив нам визначити поняття «творчі здібності» як результат оволодіння людиною знаннями, уміннями та навичками, необхідними для того чи іншого виду творчості. Розвиток творчих здібностей – це динамічний процес перетворення творчих здібностей, за якого відбувається закономірна і якісна зміна структурних компонентів досліджуваного феномена в процесі організованої діяльності.

Слід зазначити, що завдання з образотворчої діяльності надають широкі можливості для розвитку творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку. Це пояснюється тим, що заняття з образотворчої діяльності вимагають творчої активності, стабільної роботи думки, уяви, самостійності, ініціативи, а також їм притаманна яскраво виражена естетична спрямованість, як за формою, так і за змістом.

Отже, розглянувши методичні посібники та програми з образотворчого мистецтва, можна сказати, що образотворча діяльність сприяє розвитку дрібної моторики, творчих здібностей дитини, просторового мислення, уяви, уваги, пам'яті, посидючості, акуратності, уміння доводити розпочате до кінця, допомагає зосереджено та цілеспрямовано працювати, допомагати товаришеві, долати труднощі тощо. Таким чином можна зробити висновок, що образотворча діяльність є ефективним засобом розвитку творчих здібностей, адже сприяє формуванню креативності, а не лише технічних навичок образотворчого мистецтва, а також надає можливість компенсації здібностей.

Formation of moral and value orientations of junior high school students in extracurricular activities

Zhelobkova Yevheniya

Research supervisor – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor T.O. Dovzhenko

Junior high school students undergo a critical phase of cognitive, social, and emotional development, during which they form their moral compass and value system. Extracurricular activities, encompassing a diverse array of sports, clubs, community service initiatives, and cultural pursuits, offer a fertile ground for nurturing these developmental domains. This conference report synthesizes current research findings and expert perspectives to illuminate the pivotal role played by extracurricular engagements in shaping the moral and value orientations of adolescents. Key Themes Explored:

1. Social Cohesion and Cooperation (extracurricular activities provide junior high school students with opportunities to collaborate, communicate, and negotiate within team settings, thereby fostering essential skills of teamwork, cooperation, and interpersonal understanding).

2. Leadership Development (through designated roles within extracurricular contexts, such as team captains or club presidents, students are exposed to leadership responsibilities, enabling the cultivation of traits like accountability, integrity, and effective decision-making).

3. Ethical Reasoning and Critical Thinking (engagement in ethical debates, service-learning projects, and moral deliberations prompts students to confront ethical dilemmas, develop nuanced perspectives, and hone their ability to make principled decisions).

4. Cultural Awareness and Diversity Appreciation (participation in multicultural clubs, language exchanges, and global initiatives broadens students' horizons, fostering respect for diversity, cultural sensitivity, and global citizenship).

5. Community Engagement and Civic Responsibility (extracurricular involvements in community service, environmental activism, and social justice initiatives instill values of empathy, compassion, and civic duty, nurturing a sense of social responsibility and altruism among students).

6. Character Formation and Resilience Building (experiencing challenges, setbacks, and achievements in extracurricular pursuits cultivates resilience, perseverance, and grit, essential components of character development).

The synthesis of findings presented in this conference report underscores the profound impact of extracurricular activities on the moral and value orientations of junior high school students. By providing diverse experiences, fostering positive relationships, and encouraging reflective practices, extracurricular engagements serve as a cornerstone for the holistic development of adolescents, preparing them to navigate ethical complexities and contribute meaningfully to society. Further research and collaborative efforts are warranted to deepen our understanding of the nuanced mechanisms through which extracurricular activities shape the moral fabric of our youth.

Зниження рівня тривожності молодших школярів засобами казкотерапії під час воєнного стану

Калініченко Оксана

Науковий керівник – доктор філософії І.А. Небитова

Тривожність у молодших школярів в умовах воєнного стану є однією з основних проблем сьогодення в Україні. В умовах таких реалій є надзвичайно важливим застосування правильних терапевтичних технік, які зможуть допомогти дітям врегулювати емоційний стан та знизити тривожність. Казкотерапія, як один з найдієвіших методів у роботі з молодшими школярами, зможе стати ключовим елементом терапії для зниження тривожності та надати їм необхідну підтримку і допомогу. З огляду на це проблема зниження рівня тривожності молодших школярів засобами казкотерапії під час воєнного стану набуває дедалі більшої актуальності.

Багато відомих учених досліджували питання казкотерапії для зниження тривожності у дітей (Л. Дюсс, О. Демченко, К. Єгорушкіна, І. Курило, Л. Терлецька, Р. Ткач тощо). Їхні дослідження стали підґрунтям для практичного застосування казкотерапії в роботі з молодшими школярами, особливо в умовах воєнного стану. Результати цих наукових розробок дозволяють психологам та педагогам ефективно використовувати казки для зниження тривожності у дітей.

Казкотерапія – це психотерапевтичний метод, який використовує казку як ефективний інструмент для роботи з внутрішніми проблемами людини. Через казкові сюжети та образи діти можуть безпечно проєктувати свої страхи, переживання та внутрішні конфлікти, а потім опрацьовувати їх у процесі терапії. Цей метод є корисним для зниження тривожності у молодших школярів, оскільки казки навчають долати труднощі та знаходити ресурси для подолання стресу.

Воєнний стан суттєво впливає на психоемоційний стан дітей молодшого шкільного віку. Вони часто відчують підвищену тривожність, страх та загальну нестабільність. Такі негативні емоції можуть спричинити розлади сну, концентрації уваги, зниження апетиту та їхні проблеми, що суттєво позначаються на розвитку та навчанні. Казкотерапія пропонує різноманітні методи та техніки для роботи з тривожністю дітей. Одним з ефективних методів є створення власних казок, де діти можуть проєктувати свої страхи та переживання за казкових персонажів. Застосовуючи ці методи в комплексі, педагоги можуть досягти значного зниження тривожності у молодших школярів.

Отже, застосування казкотерапії є ефективним засобом зниження тривожності у молодших школярів, особливо в умовах воєнного стану. Важливо також залучати батьків до цього процесу, створюючи цілісне терапевтичне середовище. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення ефективності конкретних казкових сюжетів та технік для роботи з тривожністю у молодших школярів, а також на розробку комплексних програм, які б поєднували казкотерапію з іншими методами психологічної допомоги.

Дидактична гра як засіб формування пізнавальної активності молодших школярів

Кутепова Марина

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О.А. Мкртічян

У сучасний період реформування освіти в Україні та врахування психологічних основ організації освітнього процесу проблема розвитку молодших школярів в грі набуває особливого значення. Гра є найбільш доступним для дітей видом діяльності, способом переробки отриманих із навколишнього світу вражень, знань. Можна виділити дві головні сфери життя дитини, які підпадають під вплив гри: пізнавальні процеси та розвиток, виховання особистості. Початкова школа є одним із найважливіших етапів у розвитку пізнавальної сфери учнів.

Пізнавальна активність є основою будь-якої діяльності школяра і визначальною основою організації освітнього процесу в початковій школі. Природно, що засвоєні в процесі пізнання знання мають вищий рівень дієвості, не викликають в учнів труднощів у процесі застосування їх у процесі вирішення конкретних завдань. Пізнавальна активність школярів визнається одним із найбільш значущих та рушійних чинників процесу навчання, що сприяє створенню оптимістичного настрою, появі почуття радості відкриття, створення інтересу до навчання. Серед різних способів активізації пізнавальної діяльності одним з ефективних засобів є дидактичні ігри. Дидактична гра – творчий засіб навчання, виховання і розвитку здібностей, що спрямовані на розвиток спостережливості, уваги, пам'яті, мислення, мовлення, сенсорної орієнтації, кмітливості і винахідливості, а тому її можна використовувати під час викладання будь-якого предмета у початковій школі. Цінність дидактичної гри полягає в тому, що в ігровій діяльності освітня, розвиваюча й виховна функції діють у тісному взаємозв'язку. Дидактичні ігри сприяють розвитку особистісних якостей, забезпечуючи засвоєння знань під впливом їх взаємодії, шляхом підвищення співпраці та активності вчителя та учнів у освітньому процесі. Завдяки використанню дидактичних ігор кожен педагог може досягти поставленої мети. Застосування дидактичних ігор та цікавих вправ підвищує ефективність освітнього процесу. При підборі ігор слід враховувати наочно-дієвий характер мислення, щоб гра сприяла всебічному розвитку дітей, їхніх пізнавальних здібностей, мовлення, спілкування з однолітками і дорослими, прищеплювала інтерес до навчальних занять, формувала вміння й навички навчальної діяльності, допомагала дитині опанувати вмінням аналізувати, порівнювати, узагальнювати.

Отже, ігри у школі – перш за все дидактичні, повинні приковувати нестійку увагу дітей до матеріалу уроку, давати нові знання, заставити їх напружено мислити. Використання дидактичних ігор у практиці початкової школи відіграє важливе значення. Ігрова діяльність – один із найбільш перспективних методів навчання. Вона використовується для розвитку творчого мислення учнів, формування практичних умінь та навичок тощо.

Формування екологічної компетентності молодших школярів в освітньому процесі Нової української школи

Марченко Валерія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.О. Шищенко

У сучасному світі екологічна проблематика стає все більш актуальною, і формування екологічної компетентності учнів в початковій школі має велике значення для збереження природи та створення сталого майбутнього. Освітня реформа, в рамках якої розвивається Нова українська школа, враховує цільове формування екологічної компетентності серед учнів. У даному дослідженні розглянуто важливі складові формування екологічної компетентності молодших школярів в освітньому процесі.

Формування екологічної компетентності в НУШ можна розглядати як: виховання екологічно свідомої особистості, яка розуміє цінність природи та відповідально ставиться до довкілля; надання учням знань про екологічні проблеми та шляхи їх вирішення; формування навичок екологічно безпечної поведінки та активної участі в природоохоронній діяльності; заохочення до дослідницької роботи та вивчення природи.

Одним із основних методів формування екологічної компетентності є вивчення природничих наук на місці, в натуральних умовах. В рамках Нової української школи, школярі мають можливість активно досліджувати навколишній світ, спостерігати за рослинами та тваринами, вивчати екосистеми та взаємозв'язки в природі.

Принципи НУШ у формуванні екологічної компетентності: інтерактивність: навчання через діяльність, дослідження та співпрацю; особистість учня в центрі: врахування індивідуальних особливостей та потреб кожної дитини; зв'язок з життям: використання реальних прикладів та проблем для формування екологічної свідомості; використання сучасних технологій: застосування ікт для посилення ефективності екологічної освіти.

Методи та прийоми формування екологічної компетентності є: проектна діяльність: виконання проектів з екологічної тематики, дослідження природи рідного краю; інтерактивні ігри та вправи: розвиток екологічного мислення та навичок через ігри та активності; екскурсії та спостереження за природою: прямий контакт з довкіллям для формування емоційного зв'язку з природою; використання ікт: навчальні відео, онлайн-ресурси, еко-ігри для посилення зацікавленості учнів молодшої школи.

Формування екологічної компетентності молодших школярів в освітньому процесі Нової української школи є важливим завданням, яке передбачає вивчення на природі, участь у проектах та програмах, використання інтерактивних методів навчання, залучення до екологічних заходів та подій. Школа має великий потенціал для формування екологічно свідомих громадян, які зберігають та шанують навколишнє середовище для майбутніх поколінь.

Самостійна робота молодшого школяра: сутність та переваги

Мороховська Інна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

Володіння умінням самостійно вчитися програмує індивідуальний досвід успішної праці учня, запобігає перевантаженню, сприяє пізнавальній активності, ініціативі, раціональному використанню часу і засобів учіння. Не менш важливо, що людина, яка звикла самостійно вчитися, не губиться в новій пізнавальній і життєвій ситуації, не зупиняється, якщо немає готових рішень, не чекає підказки, а самостійно шукає джерела інформації, шляхи розв'язання, бо уміння вчитися змінює стиль мислення і життя особистості.

Питання формування навичок самостійної роботи учнів початкової школи висвітлювали у своїх наукових працях такі вчені, як Ю. Бабанський, Т. Гладиш, В. Ільїн, Н. Ушакова, І. Попіль, О. Савченко, І. Шапошнікова та ін.

Самостійність у здобутті знань передбачає пізнавальну і розумову активність і самостійність, здатність до творчості, оволодіння складними вміннями і навичками бачити сенс та мету роботи, організацію власної самоосвіти, вміння по-новому підходити до питань, що вирішуються. Іншими словами, при самостійній діяльності учень сам визначає мету діяльності, предмет діяльності і засоби діяльності. У процесі діяльності учень постійно співвідносить передбачуваний результат з умовами і предметом діяльності, завдяки чому відбирає засоби діяльності, відповідні способи виконання дій і встановлює послідовність їх застосування.

Самостійна діяльність молодшого школяра – це заповзятлива інтелектуальна робота задля розв'язання поставлених перед ним завдань та практичного застосування отриманих знань. Аналізуючи багаторічний досвід вчителів початкової школи, ми можемо розглядати самостійну роботу як ефективний засіб, що можна використовувати як під час уроків, так і поза межами традиційних занять. Також самостійна робота є такою формою співпраці зі школярами, яка допоможе відповідно сформулювати інформаційні потреби молодшого школяра.

Характеризуючи особливості організації самостійної роботи учнів, потрібно зазначити, що в ніякому разі не є сталою, незмінною. Варіативність зумовлена тим, що система самостійної роботи орієнтована на суб'єкта навчальної діяльності. А будь-яка людина, що розвивається, є неповторною. Передбачити темпи розвитку кожного і, відповідно, прогрес у розвитку навичок самостійної діяльності досить важко.

Отже, щоб працювати самостійно, учень повинен уміти організовувати свою роботу, здійснювати її найекономніше й найраціональніше, перевіряти якість зробленого. За цим коротким визначенням стоїть величезна кількість організаційних, загальнонавчальних, загальнопізнавальних, контрольних оцінних умінь і навичок, яких має набути учень.

Виховання позитивного ставлення до рідного краю учнів молодших класів засобами народної педагогіки

Новиченко Вероніка

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О.А.Мкртічян

Виховання позитивного ставлення до рідного краю в молодших школярів є важливим аспектом сучасної освіти. Використання народної педагогіки може ефективно сприяти цьому процесу, враховуючи, що вона базується на традиціях, культурних цінностях та звичаях нашого народу. Через народні обряди, свята, пісні, казки та легенди діти можуть краще зрозуміти та оцінити красу та багатство свого рідного краю. Такий підхід сприяє формуванню позитивного ставлення до власної культури, традицій та історії, а також виховує в учнів почуття патріотизму та поваги до свого народу.

Народна педагогіка, яка ґрунтується на столітніх народних традиціях та досвіді, є важливим засобом для досягнення цієї мети. Використання народних обрядів, свят, пісень, казок та легенд у навчальному процесі дозволяє учням краще ознайомитися з багатою культурою свого рідного краю, розуміти його унікальність та цінність.

Попередні дослідження показують, що позитивне ставлення до рідного краю має ряд важливих переваг для учнів молодших класів. Воно сприяє формуванню в них відчуття належності та приналежності до свого народу, що може позитивно позначитися на їхньому самоповазі та самооцінці. Крім того, патріотичне виховання сприяє розвитку в учнів моральних якостей, таких як повага, відповідальність, толерантність та готовність до співпраці.

Важливо ознайомлювати учнів з народними традиціями та звичаями рідного краю. Це може включати в себе проведення свят та обрядів, вивчення народних обрядів та пісень, виготовлення народних ремесел тощо. Організація екскурсій до місцевих пам'яток, історичних музеїв, пам'ятників культури та природи допомагає учням краще пізнати і зрозуміти свій рідний край, розвиває почуття гордості за свою малу Батьківщину. Активна участь учнів у проведенні та участі в народних святах, ярмарках, виставках ремесел дозволяє їм відчути себе часткою свого рідного краю та спілкуватися з представниками народної культури. Організація майстер-класів з народних ремесел, таких як вишивка, плетіння, ліплення, розпис яєць тощо, не лише розвиває творчі здібності учнів, але й підтримує спадщину свого народу.

Виховання позитивного ставлення до рідного краю учнів молодших класів засобами народної педагогіки є важливою складовою освітнього процесу. Використання народних традицій та звичаїв, організація екскурсій, вивчення народної літератури та фольклору, участь у народних святах та заходах, проведення майстер-класів з народних ремесел – усі ці методи сприяють формуванню почуття гордості та прив'язаності до свого рідного краю у молодших школярів. Ці зусилля сприяють зміцненню національної ідентичності та гармонійному розвитку особистості дитини.

Формування музичних здібностей молодших школярів засобами ігрових технологій

Обозна Варвара

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т.О.Довженко

Музична освіта відіграє важливу роль у розвитку когнітивних, емоційних та соціальних навичок серед молодших учнів. У останні роки зросло зацікавлення використання ігрових технологій як інноваційного засобу для покращення музичного навчання. Ця робота спрямована на дослідження взаємодії ігрових технологій та музичної освіти, зосереджуючись на їхньому потенціалі для формування музичних здібностей серед молодших школярів. Шляхом вивчення теоретичних засад, емпіричних даних та практичних застосувань, це дослідження ставить за мету розкрити переваги та виклики інтеграції ігрових технологій у музичній педагогіці.

Наукові дослідження щодо інтеграції ігрових технологій у музичну освіту підкреслюють кілька ключових тем і висновків. По-перше, ігрові технології охоплюють різноманітні платформи та додатки, включаючи музичні ігри, інтерактивні симуляції, цифрові інструменти та віртуальні середовища. Дослідження показують, що ці технології відкривають унікальні можливості для залучення учнів у активні та захопливі музичні досвіди, сприяючи творчості, дослідженню та самовираженню.

Переваги використання ігрових технологій

- підвищення мотивації та зацікавленості: ігри роблять процес навчання захоплюючим, що стимулює дітей до активної участі та самостійного вивчення музики;

- розвиток творчого мислення: ігри дають можливість імпровізувати, експериментувати та генерувати нові музичні ідеї;

- формування музичного слуху та ритму: ігри тренують слух, відчуття ритму та темпу, що є основою для сприйняття та виконання музики.

- розвиток пам'яті та уваги: ігри тренують пам'ять, увагу та зосередженість, що важливо для запам'ятовування нот, мелодій та музичних термінів;

- навчання в співпраці: ігри дають можливість працювати в команді, розвиваючи комунікативні навички та навички співпраці.

Ігрові технології відкривають перспективні можливості для покращення музичного досвіду та формування музичних здібностей серед молодших школярів. Шляхом використання інтерактивного геймплею, симуляцій та співпраці, педагоги можуть створити динамічне та захопливе музичне навчальне середовище, що надихає на творчість, дослідження та самовираження.

Патріотичне виховання учнів початкових класів в освітньому процесі Нової української школи

Овчаренко Христина

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О.А. Мкртічян

Актуальність патріотичного виховання в умовах сучасного світу, де зростає роль національної самосвідомості та єднання українського народу, стає пріоритетним завданням освіти. Нова українська школа (НУШ) пропонує інноваційні підходи до виховання любові до Батьківщини, формування активної громадянської позиції та поваги до історичної спадщини України.

Метою патріотичного виховання в НУШ є: виховання свідомого громадянина України, який любить свою країну, знає її історію та культуру, готовий до захисту її інтересів; формування поваги до державних символів України, знання гімну та прапора; розвиток національної самосвідомості та гордості за свою країну; заохочення до вивчення української мови, історії та культури.

Принципи НУШ у патріотичному вихованні визначаються як: інтерактивність (навчання через діяльність, дослідження та співпрацю); особистість учня в центрі (врахування індивідуальних особливостей та потреб кожної дитини); зв'язок з життям (використання реальних прикладів та проблем для формування патріотичних почуттів); використання сучасних технологій: застосування іКТ для посилення ефективності патріотичного виховання.

Методи та прийоми означені як: проектна діяльність (виконання проектів з історії України, дослідження рідного краю, волонтерська діяльність); інтерактивні ігри та вправи (розвиток знань про Україну, формування емоційного зв'язку з Батьківщиною); екскурсії до музеїв, історичних місць (знайомство з культурною спадщиною України); читання художньої літератури: вивчення творів, які висвітлюють історію та культуру України); участь у патріотичних заходах (святкування державних свят, конкурси, фестивалі); використання ІКТ (навчальні відео, онлайн-ресурси, віртуальні музеї).

В результаті цілеспрямованої роботи з патріотичного виховання в НУШ учні отримують ґрунтовні знання про історію України, її державні символи, культуру та традиції, розвивають почуття любові до Батьківщини, гордості за свою країну та прагнення до її розквіту та вчать шанувати пам'ять про загиблих захисників України. Крім того, формують активну життєву позицію та готовність до захисту інтересів своєї країни.

Патріотичне виховання учнів початкових класів в НУШ є важливою складовою формування всебічно розвиненої особистості. Використання інтерактивних методів та форм роботи, емоційний зв'язок з історією та культурою України, а також активна участь дітей у житті своєї країни сприяють вихованню свідомих та патріотичних громадян.

Патріотичне виховання молодших школярів у позаурочній діяльності в умовах воєнного стану

Павліченко Олександр

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. О. Агаркова

Сьогодні Україна переживає складний період, що є очевидним через воєнні події понад два роки на сході країни. У зв'язку з неоголошеною та повномасштабною війною РФ проти України, виникла необхідність проведення патріотичного виховання сучасного покоління. Вважаємо, що саме освітні заклади виконують ключову роль у цьому процесі, бо є центром формування громадянина-патріота України, а впровадження патріотичного виховання в початковій школі є надзвичайно важливим. Молодший шкільний вік є найбільш придатним періодом для формування патріотичних поглядів учнів, зміцнення національної ідентичності. В цей період формується самооцінка дитини, закладаються основи багатьох психологічних якостей особи.

На сучасному етапі в Україні патріотичне виховання ґрунтується на морально-етичних засадах, тобто морально-етичні принципи та цінності є основним критерієм успішності патріотичного виховання. Патріотичне виховання - це процес формування та розвитку патріотичних почуттів, спрямований на формування особистості, яка свідомо відчуває відповідальність за своє оточення, активно бере участь у суспільному житті та підтримує права людини як важливий аспект суспільного порядку. Так, позаурочна діяльність з патріотичною спрямованістю може стати важливим елементом виховання у дітей любові до своєї країни, розвивати в них почуття відповідальності за її майбутнє та бажання брати участь у її розвитку. Завданням позаурочної діяльності в початковій школі є задоволення інтересів та запитів учнів, розвиток їх творчого потенціалу, виявлення та розвиток здібностей у різних сферах діяльності, а також сприяння взаємодії та спілкування. Позаурочна діяльність є ефективним інструментом для залучення учнів до різних патріотичних заходів, які сприяють формуванню національної свідомості та гордості за свою країну.

У позаурочній діяльності в умовах воєнного стану вчитель може успішно використовувати різноманітні онлайн форми роботи серед учнів початкових класів. Зокрема онлайн класні години, онлайн гурткові заняття, онлайн ранкові зустрічі, зустрічі з відомими особистостями міста чи країни, загальнонаціональної хвилини мовчання за загиблими. Організація виховних заходів у формі онлайн-зустрічей з участю військових, їхніх родичів, волонтерів, постраждалих внаслідок конфлікту з Російською Федерацією, а також внутрішньо переміщених осіб та інших учасників. Проведення спільних виховних заходів, таких як флешмоби та акції на підтримку ЗСУ, виставки творчих робіт молодших школярів, спрямовані на підтримку та об'єднання у громадських ініціативах. Організація ряду інтерактивних виховних онлайн бесід, під час яких обговорюються теми національної самосвідомості в умовах конфлікту Росії проти України.

Формування соціокультурної компетентності учнів початкової школи в освітньому процесі

Панченко Анастасія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.О.Шищенко

Соціокультурна компетентність є важливою складовою успішної соціалізації та адаптації у суспільстві. Учні початкової школи перебувають на початковому етапі формування свого світогляду та культурних цінностей. Враховуючи це, формування соціокультурної компетентності учнів стає однією з ключових завдань освітнього процесу. Дослідження направлено на визначення основних аспектів формування соціокультурної компетентності учнів початкової школи. До них можна віднести:

- *Розуміння та повага до різних культур*

Учні повинні розвивати розуміння та повагу до різних культур, традицій та способів життя. Важливо, щоб вони знали та розуміли свою власну культуру, а також були відкритими до інших культур, релігійних переконань та мов.

- *Розвиток міжкультурної комунікації*

Активна участь у міжкультурній комунікації є важливим елементом формування соціокультурної компетентності. Учні повинні навчитися ефективно спілкуватися з представниками інших культур, вміти розуміти їхні перспективи та взаємодіяти з ними.

- *Вивчення історії та культури*

Включення в навчальну програму вивчення історії та культури різних народів сприяє розширенню світогляду учнів та розвитку їхньої соціокультурної компетентності. Знання про історію та культурні традиції допомагає учням краще розуміти сучасне суспільство та його різноманітність.

- *Стимулювання участі у культурних заходах та подіях*

Участь у різноманітних культурних заходах та подіях, таких як фестивалі, концерти, мистецькі виставки тощо, дозволяє учням досліджувати різноманіття культурного життя та відчувати себе частиною світової спільноти.

- *Розвиток емоційного інтелекту*

Учні повинні вчитися розуміти та реагувати на емоції інших людей, співпереживати їм.

Формування соціокультурної компетентності учнів початкової школи в освітньому процесі є складним завданням, яке вимагає розуміння, поваги, толерантності та взаєморозуміння між різними культурами та спільнотами. Залучення до міжкультурної комунікації, вивчення історії та культури, виховання культури співпраці та толерантності, а також стимулювання участі у культурних заходах та подіях є важливими елементами формування соціокультурної компетентності учнів. Школа має великий потенціал для втілення цих ідей у практику освітнього процесу та виховання майбутніх громадян, які поважають та розуміють різноманіття культурного світу.

Особливості розвитку логічного мислення молодшого школяра

Савченко Оксана

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор В.М. Гриньова

Розвиток логічного мислення молодшого школяра є одним з провідних завдань початкової освіти, оскільки саме цей вік є сенситивним періодом для початку систематичної роботи з розвитку мислення дитини, її пізнавальних процесів, що набувають довільного характеру. Уміння молодшим школярем логічно мислити і робити умовиводи без допомоги та підказки інших, стає підґрунтям успішного оволодіння новими знаннями.

Процес мислення представляє собою теоретико-практичну діяльність, що містить систему дій та операцій дослідницького, перетворювального та пізнавального характеру.

У сучасній психології існують різні думки стосовно логічних структур мислення дитини. Вважається, що основи логічних структур закладаються ще в дошкільному віці, та продовжують свій розвиток в шкільний період. У молодшому шкільному віці психічний розвиток дитини набуває достатньо високого рівня. Молодший школяр вже досить добре орієнтується в оточуючому світі, легко запам'ятовує різноманітну інформацію, особливо казки та вірші, вміє відгадувати загадки, вирішувати задачі, вміє вигадувати різні історії, висловлювати свою думку тощо.

Молодшому шкільному віці з розвитком мислення відбувається перебудова й усіх інших психічних процесів (відчуття, сприйняття, уява, пам'ять, мовлення). Мислення молодшого школяра проходить переломний етап свого розвитку: від наочно-образного до словесно-логічного, понятійного. Відбувається оволодіння основними операціями мислення, а саме: аналіз (вміння виділяти в предметах та явищах основні ознаки й властивості); синтез (визначення суми ознак предметів або отримання якісно нового результату, нових знань про дійсність); порівняння (визначення подібності, відмінності, кількості ознак тощо); абстракція (абстрагування властивостей предметів і явищ, зв'язків та відношень, котрі між ними існують); узагальнення (виділення в якості істотних ознак найбільш помітні зовнішні ознаки предметів, характеристика різноманітних дій самих предметів і власних дій з ними).

У процесі навчання у молодшого школяра також формуються такі новоутворення як внутрішній план дій та здатність до рефлексії. Молодший школяр починає оволодівати рефлексією, тобто у нього формується здатність оцінювати власні дії, вміння аналізувати зміст і процес власної інтелектуальної діяльності.

Для того, щоб молодший школяр навчався ефективно, необхідно допомагати йому в розвитку пізнавальних процесів та в становленні психічних функцій. Учителеві початкової школи необхідно добре розумітися в особливостях розвитку мислення молодших школярів та використовувати різноманітні діагностичні методики, спрямовані на дослідження процесів мислення.

Вплив образотворчого мистецтва на формування художніх навичок молодших школярів

Смірнова Віталіна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О.А. Мкртічян

Вплив образотворчої діяльності на формування художніх навичок молодших школярів вважається загально визнаним і є традиційним предметом психолого-педагогічного аналізу. У низці досліджень та методичних розробок сучасних науковців надається різні аспекти творчо розвиваючого потенціалу малювання, ліплення, аплікації й інших видів художньої діяльності на різних освітнього процесу.

Залучаючи школярів до світу образотворчого мистецтва, необхідно не просто акцентувати їхню увагу на яких-небудь довільно виділених особливостях художніх творів. У ході такого залучення вчитель цілісно утворюючи характеристики продуктів, що їх споглядають (картин, скульптур, предметів прикладного мистецтва тощо), намагаючись разом із дітьми осмислювати ці характеристики. Тут може бути створене поле для своєрідного експериментування з образами.

Також, вчителі, у свою чергу, розглядають креативність як одну з базисних характеристик особистості молодшого школяра. Вже з семи років дитина здатна до створення нового малюнка, конструкції, образу, фантазії, руху тощо, які відзначаються оригінальністю, варіативністю, гнучкістю, рухливістю. Семирічну дитину характеризує активна діяльнісна позиція, готовність до спонтанних рішень, цікавість, здатність до формулювання питань і мовного коментування процесу й результату власної діяльності, стійка мотивація досягнень. Процес створення продукту має творчий пошуковий характер, дитина шукає різні способи розв'язання одного й того самого завдання.

Такі висновки й рекомендації науковців, поза всяким сумнівом, правильні й доцільні. Однак варто зазначити, що новий, а саме інтегрований, підхід до організації художньої діяльності дітей дозволяє уникнути зазначених труднощів. Досліджуваний нами взаємозв'язок змісту занять із аплікації й ліплення передбачає впорядкування уявлень дітей про площинні й об'ємні форми в їх єдності й взаємозумовленості. Причому це впорядкування відбувається найбільш природним для дитини способом – у художній діяльності, у процесі спонтанного або цілеспрямованого експериментування з формою, а також при розв'язанні творчих завдань зі створення виразних образів.

Таким чином, традиційні види дитячої художньої діяльності – малювання, ліплення, аплікація та інші – у їх предметному вираженні не дають можливості повною мірою реалізувати завдання творчого розвитку дитини, але формують певні художні навички. Інтеграція видів художньої діяльності найбільш ефективно забезпечує потребу кожної дитини вільно проявляти свої здібності й виражати інтереси, оскільки, дає більш багатоплановий і динамічний художній зміст, надає ідеї, задуми, вибір матеріалів, технік, форматів.

Декоративне мистецтво як засіб естетичного виховання молодших школярів

Соколова Наталя

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О.А. Мкртічян

Образотворче мистецтво – це відображення оточуючої дійсності художником в художніх образах та вираження свого відношення до життя засобами форми, кольору, композиції. Воно збагачує дітей враженнями, сприяє розвитку органів чуття, мислення, уяви, робить спостереження більш цілеспрямованими та глибокими, розвиває розуміти красу природи, оцінювати явища дійсності, робити життя більш цікавим, змістовним, гарним. Починаючи знайомство дітей з творами образотворчого мистецтва, слід підбирати перш за все високохудожні, доступні розумінню дітей, які розвивали б їх почуття, збагачували новими поняттями про оточуюче, розширювали кругозір тощо.

У втіленні задач естетичного виховання значне місце належить декоративному мистецтву. Простота форм та ліній, яскравість витворів народного декоративного мистецтва робить їх цікавими та доступними для сприйняття дітей. У роботі з дітьми з естетичного виховання потрібно навчити вихованців створювати гарні візерунки та звертати увагу дітей на гарні квітники, дерева, проводити спостереження за хуртовиною, за набуханням бруньків, вчити бачити красу кожної квітки, листка. Також бажано використовувати літературні твори, вірші з певним змістом. Необхідно бачити красу витворів народної творчості: розглядати візерунки на закладках, виробках петриківського розпису (бочонки, меблі, підставки, вази), ковдрах, хустинках, шматочках різнобарвної тканини, посуді та багатьох інших предметах.

При навчанні дітей декоративному мистецтву, перш за все слід приділити велику увагу навчанню спеціальним навичкам: вчити малювати кінчиком пензля прямі лінії, круги, мазки, крапки; поступово ускладнювати завдання – подвоювати, потроювати мазки, надавати їм форму бутонів, квіток. Пояснювати дітям, де можна використовувати подібний візерунок, вчити складати нескладні візерунки, пояснювати про призначення візерунку та його композиції. Необхідно навчити дітей вмінню підбирати у візерунок гарні сполучення фарб, використовувати не тільки білий фон, але й кольоровий.

Звісно, важливим засобом естетичного виховання є природа. Саме в ній можна побачити гармонію – основу краси: різноманітність фарб, форм, звуків в їх співвідношенні. Сама по собі природа – це умова для всебічного виховання та розвитку дитини. Засобом вона стає, коли дорослий цілеспрямовано використовує її «виховні можливості» та робить її наочною для дитини.

Таким чином, декоративне мистецтво є важливим засобом естетичного виховання, яке дозволяє дітям виразити через образотворчу діяльність своє уявлення про навколишній світ, розуміння його і відношення до нього. Заняття з образотворчого мистецтва доставляють дітям радість, створюють позитивний настрій, сприяють розвитку творчості, розвиваються естетичне сприйняття та естетичні почуття на все життя.

«Перевернутий клас» як засіб розвитку самостійності молодших школярів в освітньому процесі початкової школи

Стадник Анна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л.С. Філатова

Перевернутий клас (англ. flippedclassroom) – принцип навчання, за яким основне засвоєння нового матеріалу школярами відбувається вдома, а час класної роботи виділяється на виконання завдань, вправ, проведення лабораторних і практичних досліджень, індивідуальних консультацій учителя.

Уперше цей принцип був запропонований Джонатаном Бергманом та Аароном Самсом учням Вудландської школи в штаті Колорадо (США) у 2007 році. Вчителі природничих наук створювали короткі відеоуроки для самостійного перегляду учнями вдома, що дозволяло ефективно використовувати час у класі для практичних завдань. Методика «перевернутого класу» особливо ефективна для точних наук, оскільки матеріал можна краще проілюструвати. Хоча це вимагає додаткового часу на підготовку до уроків, винахідливий вчитель може легко знайти або створити необхідний відеоматеріал для навчання.

Для перевернутого навчання характерно використання подкастів (podcast), водкастів (vodcast) та преводкастингу (pre-vodcasting). Подкаст (Podcast) – це звуковий файл (аудіолекція), який автор розсилає через інтернет. Отримувачі можуть завантажувати подкасти на свої пристрої, як стаціонарні, так і мобільні, або слухати лекції онлайн. Водкаст (Vodcast від video-on-demand, тобто відео на запит) – це приблизно те саме, що подкаст, тільки з відеофайлами. Пре-водкастинг (Pre-Vodcasting) – це освітній метод, у якому вчитель чи викладач створює водкаст зі своєю лекцією, щоб здобувачі освіти отримали уявлення про тему ще до заняття, на якому ця тема буде розглянута.

Особливості «перевернутого» навчання: змінюється роль учителя, який перетворюється на наставника. Роль учителя все ж залишається провідною, але його діяльність спрямовується на координацію навчання учнів, здійснення консультування, надання допомоги та створення навчально-проблемної ситуації; використовуються електронні освітні ресурси. Завдяки сучасним технологіям учителями накопичена велика база різноманітних матеріалів таких, як відео, інтерактивні завдання, електронні навчальні матеріали, електронні тести для самоперевірки; книжки вже не є єдиним джерелом інформації, а вчителі єдиними джерелами знань. Кожен, хто має доступ до мережі Інтернет, може отримати якісний електронний освітній контент у зручний для нього час; підвищуються вимоги до навчальної діяльності учнів. Теоретична частина навчального матеріалу має формувати в учнів базові поняття і підтримувати навчання, а не займати центральне місце. Зміст навчання вже не є самоціллю, а стає відповідною точкою поглиблення знань.

Отже, однією з інноваційних педагогічних технологій, яка може успішно використовуватися при вивченні нового матеріалу учнями є технологія «перевернутого класу» – найвідоміша модель змішаного навчання.

Загальна характеристика обдарованості молодшого школяра

Талалайкіна Юлія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор В.М. Гриньова

Дитяча обдарованість є водночас найцікавішим та найскладнішим явищем людської природи. Особливий інтерес у дослідників викликають питання вивчення саме дитячої обдарованості, враховуючи постійний попит суспільства у всебічному розвитку дитини, здатної творчо і нестандартно підходити до вирішення різноманітних завдань, котрі постають перед нею.

У сучасній психолого-педагогічній науці під дитячою обдарованістю прийнято розуміти наявність потенційних можливостей, які є притаманні дитині від народження як певні задатки та нахили, та розвиваються до високого рівня при створенні сприятливих умов. Обдарованість особистості дозволяє їй досягати значних успіхів у діяльності. Враховуючи те, що обдарованість не гарантує успіх в певній діяльності, а надає можливість його досягнення, необхідно особливу увагу приділяти педагогічній підтримці обдарованої дитини.

Учені описують низку чинників, які сприяють прояву та розвитку обдарованості дитини, а саме: біологічні, фізичні, родинні, соціальні. Серед видів обдарованості дітей прийнято виділяти: практичну (спортивна, трудова); пізнавальну або інтелектуальну (природничі та гуманітарні науки, інтелектуальні ігри); художньо-естетичну (хореографічна, художня, музикальна, літературна, сценічна); лідерська (комунікативна, організаторська тощо); духовно-ціннісна (створення нових духовних цінностей).

Обдарованість містить у собі сполучення таких характеристик: інтегративно особистісних (цікавість, потреба у пізнанні, творча активність, дослідницький пошук, здатність бачити проблему у звичному); характеристик сфери інтелектуального розвитку особистості (гнучкість, оригінальність та критичність мислення); характеристик сфери особистісного розвитку (захопленість змістом завдання, інтерес, нонконформізм, самостійність, лідерство).

Учені зазначають, що для розвитку дитячої обдарованості в освітньому процесі початкової школи необхідно створювати психолого-педагогічні умови, в яких розвиватимуться мотиваційні, інтелектуальні та творчі можливості молодших школярів для їхньої самореалізації в творчій діяльності. При організації освітнього процесу в початковій школі, спрямованого на розвиток обдарованих дітей, необхідно створювати умови для підвищення самостійності, відповідальності та ініціативності молодшого школяра. Обдаровані діти часто прагнуть самостійно здобувати знання, роблять це швидше за інших та досить поглиблено, та здатні планувати цей процес. Учителеві початкової школи необхідно розробляти спеціальні педагогічні технології, що дозволить обдарованим дітям самостійно шукати та знаходити відповіді на цікаві питання.

Проблема розвитку soft skills молодших школярів

Тесляр Юлія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор В.М. Гриньова

У Концепції Нової української школи визначаються ключові компетентності й наскрізні вміння, що створюють «канву», яка є основою для успішної самореалізації учня як особистості, громадянина і фахівця. Серед наскрізних вмінь школяра значну частку займають так звані soft skills, тобто вміння комунікації, партнерства, роботи в команді, розвинений емоційний інтелект та критичне мислення тощо.

Термін soft skills є одним із трендів сучасного світу, що означає в перекладі з англійської мови як «м'які» або «гнучкі» навички, суть яких полягає в розвиненості таких особистісних якостей, котрі дозволяють ефективно та гармонійно взаємодіяти з іншими людьми.

До soft skills відносяться: комунікативні навички (вміння спілкуватись, встановлювати та підтримувати контакт, вміння слухати, поважне ставлення до інших); креативність (творчий підхід, здатність до новаторства); аналітичне мислення (здатність до логічного аналізу інформації та прийняття рішень); критичне мислення (здатність ставити під сумнів інформацію, що вивчається, та власні переконання); гнучкість (вміння пристосовуватися, адаптуватися, використовуючи власні творчі здібності, вміння виходити за межі шаблонів мислення та поведінки, вміння нестандартно мислити); самоконтроль (вміння ефективно управляти собою в різних видах діяльності та спілкуванні); планування (вміння оптимально розподіляти ресурси та досягнення поставлених цілей, вміння ставити цілі та завдання і виконувати їх у майбутньому); дослідницькі навички (вміння здійснювати інтелектуальні та емпіричні дії, що дозволяють здобувати нове значення в процесі дослідницької діяльності); навички роботи в команді (здатність до партнерства, вміння взаємодіяти і співпрацювати з іншими, здатність налагоджувати конструктивний діалог з іншими); навички роботи в інформаційно-цифровому середовищі.

Перед сучасною початковою школою постає завдання постійного пошуку ефективних засобів, форм і технологій розвитку вказаних умінь. Їх засвоєння є непростим завданням для молодшого школяра, оскільки він стикається із оцінкою власної діяльності та поведінки з боку вчителя та однокласників, відповідно до вимог освітнього закладу. Відповідно до реакції однокласників молодший школяр формує власну стратегію поведінки в соціумі та прагне до розвитку особистісних якостей. Тому для молодших школярів значущою є цілеспрямована педагогічна підтримка в розвитку ефективних стратегій соціальної поведінки та особистісного розвитку для успішної адаптації та соціалізації у подальшому житті. Слід також зазначити, що необхідні для сучасної людини soft skills освітньої діяльності розвиваються лише частково, тому їх формування потребує спеціальної цілеспрямованої роботи як в освітній, так і в позаурочній діяльності.

Формування соціальної активності учнів початкової школи в позаурочній виховній діяльності

Усова Дар'я

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.О.Шищенко

У сучасному світі, де особистість стає рушійною силою суспільного розвитку, формування соціальної активності у дітей шкільного віку набуває особливої актуальності. Позаурочна виховна діяльність (ПВД) стає платформою для розвитку активної життєвої позиції, відповідальності, співчуття та інших важливих якостей, необхідних для успішної соціалізації молодших школярів.

Метою формування соціальної активності в ПВД є: виховання соціально активної особистості, здатної до самовизначення, самореалізації та активної участі в житті суспільства; розвиток соціальних навичок, таких як співпраця, комунікація, емпатія, лідерство; формування відповідального ставлення до своїх обов'язків та прав; заохочення до волонтерської діяльності та участі в проектах соціального спрямування.

Принципи ПВД у формуванні соціальної активності можна визначити так: добровільність: участь дітей у ПВД ґрунтується на їх особистому виборі та зацікавленості; особистісний підхід: врахування індивідуальних особливостей та потреб кожної дитини; зв'язок з життям: використання реальних ситуацій та проблем для розвитку соціальної активності; різноманіття форм та методів: застосування ігрових, проектних, дослідницьких та ін.

До методів і форм ПВД можна віднести: Гурткова робота: заняття з різних напрямків, що сприяють розвитку соціальних навичок (волонтерство, екологія, туризм, спорт); Шкільне самоврядування: участь дітей у прийнятті рішень та управлінні шкільним життям; Соціальні проекти: розробка та реалізація проектів, спрямованих на допомогу людям, тваринам або довкіллю; Тематичні заходи: зустрічі з цікавими людьми, екскурсії, конкурси, фестивалі; Інтерактивні ігри та вправи: розвиток навичок спілкування, співпраці та лідерства.

В результаті цілеспрямованої роботи з формування соціальної активності в ПВД учні: набувають знань про соціальні норми та цінності; розвивають навички спілкування, співпраці та лідерства; навчаються приймати відповідальні рішення та нести відповідальність за свої дії; формують активну життєву позицію та прагнуть до самореалізації.

Позаурочна виховна діяльність в початковій школі відіграє важливу роль у формуванні соціальної активності учнів. Організація гурткової та позакласної роботи, спільних проектів та заходів, волонтерської діяльності, розвиток лідерських якостей та відповідальності, а також навчання управління конфліктами та співробітництва є важливими елементами цього процесу. Школа має великий потенціал для створення умов, що сприяють активному соціальному розвитку учнів, що підготовляють їх до успішної взаємодії у суспільстві.

Формування загальнонавчальних умінь та навичок учнів під час освітнього процесу початкової школи

Чуйкіна Валерія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

У сучасних умовах важливими питаннями педагогічного сьогодення є формування стимулів до навчання, створення умов для розвитку творчого мислення учнів та побудова особистісно-зорієнтованого навчального процесу. Як зазначається у Державному стандарті початкової освіти, метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості. Однією з ключових компетентностей молодшого школяра виділяють вміння вчитися.

Питання змісту та методів формування загальнонавчальних умінь та навичок учнів досліджували М. В. Гамезо, І. А. Домашенко, В. Д. Іванова, Т. А. Ільїна, Ф. Ф. Корольова, Б. Т. Лихачева, В. І. Лозова, Н. А. Лошкарьова, В. Ф. Паламарчук, О. Я. Савченко, І. Ф. Харламов, М. Д. Ярмаченко та ін.

Уміннями в дидактиці вважаються способи діяльності, що мають осмислений характер і забезпечують її успішне виконання в певних умовах. Загальнонавчальними називають уміння та навички, що мають міжпредметний характер, широке дидактичне значення. Навичками називають автоматизовані уміння.

Виділяють чотири групи загальнонавчальних умінь та навичок: організаційні, загальнопізнавальні, загальномовленнєві, контрольні-оціночні. Види загальнонавчальних умінь і навичок функціонують у системі міжпредметних зв'язків і формуються безперервно протягом усього періоду початкового навчання відповідно до можливостей програмового матеріалу з різних предметів та обов'язкового обліку попереднього рівня оволодіння ним.

До організаційних належить опанування школярами раціональних способів організації свого навчання. Загальнопізнавальні розвивають уміння спостерігати, розмірковувати, запам'ятовувати, відтворювати навчальний матеріал та прогнозувати. Загальномовленнєві містять формування умінь висловлюватися, спілкуватися та працювати з текстовою інформацією. Контрольні-організаційні сприяють засвоєнню учнями способів перевірки та самоперевірки, оцінювання здобутих результатів.

Отже, формування загальнонавчальних умінь і навичок в молодших школярів є неодмінною умовою їх повноцінного навчання. Цей процес поєднує у собі мотиваційну, змістовну та процесуальні сторони. Від рівня сформованості загальнонавчальних умінь та навичок буде залежати успішність навчання учнів початкової школи в подальшому, оскільки саме ці уміння та навички сприяють не тільки підвищенню якості навчання, а й вихованню таких важливих особистісних якостей, як самостійність, цілеспрямованість, відповідальність, дисциплінованість тощо.

Критичне мислення як провідна технологія навчання в НУШ

Шваб Ірина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. О. Агаркова

У Концепції Нової української школи (НУШ) однією з провідних сучасних технологій навчання, яка застосовується, є технологія критичного мислення. Данна технологія сприяє розвитку у молодших школярів таких важливих компетентностей, як здатність до комунікації, самонавчання, самостійність у судженнях та прийнятті рішень. Уроки критичного мислення проводяться в активній формі через досліди, ігри, експерименти, що сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу молодшими школярами та дозволяє їм зрозуміти, як використовувати отримані знання на практиці.

Проблему розвитку критичного мислення молодших школярів досліджували багато українських та зарубіжних вчених. Серед українських вчених проблему розвитку критичного мислення вивчали О. Белкіна-Ковальчук, Н. Вукіна, Л. Пироженко, О. Пометун, С. Терно та інші. Тоді як українські вчені аналізують процес розвитку критичного мовлення у рамках модернізації освітнього контенту та інтеграції передових освітніх технологій, зарубіжні дослідники розглядають навичку критично мислити як набуття компетентності і її реалізації з урахуванням системи вищих індивідуальних і суспільних цінностей.

Аналіз літератури дозволив визначити, що під критичним мисленням слід розуміти не просто набір логічних правил, а динамічний процес, що включає в себе аналіз, синтез, оцінку та рефлексію інформації. Критичне мислення є ключовою компетенцією, яка активно розвивається в контексті НУШ. Цей процес починається з молодшого шкільного віку, де діти вчать аналізувати інформацію, ставити запитання, висувати гіпотези та приймати обґрунтовані рішення. Створення запитань є одним зі засобів розвитку навичок критичного мислення. Зокрема, вміння ставити запитання, безперечно, активізує критичне мислення. Наприклад, запитання на наявні знання є початковим (базовим) рівнем питань, що потребують механічного відтворення інформації і тренування пам'яті. А питання на вживання вимагають застосування вже відомої інформації у нових умовах або ситуаціях, тобто дає можливість розв'язувати та досліджувати проблеми. Запитання на аналіз сприяють розкладанню інформації на частинки та аналіз кожної з них, тобто співвідношення частин в межах цілого. Запитання про оцінювання ставляться перед учнями з метою сформулювати власні судження. Інтерактивні технології, які застосовуються на уроках в початковій школі, такі як «дерево рішень», «мозковий штурм», «кубик Блума» та інші, сприяють розвитку навичок висловлювання та обґрунтування власної думки.

Отже, розвиток критичного мислення у молодших школярів є важливою складовою сучасної освіти. Це допомагає формувати в учнів навички критичного аналізу, обґрунтованих висновків та креативного мислення, що необхідно для подальшого успішного навчання.

Формування інтелектуальної обдарованості у дітей молодшого шкільного віку в освітньому процесі

Шевченко Зінаїда

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.О.Шищенко

Інтелектуально обдаровані діти володіють високим рівнем когнітивних здібностей та творчим потенціалом, які потребують спеціальної уваги та підтримки у процесі навчання. Формування інтелектуальної обдарованості у дітей молодшого шкільного віку вимагає комплексного підходу та використання різноманітних методів та стратегій. Для більш змістовного розуміння процесу формування інтелектуальної обдарованості у дітей молодшого шкільного віку в освітньому процесі потрібно визначити кроки які допоможуть вчителю на цьому шляху.

1. Визначення та виявлення обдарованих дітей

Перше завдання – правильно визначити та виявити обдарованих дітей. Це може включати в себе використання спеціальних тестів, спостереження педагогів та батьків за дитиною, а також аналіз успіхів у навчанні та творчих здібностей.

2. Індивідуалізація навчального процесу

Обдаровані діти зазвичай потребують індивідуального підходу у навчанні. Важливо надавати їм можливість для самостійного дослідження, творчої активності та розвитку унікальних здібностей.

3. Збагачення навчального матеріалу

Для стимулювання інтелектуального розвитку обдарованих дітей важливо забезпечити їх доступом до збагаченого навчального матеріалу, який виходить за межі стандартної шкільної програми та сприяє розвитку їхніх інтересів.

4. Розвиток критичного мислення та творчості

Важливо стимулювати розвиток критичного мислення та творчості у обдарованих дітей шляхом постановки запитань, розв'язання складних завдань, розвитку аналітичних та проблемно-орієнтованих навичок.

5. Стимулювання участі в конкурсах та олімпіадах

Участь у конкурсах та олімпіадах сприяє розвитку змагальності, самодисципліни та бажання досягти високих результатів у навчанні.

Формування інтелектуальної обдарованості у дітей молодшого шкільного віку в освітньому процесі вимагає комплексного підходу та уваги до індивідуальних потреб кожної дитини. Важливо визначити та виявити обдарованих дітей, забезпечити їм індивідуалізований підхід у навчанні, розвивати їхню критичну та творчу мислення, стимулювати участь у конкурсах та олімпіадах, а також підтримувати їхні досягнення та позитивне ставлення. Школа має великий потенціал для створення стимулюючого середовища, яке сприяє інтелектуальному розвитку обдарованих дітей та реалізації їхнього потенціалу.

Формування мультикультурної компетентності учнів початкової школи в освітньому процесі

Шершень Аліна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.О.Шищенко

У сучасному світі мультикультурна компетентність є важливою складовою успішної адаптації та співпраці у суспільстві. Початкова школа має великий потенціал для формування цієї компетентності, оскільки саме на цьому етапі формуються базові цінності та переконання учнів. У даному дослідженні ми розглянемо ключові аспекти формування мультикультурної компетентності учнів початкової школи в освітньому процесі.

Першим кроком у формуванні мультикультурної компетентності є розвиток в учнів відкритості до різноманітності культур, традицій та способів життя. Це може бути досягнуто шляхом використання різноманітних методів навчання, які відображають культурну різноманітність світу.

Учні також повинні розвивати розуміння та повагу до культурних різниць. Шкільна програма може включати в себе вивчення різних культур, традицій та мов, а також сприяти обговоренню та взаєморозумінню між учнями різних національностей. Активна участь у міжкультурній комунікації є важливим елементом формування мультикультурної компетентності. Це може бути досягнуто через організацію проектів, обмін культурними досвідами, спільні виставки та свята. Учні також повинні вчитися співпрацювати та бути толерантними до інших культурних поглядів та переконань.

Групові проекти та колективні завдання сприяють розвитку цих навичок, дозволяючи учням взаємодіяти та знаходити спільні рішення. Створення багатомовного середовища в класі або школі сприяє формуванню мультикультурної компетентності. Підтримка мовної різноманітності та навчання учнів різним мовам сприяє їхньому розвитку як глобальних громадян.

У практиці освітнього процесу на початковому етапі важливо застосовувати інтерактивні методи та форми роботи, які сприяють розвитку мультикультурної компетентності. Серед них можна виділити використання мультимедійних технологій, відео- та аудіоматеріалів, мультимедійних презентацій, віртуальних екскурсій тощо. Також важливими є ігрові форми навчання, проектна діяльність та групова робота, які сприяють спільному вивченню та обговоренню культурних особливостей різних народів.

Формування мультикультурної компетентності учнів початкової школи в освітньому процесі є важливим завданням, яке може бути успішно вирішено за допомогою відкритості до різноманітності, розуміння та поваги до культурних різниць, стимулювання міжкультурної комунікації, розвитку навичок співпраці та толерантності, а також підтримки багатомовного середовища. Школа має великий потенціал для формування мультикультурної компетентності учнів, що сприятиме їхньому успішному взаємодії та адаптації у сучасному суспільстві.

Особливості формування пізнавального інтересу молодших школярів

Шкварко Надія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

У сучасній школі пізнавальний інтерес займає виняткове значення для розвитку дитини. У молодшого школяра він є ключовим моментом під час розвитку та навчання. Діти, які цікавляться світом навколо себе, більше читають, досліджують, задають питання та шукають відповіді, творчо шукають нестандартні рішення та виходять за межі звичайного. Такі діти легше спілкуються з однолітками та вчителями, обговорюють свої інтереси та діляться знаннями. Це сприяє активному навчанню, а в подальшому – впливає на вибір майбутньої професії.

Питання формування та розвитку пізнавального інтересу у дітей досліджували як сучасні науковці – Л. Виготський, Л. Занков, В. Мясіщев, С. Рубінштейн, А. Смирнов, Б. Тепловий, Д. Узнадзе та ін., так і видатні педагоги минулого – А. Дістерверг, Я. Коменський, І. Песталоцці, К. Ушинський.

Формою вираження внутрішніх потреб у знаннях є пізнавальний інтерес, який виступає метою, спонукальною силою в задоволенні потреби, мотивом або вибірковою відношенням особистості до об'єкта.

Пізнавальний інтерес – це виборча спрямованість особистості, звернена до галузі пізнання, до її предметної сторони та самого процесу оволодіння знаннями.

Ядром пізнавального інтересу є розумовий процес. Але розумові процеси в пізнавальному інтересі виступають у своєму ярко вираженому емоціональному забарвленні.

У реальності пізнавальний акт, який відбувається під впливом пізнавального інтересу, є своєрідним кроковим рухом, який супроводжується вольовою спрямованістю, подоланням великих і малих труднощів і перешкод. Своєрідність пізнавальних інтересів складається в складному пізнавальному ставленні до світу предметів, явищ, до знань про них, до наукових галузей, які їх вивчають. Стійкі пізнавальні інтереси забезпечують активну діяльність школярів, тому що в навчанні пізнавальний інтерес вступає в протиріччя із запасом знань, що і викликає в індивіда внутрішню потребу задовольнити інтерес шляхом активної пізнавальної діяльності.

Пізнавальний інтерес у школяра включає не тільки набуті ним знання, але і процес оволодіння знаннями, процес навчання в цілому, який дозволяє набувати необхідні способи пізнання і сприяє постійному наступальному руху школяра. Фундаментом підтримки пізнавального інтересу у дітей є цікаве навколишнє середовище (книги, журнали, музеї, виставки, наукові центри тощо).

Таким чином, виховання та розвиток пізнавального інтересу у молодших школярів є важливим завданням освіти, оскільки від нього залежить активність учнів у навчанні та їхній успіх у засвоєнні знань.

СЕКЦІЯ 2

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Особливості самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи засобами цифрових технологій

Антонова Ірина

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т.О. Довженко

У сучасному світі цифрові технології стають необхідним інструментом у навчальному процесі. Вони пропонують унікальні можливості для самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи. Ця робота спрямована на дослідження особливостей самоорганізації навчальної діяльності з використанням цифрових технологій серед молодших школярів.

Цифрові технології відкривають перед учнями безмежні можливості для самостійного навчання та організації своєї діяльності. Вони дозволяють створювати інтерактивні навчальні матеріали, доступ до яких можливий у будь-який час та в будь-якому місці. Зокрема, відеоуроки, онлайн-курси, інтерактивні завдання та електронні підручники сприяють активному і самостійному засвоєнню знань. Самоорганізація навчальної діяльності полягає в здатності учня ефективно планувати, контролювати та оцінювати свої навчальні дії. Це включає в себе вміння самостійно обирати методи навчання, розподіляти час, встановлювати мети та вирішувати проблеми, що виникають у процесі навчання. Використання цифрових технологій сприяє активній самоорганізації учнів. Інтерактивність та доступність онлайн-ресурсів дозволяють учням визначати власний темп навчання та вибирати теми, які їх цікавлять. Багато програм та платформ надають можливість вести особистий навчальний журнал, створювати графіки та плани навчання, що сприяє систематизації та плануванню навчального процесу.

Приклади використання цифрових технологій на уроках:

- використання електронного щоденника: учні можуть самостійно записувати домашнє завдання, відстежувати свій прогрес та отримувати зворотний зв'язок від учителя;
- навчання за допомогою проектів: діти самостійно обирають теми проектів, планують свою роботу, шукають інформацію та презентують результати своїх досліджень;
- використання онлайн-тестів та вікторин: учні можуть перевіряти свої знання та навички, отримуючи миттєвий зворотний зв'язок;
- створення власних мультимедійних проектів: діти навчаються використовувати різні інструменти для створення презентацій, відео та інших творчих робіт.

Цифрові технології відкривають нові можливості для самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи. Вони дозволяють учням активно залучатися до навчання, самостійно обирати напрямок розвитку та ефективно використовувати час.

Interactive technologies as a means of forming creative abilities in primary school students using

Balyuk Olga

Research supervisor – Candidate of Pedagogical Sciences,

Assistant professor V.O. Shishenko

In the realm of education, the cultivation of creative thinking has gained paramount importance in preparing students for an increasingly complex and dynamic world. Recognizing the significance of creativity in fostering innovation, problem-solving, and critical thinking skills, educators are continually seeking innovative approaches to nurture and enhance creative abilities among young learners. In this context, the integration of interactive technologies emerges as a promising avenue for promoting creativity in primary school education. This paper aims to examine the role of interactive technologies in fostering creativity among primary school students, exploring both theoretical frameworks and practical applications. Moreover, interactive technologies facilitate personalized and adaptive learning environments, catering to the individual needs and interests of students. By leveraging features such as gamification, simulations, and collaborative platforms, educators can create immersive learning experiences that stimulate creativity and problem-solving skills. Additionally, the integration of interactive technologies promotes interdisciplinary learning, enabling students to explore diverse subject areas and make meaningful connections between concepts.

Research suggests that incorporating interactive technologies into the curriculum enhances students' cognitive abilities, such as divergent thinking, flexible thinking, and originality. Through interactive learning experiences, students are encouraged to generate novel ideas, explore alternative solutions, and express their creativity across various domains. Furthermore, interactive technologies provide opportunities for scaffolding and feedback, enabling students to refine their creative processes through iterative experimentation and reflection. The findings of this study underscore the significant role of interactive technologies in fostering creativity among primary school students. Quantitative analysis reveals a positive correlation between the integration of interactive technologies and students' creative outcomes, including ideation, fluency, elaboration, and originality. Qualitative observations elucidate the dynamic interplay between interactive technology usage and pedagogical approaches, highlighting the importance of scaffolding, collaboration, and inquiry-based learning.

In conclusion, interactive technologies represent a potent tool for nurturing creativity and innovation in primary school students. By leveraging the affordances of digital tools and platforms, educators can create dynamic learning environments that inspire curiosity, foster collaboration, and cultivate essential skills for the 21st century. Moving forward, continued research, professional development, and strategic integration of interactive technologies are imperative to realize the full potential of technology-enhanced creativity in primary education.

Використання квест-технології в початковій школі

Бастрічева Вікторія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л.С. Філатова

Квест (від англ. quest – пошук і adventure – пригода) – це командна гра пригодницького характеру, де учасники повинні виконати завдання згідно з сюжетом. Правильність відповідей визначає подальший розвиток сюжету або служить ключем до розгадки. Квест-технологію можна використовувати на всіх уроках початкової школи, щоб моделювати уроки або в позаурочній діяльності.

Берні Додж та Том Марч з університету Сан-Дієго почали застосовувати квест-технології в навчанні та вихованні школярів з 1995 року як частину пошукової системи, де передбачалося етапне виконання завдань.

Українські дослідження цієї технології включали спроби класифікації квестів за різними критеріями, такими як форма та метод проведення, термін реалізації, форма та тематика, структура сюжетів, інформаційне освітнє середовище, технічна платформа, учнівська діяльність, характер контактів і тип завдань.

Аналіз літератури з психології та педагогіки щодо застосування інноваційних технологій дозволив визначити основні мети проведення квестів у початковій школі: сприяти розвитку комунікативної взаємодії між учасниками гри для підтримки їх спільності; стимулювати критичне мислення та пізнавальну активність учасників, навчати їх координації дій з іншими; підтримувати дослідницьку активність учнів при вирішенні завдань різного типу шляхом оригінальних дій; розвивати навички самостійного прийняття рішень та взяття на себе відповідальності за їх виконання; формувати впевненість, культуру спілкування, доброзичливе ставлення та емоційну виразність.

Під час створення квесту для учнів початкової школи важливо врахувати, що він може мати різні форми залежно від сюжету: лінійний, де гравці виконують завдання послідовно; штурмовий, де учасники самостійно обирають шляхи виконання завдань; кільцевий, де команди стартують з різних точок і фінішують у різних місцях; кільцевий квест є різновидом лінійного, його суть полягає в тому, що це звичайна «лінійка», але замкнена у єдине коло; веб-квести – це нова сучасна форма навчання з використанням Інтернет-ресурсів.

Отже, як свідчать наукові джерела, квести допомагають молодшим школярам добре справлятися з вимогами працювати в команді, зокрема налагоджувати успішну взаємодію з її учасниками; відчутти та сформувати взаємодопомогу; здійснити правильний розподіл обов'язків; за необхідності мобілізуватися та швидко вирішувати нестандартні завдання, з якими в звичайному житті вони не зустрічалися, забезпечують раціональне інформаційне наповнення, поєднання колективної роботи класу з індивідуальною діяльністю учнів; сприяє урізноманітненню форм освітнього процесу в сучасній початковій школі.

Гледінг як засіб протидії та попередження булінгу в початкових класах у позакласній роботі

Безущенко Світлана

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л.С. Філатова

Булінг – небажана агресивна поведінка дітей шкільного віку, яка призводить до цькування дитини іншою дитиною або групою дітей з метою приниження, залякування та демонстрації сили. Перші наукові дослідження цієї проблеми були проведені скандинавськими вченими, такими як Д. Олвеус, Е. Роланд, П. Хайнеманн. Пізніше інтерес до проблеми булінгу з'явився у Великобританії (Д. Лейн, Е. Мунте, Д. Таттум). Норвезький учений Д. Олвеус став піонером у вивченні булінгу, визначивши його як ситуацію, коли учень стає об'єктом негативних дій та нападів одного чи кількох інших учнів протягом тривалого часу в шкільному середовищі.

Зарубіжні дослідники визначають різновиди булінгу: фізичний, вербальний та соціальний. Наприклад, фізичний булінг включає у себе дії, такі як побиття або штовхання учня, бійки, пошкодження або знищення його речей, а також вирази обличчя, жести та інші форми образливих дій. До вербального булінгу відносяться словесні образи, погрози, насмішки або жарти, записки з погрозами насильства, поширення неправдивих обвинувачень або пліток. Соціальний булінг проявляється у систематичному приниженні гідності потерпілого через ігнорування, соціальне виключення, залякування.

Булінг у шкільному середовищі впливає на молодшого школяра таким чином, що він не засвоює поняття моралі як суспільного явища, тому в процесі взаємодії між школярами не відбувається усвідомлення відповідальності один перед одним, перед колективом. Серед причин булінгу – компенсація за невдачі у навчанні, суспільному житті, відповідна реакція на тиск та жорстоке поводження дорослих (або ж при недостатній увазі з їх боку). Учні намагаються грати визначену соціальну роль не тільки серед однолітків, але й серед дорослих, виявляти соціальну активність, яку дорослі не завжди підтримують. У результаті, наражаючись на психологічні бар'єри, не знаходячи взаєморозуміння в оточуючих та сім'ї, вони намагаються перебороти це через агресивну поведінку.

Дослідниця Л. Кішлі виділяє такі ознаки булінгу: емоційне приниження; емоційно образлива поведінка має тривалі періоди; непривітна і недовірлива поведінка; втручання у приватне життя людини; погіршення психологічного і фізичного стану людини (жертви); намір завдати шкоду іншій людині; агресор займає вище становище, ніж його жертва, дозволяє собі дії, що принижують гідність і завдають шкоди іншій людині.

Отже, пріоритетним завданням у профілактичній роботі є налагодження спілкування та співпраці школи з батьками для допомоги учням переслідувачам та учням-жертвам. Типовою та дієвою практикою в школах є проведення антибулінгових освітньо-профілактичних програм, до яких залучаються сім'ї, представники організацій, блогери та ін.

Формування соціальної компетентності учнів початкової школи засобами мультимедійних технологій в освітньому процесі

Слагіна Світлана

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т.О. Довженко

Сучасна освітня парадигма підкреслює значення розвитку соціальної компетентності учнів як ключового елемента успішного навчання та адаптації до суспільства. Використання мультимедійних технологій в навчальному процесі може стати ефективним інструментом для формування цієї важливої навички. По-перше, мультимедійні матеріали дозволяють візуалізувати навчальний матеріал, що сприяє кращому засвоєнню знань учнями. Графіка, анімації, відео та звукові ефекти роблять навчальний процес більш захопливим та ефективним. По-друге, мультимедійні технології дозволяють персоналізувати навчання, адаптуючи матеріали до індивідуальних потреб кожного учня. Це особливо важливо в контексті різниці в темпі навчання та способах сприйняття інформації у дітей.

Розглянемо деякі можливості які надають мультимедійні технології при формуванні соціальної компетентності учнів початкової школи. Мультимедійні технології можуть створювати можливості для спільної комунікації та співпраці серед учнів. Використання онлайн-форумів, відеоконференцій та соціальних мереж дозволяє учням обмінюватися думками, спільно працювати над проектами та розв'язувати проблеми разом.

Мультимедійні технології можуть створювати віртуальні ситуації, які спонукають учнів до емпатії та розуміння почуттів інших. Наприклад, використання інтерактивних історій або віртуальних ігор дозволяє учням переживати різні ситуації та розвивати навички співпереживання. Мультимедійні технології можуть служити як засіб для вивчення соціальних норм та правил спілкування. Відеоролики, анімації та інтерактивні презентації можуть допомогти учням краще зрозуміти, як вести себе у різних ситуаціях та взаємодіяти з оточуючими. Мультимедійні технології можуть бути використані для створення колективних проектів та ігор, що сприяють співпраці та взаємодії серед учнів. Наприклад, створення відеопрезентацій, анімацій чи інтерактивних ігор за участю всього класу сприяє розвитку командної роботи та взаємодопомоги. До шляхів впровадження мультимедійних технологій можна віднести: використання готових мультимедійних продуктів; створення власних мультимедійних проектів; застосування онлайн-платформ для спілкування, співпраці та обміну досвідом.

Використання мультимедійних технологій в освітньому процесі може ефективно сприяти формуванню соціальної компетентності учнів початкової школи. За допомогою цих технологій учні можуть розвивати навички співпраці, емпатії, взаєморозуміння та вивчати соціальні норми та правила. Важливо використовувати мультимедійні технології як інструмент для активного включення учнів у навчальний процес та створення стимулюючого та підтримуючого середовища для їхнього розвитку.

Особливості діяльності шкільних музеїв

Король Тетяна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. С. Філатова

Вирішення складних завдань комплексного виховання та розвитку особистості, а також формування духовно-моральних цінностей молодших школярів через музейну педагогіку може бути представлено в різних формах співпраці між музеєм і школою, і це можливо успішно реалізувати, якщо в самій школі існує відповідна структурна одиниця. Науковці визначають різні форми співпраці між музеєм і школою: школа в музеї; школа в освітньому середовищі музею; шкільний музей; музей в освітньому середовищі школи.

Шкільний музей – це простір, в якому діти отримують нові знання, беруть участь в освітніх заходах та реалізують свої власні ідеї. І все це в неформальній дружній атмосфері спільноти. Наявність музею в школі – це додаткові можливості об'єднати дітей, педагогів, батьків, привернути інтерес суспільства та підвищити рейтинг закладу освіти.

Розрізняють такі види шкільного музею:

музей-експозиція (виставка), де експонати зазвичай представлені в закритих скляних вітринах або шафах. Музейний зал обмежений і використовується виключно для організації екскурсій з вузькоспеціалізованих питань. Часто вчителі включають виставкові експонати в освітній процес;

музей-майстерня або студія – обов'язковою умовою є наявність виставкового залу зони для творчих занять. З цієї причини школи часто організують такі музеї в кабінетах для уроків технології або образотворчого мистецтва. Експозиційні матеріали не завжди представлені в межах одного приміщення, іноді розташовані в різних класах. Музей максимально вплетений в освітній процес;

музей-лабораторія – наповнений атрибутами виключно природно-наукової та технічної тематики. Частина експозиції розташована в предметних кабінетах. Виставковий простір складається з дослідницької лабораторії та спеціального обладнання;

музей-клуб або музей-театр – експозиційний фонд допомагає розвитку позаурочної гурткової діяльності школи. В нього входять театральні костюми, фото-, відео-, аудіоматеріали про кінематограф і театр, записи друкованих видань про національні звичаї та традиції різних країн;

музей – екскурсійне бюро – фонд базується на краєзнавчих і історичних даних регіону або міста. Музей одночасно виконує роль екскурсійного бюро, яке організовує виїзні або стаціонарні лекції та екскурсії. Музей відмінно доповнює освітні програми;

музей-ігротека, в основі експозиції – ігри та іграшки, виготовлені дітьми або передані в дар. Для учнів молодших класів керівництво музею та вчителі проводять театралізовані уроки, ігрові позакласні заходи.

Отже, шкільні музеї – особлива й унікальна складова освітнього процесу, виступає засобом творчої самореалізації, міні дослідницьким хабом.

Практика «ранкова зустріч» в початковій школі: значення, функції, структурні компоненти

Мацак Катерина

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

Ранкові зустрічі – практика, що проводиться зазвичай на початку дня, під час якої вчитель з учнями об'єднуються в коло та виконують декілька пізнавальних різнопланових діяльностей, що створюють позитивне налаштування на весь день взагалі й налаштування на навчання зокрема, формують відповідальну турботливу класну спільноту, забезпечують розвиток академічних, соціальних, мовленнєвих навичок учнів, впровадження демократичних цінностей.

В початковій школі практика ранкової зустрічі має особливі роль і значення, оскільки якнайкраще відповідає віковим та індивідуально-психологічним особливостям молодших школярів та особливостям їх соціального розвитку в сучасних соціокультурних умовах та в умовах нової соціальної ситуації – початку шкільного життя.

Аналіз і узагальнення наявних наукових та методичних джерел дозволив виокремити такі функції ранкових зустрічей у початковій школі: створення спільноти дітей у групі чи класі, розвиток навичок спілкування, розвиток соціальних навичок, удосконалення академічних навичок, заохочення демократичного ставлення й поведінки, адаптація до умов шкільного життя, опанування нової соціальної ролі, адаптація до нових мікросоціальних умов, набуття соціальної ідентичності з класним колективом, формування емоційного інтелекту, формування інтересу до змісту навчальної діяльності, збереження здоров'я дитини та формування в неї життєвого оптимізму тощо.

Ранкова зустріч є запланованою, структурованою 15–25 хвилинною зустріччю на початку дня, яка займає важливе місце в повсякденному розкладі діяльності класу, де панує позитивна атмосфера піклування та відповідальності. Структуру ранкової зустрічі утворюють чотири основні компоненти:

1) *Вітання*. Учні разом із вчителем розміщуються в колі. Усі діти вітаються, звертаються один до одного на ім'я, що допомагає створити атмосферу дружби та приналежності до групи.

2) *Групове заняття*. Розпочинається після обмірковування інформації. У класі створюється відчуття єдності, радості через виконання пісень, участі в іграх, коротких і швидких заняттях. Групові заняття, здебільшого, пов'язані з навчальною програмою чи темою, яка в цей час вивчається в класі.

3) *Обмін інформацією*. Учні висловлюють свої думки, обмінюються ідеями та пропонують важливі для них теми для обговорення. Діти мають змогу дізнатися щось один про одного.

4) *Щоденні новини*. Це коментування письмового оголошення, яке щодня вивішується на відповідному стенді чи дошці. Щоденні новини можуть містити заповнення календаря, перегляд розкладу, створення графіка погоди тощо.

Національно-патріотичне виховання молодших школярів засобами мистецтва

Пара Анастасія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор В.М. Гриньова

Національно-патріотичне виховання є процесом формування у людини почуття гордості, поваги, любові та відповідальності за свою країну, її історію, культуру та цінності. Це також включає у себе розуміння та підтримку національних символів, традицій, мови, історії та ідентичності. Національно-патріотичне виховання спрямоване на розвиток громадянського самосвідомості, громадянської активності та почуття відповідальності за долю своєї країни та її майбутнє.

Засоби мистецтва, такі як музика, образотворче мистецтво, театр, література та інші, мають значний вплив на національно-патріотичне виховання. Ось деякі способи, якими засоби мистецтва сприяють цьому процесу:

- мистецтво допомагає дітям відчувати глибокі емоції, такі як гордість, повага, любов та співчуття, що сприяє формуванню позитивного національно-патріотичного ставлення;

- мистецькі твори, що розповідають про історичні події або героїчні поступки, допомагають дітям відчувати себе часткою великої історії своєї країни;

- мистецтво надає можливість вираження національної ідентичності через музику, образотворчість, літературу та інші мистецькі форми;

- через мистецтво діти вивчають та цінують культурну спадщину своєї країни, що сприяє формуванню глибшого розуміння та поваги до неї. Вивчення культурної спадщини допомагає молодшим школярам зрозуміти історію свого народу, відчувати зв'язок із минулим та розуміння важливості національної самоідентифікації;

- розвиває творчість та уяву дітей, допомагаючи їм бачити світ навколо себе у новому світлі та висловлювати свої думки та почуття;

- участь у спільних мистецьких проектах та заходах сприяє розвитку соціальних навичок та формуванню патріотичних цінностей у колективі.

Отже, засоби мистецтва є потужним інструментом у національно-патріотичному вихованні молодших школярів, оскільки вони сприяють емоційному зближенню з культурою, ідентифікації зі значущими подіями, вираженню національної ідентичності та пізнанню культурної спадщини.

Арт терапевтичні техніки в груповій роботі з учнями початкової школи

Петрініч Наталя

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.В. Партола

Постійне оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання у шкільній освіті вимагає від учителя постійного оновлення професійних знань, умінь та навичок, а також орієнтації у великій кількості сучасних педагогічних технологій, методів та інструментів для успішного їх використання у своїй роботі.

Усе більшої популярності останнім часом у роботі вчителя набирають нетрадиційні інструментарії, такі напр., як арт терапія, що до недавно використовувались виключно психологами або арт терапевтами.

Арт терапевтичні техніки, розраховані на групову роботу, такі, як: ізо терапія, маско терапія, сторітелінг, використання метафоричних карт та ін. можуть бути вельми корисними в роботі вчителів початкової школи як за умов самостійного застосування так і в поєднанні з іншими методами.

Застосування арт терапевтичних технік в груповій роботі сприяє розвитку мовленнєвих навичок учнів, набуттю власної ідентифікації, допомагає навчитися не лише говорити, а й слухати інших.

Молодший шкільний вік є найбільш сензитивним періодом для розвитку творчого мислення. Але у пошуках методів, засобів розвитку творчого потенціалу слід ураховувати особливість психіки, своєрідність пізнавальної та емоційної сфер дітей цього віку, адже це супер чутливий процес, що залежить від багатьох складових (знання, якими дитина володіла раніше, мова, уява, фантазія тощо).

Використання метафоричних карт як однієї із проєкційних методик в груповій арт терапії, не тільки дієвий інструмент регуляції психоемоційних станів а й метод проєкції який дає поштовх для фантазій та самопізнання.

Проведення групових занять з учнями передбачає наступні дії: посадити учнів колом, щоб вони мали змогу чути одне одного (якщо клас великий, розділіть на невеликі групи) та запропонувати кожному обрати будь-яку з відкритих карток та відповісти на одне із запитань.

Додавання ілюстративних карток полегшує вербалізацію дітей, покращило процес символізації. Адаптації психологічних технік для дітей на основі символічних медіаторів, таких як ілюстровані картки, повинні розглядатися як еталонний інструмент у віці від 6 років.

Арт терапевтичні техніки роботи з груповими процесами доволі різноманітні, для молодшого шкільного віку можна розглянути такі, як: техніка «Сім чарівних слів», «Одного разу в казці», техніка «Груповий малюнок», «Я казковий герой», «Власна маска» тощо.

Отже, потенціал арт терапевтичних методів у роботі вчителя початкової школи здатен вирішувати велике коло завдань спрямованих на підтримку і розвиток особистості, формування навичок набуття власної ідентифікації, комунікативних навичок та роботи в команді.

Формування цілісної картини світу молодших школярів на уроках «Я досліджую світ»

Петухова Анастасія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н.М. Смолянюк

Ключовим завданням початкової школи є становлення та розвиток особистості школяра на основі здобутих знань про навколишній світ. Це завдання реалізується шляхом постійного розвитку освіти, а особливо появою нових предметів, що дозволяють дитині самостійно сформувати цілісну картину світу.

Щоб сформувати в дитини уявлення про світ, важливо навчити її розуміти його суть. Саме в процесі реальної взаємодії дитини і навколишнього середовища відбувається процес пізнання, в результаті якого створюється уявлення, знання, уміння тощо.

Виділяють три основні етапи взаємодії дитини і навколишнього світу:

- сприйняття особистої інформації, природне та соціальне оточення, світ;
- оброблення інформації, смислоутворення, форми поведінки;
- практична діяльність людини в тій чи іншій ситуації.

В цілому, в пізнанні дитиною світу можна виділити два рівні: чуттєве пізнання, що виявляється у процесі відчуття, сприймання і уявлення, та раціональне, що відбувається у поняттях, думках і висновках.

З рівнем відображення картини світу поділяються на три різні рівні: картини світу різних наук; об'єднана картина багатьох наук та узагальнене відображення світу.

Формування цілісної картини світу у учня початкової школи відбувається у процесі засвоєння нових знань, оволодіння новими навичками та вміннями, розумінні та взаємодії з навколишнім світом, а також через сприймання та відчуття. Для створення повноцінної картини оточуючого світу дуже важливо навчити дитину узагальнювати отримані раніше знання, використовувати їх на практиці, створюючи при цьому єдину систему уявлень про природу і структуру світу.

Сформованістю цілісної картини світу можна назвати розуміння і усвідомлення учнем взаємозв'язків між об'єктами та явищами оточуючого світу, або можливістю сприймати світ через пізнання наукових фактів, відтворенні образів, взаємовідносин з навколишнім середовищем.

Для повноцінного розвитку дитини у його цілісній картині мають органічно поєднуватися природнича та соціальна картини світу які взаємопов'язані між собою різними зв'язками.

Інтегрований курс «Я досліджую світ», в початковій школі, є ключовим у формуванні цілісної картини світу молодшого школяра. Саме під час цих уроків учні розширюють свої знання про навколишній світ шляхом спостережень, експериментів, досліджень, аналізуючи всю отриману інформацію.

Виховання толерантності як умова становлення дитячої субкультури молодших школярів

Помазан Марина

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О.А. Мкртічян

Поняття «толерантність» бере свій початок у філософських ідеях різних світових релігій. Сутність толерантності ґрунтується на вільній єдності людей, взаємодопомозі, рівноправності, справедливості і милосердному ставленні до всього живого. Слід зазначити, що у формуванні дитини молодшого шкільного віку як особистості можна характеризувати толерантність, як умову становлення дитячої субкультури. Безумовно, субкультура дитини тісно пов'язана з її емоційним світом, відчуттями, сприйманням світу та навколишніх людей. Широке коло вчених та науковців, однією з головних умов у формуванні особистості дитини визначають саме спілкування. Цей процес становлення особистості, формування якості дитини відбувається водночас при наявності у дитини її власної субкультури.

У межах дослідження, було акцентовано увагу на те, що педагоги та психологи розділяли всебічний розвиток особистості як шлях засвоєння суспільно-історичних способів перетворення діяльності, яке неможливо без спілкування. Сформуванню такої якості, як толерантність, у дитини неможливо, коли дитина одна. Необхідна група дітей, колектив, тому що дитина не буде спроможна оцінити відношення до свого вчинку без оцінки, реакції, емоцій інших членів колективу (дорослих чи дітей). Цю якість не можна сформуванню й тоді, коли дитина не зможе спілкуватися, бачити, оцінювати вчинки інших людей (дітей чи дорослих).

Наголосимо, що дитяча субкультура – це глибока власна культура дитячої душі, а культура людського суспільства завжди мала за свою основу мораль. І тому реалізація особистісної норми її формування здійснюється у процесі морального вибору. Тому формування моральних якостей необхідно починати відтоді, коли дитина відчула потребу у спілкуванні, допомозі, підтримці, посмішці тощо. Дитина навчається бути доброю, терпимою, толерантною з однолітками. Не погоджуючись з вчинками інших, вона прагне не поширювати негативної оцінки поведінки на особистість партнера, навчається вірити в те, що корінь зла у збігові обставин, невірній оцінці ситуації. Дитина навчається вірити в те, що корінь якості іншого переважають його недоліки, тим самим постійно підтримується самоповага партнера.

Таким чином, рівень позитивного і негативного морального вибору залежить від знання дитиною значення та наявності достатньо інтенсивного забарвленого ставлення до них. Знання і уявлення про моральні відношення, які включають в себе толерантність, включають у себе два аспекти: уміння відокремити відповідні вчинки і оцінити їх як хороші чи погані; розвиток внутрішнього морального смислу, який полягає в уявленні про те, чому цій ситуації необхідно поводити себе саме так.

Студентське самоврядування як фактор розвитку лідерських якостей студентів педагогічних спеціальностей

Саккер Олександра

Науковий керівник – доктор філософії І.А. Небитова

Період студентства – це час особистісного та професійного зростання людини. Здобуваючи професійні навички, студент має бути надалі готовим не тільки до роботи у вузькопрофесійному розумінні, а й успішно включитися в різні види діяльності, володіти світоглядним потенціалом, бути готовим до професійної, інтелектуальної та соціальної творчості. У зв'язку з цим проблема розвитку лідерських якостей у системі студентського самоврядування не втрачає своєї актуальності.

Питання організації студентського самоврядування та його впливу на формування лідера перебувають в полі зору багатьох дослідників. Зокрема, ці питання досліджували такі науковці, як: О. Гук, О. Гулько, К. Трибулькевич, Л. Червона, Н. Чернуха тощо.

У формуванні та розвитку лідерських якостей у студентів у системі вищої освіти особливе значення має орган Студентського самоврядування, що виступає формою самоорганізації студентів, механізмом представництва та відстоювання своїх прав, можливістю самореалізації.

Розвиток лідерських якостей – це цілеспрямований процес творчої взаємодії студентів один з одним, з педагогами, соціальними партнерами, що дає змогу розвивати якості особистості, пов'язані з лідерським статусом, набувати досвіду лідерської поведінки. Студентське самоврядування створює середовище для більш повної реалізації лідерського потенціалу особистості та розвитку соціально-значущих якостей студента, необхідних для його успішного становлення як всебічно розвиненого громадянина та успішного фахівця.

Студентське самоврядування, як механізм формування лідерських якостей студентів ЗВО, визначає організацію студентського самоврядування відповідно до сучасних тенденцій професійної підготовки випускників вишу.

Зауважимо, що організація студентського самоврядування дає змогу: розвивати творчу ініціативу студентів, їх відповідальність і громадянську позицію, самостійність і соціальну активність; реалізувати основні напрями діяльності студентського самоврядування, а саме: науково-дослідницький, культурно-масовий, спортивно-оздоровчий та інформаційний; у комплексі сприяти вихованню духовно-моральної, професійно-трудової та громадянської культури студентів університету, розвивати їхню автономність.

Отже, студентське самоврядування позитивно впливає на формування лідерських якостей студентів вишу за допомогою: залучення студентів до різноманітної, спеціально організованої діяльності органів студентського самоврядування, що забезпечують їхнє перебування в ролі лідера; розроблення та впровадження в діяльність органів самоврядування інноваційних технологій, пов'язаних зі створенням соціально-педагогічних проєктів, адекватних розвитку лідерських здібностей і формуванню пріоритетних якостей лідера.

Розвиток творчих здібностей молодшого школяра за допомогою інноваційних технологій

Хасянова Анна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Шищенко В.О.

Проблема формування та розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку становить фундамент освітнього процесу та є такою педагогічною проблемою, яка з часом не втрачає своєї актуальності. Одним із шляхів вирішення зазначеної проблеми є впровадження інноваційних освітніх технологій в освітній процес, які спрямовані на розвиток творчих здібностей учнів та на всебічний особистісний розвиток.

Творчість – це діяльність людини, яка створює нові матеріальні і духовні цінності, що є суспільно значущими. Творчість – це процес створення суб'єктивно нового, заснованого на спроможності створювати оригінальні ідеї і користуватися нестандартними способами діяльності. Процес творчої діяльності можна розподілити на два етапи: пошук рішення і застосування рішення. Творчі здібності є передумовою духовного зростання, а їх розвиток це цілеспрямований та систематичний психолого-педагогічний процес

Творчі здібності – це індивідуальні психологічні особливості дитини, що дають змогу за відповідних умов вдало розкривати творчий потенціал, формувати та розвивати його, знаходити вихід з критичних нестандартних ситуацій та пориватися до відкриття нового. У освітньому процесі для молодшого школяра творчість прогнозує наявність знань, вмінь та навичок, потрібних для створення чогось нового, оригінального та небаченого раніше. Здібності проявляються в процесі оволодіння діяльністю. Творчі здібності молодшого школяра проявляються в тому, настільки дитина швидко і ґрунтовно, легко і міцно здійснює навчальну діяльність. Основними показниками творчих здібностей є: швидкість і гнучкість думки, оригінальність, допитливість, точність і сміливість.

Розвивати творчі здібності можна по-різному. Найефективнішим засобом розвитку творчих здібностей молодших школярів є інноваційні технології навчання. Інноваційний підхід забезпечує позитивну мотивацію здобуття знань, активне функціонування інтелектуальних і вольових сфер, сприяє розвитку творчої особистості. Тому в освітньому процесі початкової школи доцільно використовувати такі інноваційні технології: нестандартні уроки, інтерактивні технології, проектне навчання, використання ігрових прийомів навчання, ІКТ технології, ТРВЗ. Отже, застосування інноваційних технологій розкриває в учнів їх творчий потенціал та заохочує до навчання. Дбаючи про розвиток творчих здібностей учнів, слід вчити їх не тільки тому, як розв'язувати ті чи інші проблеми, а й тому, де можна знайти відповідь на поставлені запитання.

Особливості шкільної медіації та способи її організації у школі

Черненко Кристина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. С. Філатова

Медіація – це процес врегулювання спору шляхом переговорів сторін цього конфлікту за допомогою одного або кількох нейтральних неупереджених посередників (медіаторів), які мають відповідну підготовку, навички та викликають довіру у обох сторін конфлікту. Медіація є чудовим способом для вирішення конфліктів у шкільному середовищі та збереженні стосунків у майбутньому. Учні, які вирішують свої конфлікти й суперечки за допомогою медіатора, здобувають соціальні навички та громадянські компетентності. Медіація означає, що сторони конфлікту беруть на себе відповідальність за виконання домовленостей. Сам медіатор не приймає рішення, як діяти, не осуджує і не оцінює дії сторін. Він створює та підтримує середовище, в якому учасники конфлікту можуть почути один одного, висловити свої думки та почуття з приводу ситуації, знайти та обговорити дії, як приведуть до її вирішення.

У початку 1980-х років громадські центри медіації в США розробили систему шкільної медіації, яка навчала учнів вирішувати конфлікти зі своїми однолітками. Перший шкільний центр медіації в Україні запроваджено ще в 1994 році в м. Чорноморськ. Нині багато українських шкіл застосовують медіацію для врегулювання та профілактики конфліктів і спостерігається позитивна динаміка щодо збільшення їх кількості.

Основна ідея шкільної медіації полягає у чотирьох принципах: конфлікт є природною частиною життя, яку можна використовувати для навчання та особистісного зростання учнів; вирішення конфліктів є важливим для успіху молоді, так само як і вивчення геометрії або історії; учні можуть ефективно вирішувати свої конфлікти разом з іншими учнями, а не лише з дорослими; стимулювання учнів, які конфліктують, до вирішення конфліктів через співпрацю є ефективним способом запобігання майбутнім конфліктам і розвитку відповідальності серед школярів.

У різних школах світу існують три основні підходи до впровадження медіації. Перший підхід передбачає наявність дорослого медіатора в школі, до якого можуть звертатися учасники конфлікту. Медіатор проводить зустрічі примирення, шкільні конференції та сприяє вирішенню ситуації. Цей підхід сприяє учасникам конфлікту усвідомленню власних дій, взяттю відповідальності, відчуттю справедливості та запобігання подібним ситуаціям у майбутньому. Дорослий медіатор ефективний у випадках, коли у конфлікті задіяні дорослі учасники або коли потрібно вирішити серйозні проблеми, такі як цькування чи правопорушення школярами.

Отже, медіація як засіб вирішення конфліктів в освітньому середовищі початкової школи потребує системних заходів, комплексних удосконалень у спільній роботі батьків, вчителів та адміністрації школи, підвищення навичок медіатора та індивідуального підходу до вирішення конфліктів.

Формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів в освітньому процесі

Ян Інцзе

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О.А. Мкртічян

У сучасному світі, де інформаційні технології (ІТ) пронизують всі сфери життя, формування інформаційно-цифрової компетентності (ІЦК) молодших школярів стає пріоритетним завданням освіти. Інформаційно-цифрова компетентність визначається як здатність особи ефективно користуватися інформаційними ресурсами та цифровими технологіями для досягнення освітніх, професійних та особистих цілей. Вона включає в себе вміння знаходити, оцінювати, обробляти та використовувати інформацію, а також володіння цифровими інструментами та технологіями.

Формування ІЦК являє собою підготовку дітей до життя та роботи в умовах інформаційного суспільства. Для досягнення результату на цьому шляху необхідно вирішити низку завдань: ознайомити дітей з основними поняттями інформатики та принципами роботи комп'ютерів; навчити дітей працювати з різними типами інформації (текст, зображення, відео) та використовувати різноманітні цифрові інструменти; розвинути навички критичного мислення, аналізу та оцінки інформації; сформувати навички безпечної роботи в Інтернеті та відповідального ставлення до інформації; виховати культуру використання ІТ та розуміння їх ролі в суспільстві.

Формування ІЦК здійснюється комплексно, використовуючи різноманітні методи та прийоми: інтерактивні методи навчання: ігри, проекти, дослідження, робота в групах; використання іКТ: комп'ютери, планшети, інтерактивні дошки, Інтернет; завдання на розвиток критичного мислення: аналіз інформації, оцінка її достовірності, формулювання власних висновків; виховання відповідального ставлення до інформації: дотримання авторських прав, захист персональних даних, безпечна робота в Інтернеті.

В результаті цілеспрямованої роботи з формування ІЦК учні: набувають знань про інформацію, її джерела та принципи роботи комп'ютерів; розвивають навички роботи з різними типами інформації та використання цифрових інструментів; володіють навичками критичного мислення, аналізу та оцінки інформації; вміють безпечно працювати в Інтернеті та відповідально ставитися до інформації; мають уявлення про роль ІТ в суспільстві та культуру їх використання.

Формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів в освітньому процесі вимагає комплексного підходу та використання сучасних технологій. Освоєння базових навичок роботи з комп'ютером та Інтернетом, використання інтерактивних навчальних програм, вивчення основ безпеки в Інтернеті та розвиток навичок пошуку та оцінки інформації є ключовими елементами успішного формування інформаційно-цифрової компетентності у молодших школярів.

СЕКЦІЯ 3

ІНКЛЮЗИВНИЙ ПРОСТІР В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Використання ігрової діяльності у корекційній роботі з дошкільниками з ФФНМ

Котелевська Вікторія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.В. Партола

Прийнята в Україні система освіти, зумовлює необхідність забезпечення готовності дитини до навчання у школі, що є інтегративним підсумком навчальної та виховної діяльності, як у дошкільному закладі освіти (ЗДО), так і в родині, яка включає також мовленнєву готовність дитини, що гарантує їй у подальшому успішне опанування грамотою та читанням у школі. У той самий час в Україні зростає і кількість дітей з мовленнєвими порушеннями, структура яких набуває все більш складного характеру і для яких досягнення певних результатів потребує спеціального втручання з боку фахівців із використанням найефективніших засобів корекції мовлення дитини.

Саме до таких порушень належить фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення (ФФНМ), порушення вимовної системи рідної мови у дітей з різними мовленнєвими порушеннями унаслідок порушення сприйняття і вимови фонем.

Дослідження фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення та засобів його корекції в спеціальній літературі проводили Ю. Рібцун, Н. Варенцова, Н. Голуб, Л. Ткачова, В. Тарасун, В. Тищенко, М. Шеремет.

Так, одним із ефективних засобів діяльності в корекційно-педагогічній роботі з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення є ігрова діяльність, що широко використовується вчителями-логопедами у корекційній роботі з подолання ФФНМ. Вона, перш за все, відповідає віковим особливостям дітей дошкільного віку. По-друге, саме в грі виникає потреба в словесному спілкуванні, тим саме формуються мовленнєві навички. Також гра сприяє легше та швидше засвоюють правильну вимову звуків.

Так як у дітей з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення окрім порушеної звуковимови також спостерігається порушення сприйняття мовленнєвих звуків, тому зміст ігрової діяльності з дітьми спрямовується у цих напрямках (формуванню фонематичних процесів, автоматизації звуків, що потребували корекції тощо).

Використання ігрових вправ в корекційній роботі мають ряд таких переваг:

- допомагають зробити корекційні заняття більш цікавими та захоплюючими для дітей;
- забезпечують активну участь дітей у процесі корекційної роботи;
- створюють сприятливі умови для розвитку мовлення дітей.

Отже, розвиток мовлення дошкільників із ФФНМ засобами ігрової діяльності сприяє розвитку фонетичного слуху, закріпленню правильної вимови звуків, допомагає створити сприятливі умови вільному спілкуванню дітей.

СЕКЦІЯ 4

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК ОСНОВА ВЗАЄМОДІЇ ТА СПІВПРАЦІ УЧИТЕЛЯ, УЧНЯ І БАТЬКІВ

Робота учителя початкової школи з батьками у воєнний час в умовах дистанційного навчання дітей

Довгопол Дар'я

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. О. Агаркова

Важливе значення у формуванні особистості молодшого школяра відводиться батькам учня. Це підкреслюється в Конституції України, Національній програмі «Діти України» та Концепції «Нова Українська Школа». У сучасний час батьки особливо потребують педагогічної підтримки, яку може забезпечити їм вчитель нового покоління.

У наявній ситуації з воєнним конфліктом педагогічні працівники мають бути готовими й здатними забезпечувати повноцінні освітні, інформаційні та консультаційні послуги сім'ям, які виховують дітей молодшого шкільного віку. Тому організація комунікації з учасниками освітнього процесу стає ключовою. У воєнний період особливо актуальними стають системи комунікації з учнями, їхніми батьками та вчителями, що забезпечують швидкий обмін інформацією.

Розглядаючи переваги й недоліки дистанційного навчання, можна зробити висновок, що ця модель навчання потребує від молодших школярів великого бажання вчитися, добросовісного ставлення до виконання домашніх завдань. В свою чергу від батьків вимагається забезпечення максимально комфортних умов для навчання, а від вчителів - уважності, організованості, наполегливості та вміння ефективно вести навчальну та виховну діяльність у таких умовах. Виховна діяльність є необхідною складовою освітнього процесу, а в сучасних умовах, при військовій агресії проти України, її значущість набуває ще більшого значення. Події сьогодення становлять виклик для шкіл, вчителів, учнів та їх батьків. Зараз одне з ключових завдань - вчити молодших школярів правилам безпеки, які допоможуть зберегти їм та близьким життя.

Обов'язки вчителя початкової школи дещо розширилися. Вчителі в умовах дистанційного навчання молодших школярів працюючи з батьками повинні організовувати: 1) інформаційну взаємодію та підтримку (вчителі повинні регулярно інформувати батьків про освітні плани, завдання та вимоги. Батьки, у свою чергу, можуть допомогти дітям у виконанні завдань та слідкувати за їхнім прогресом); 2) зв'язок та співпрацю (підтримка постійного зв'язку та відкритої співпраці через телефонні дзвінки, електронні листи, відеоконференції або платформи для спільної роботи); 3) підтримку психологічного комфорту (вчителі та батьки мають підтримувати психологічний комфорт учнів, створюючи сприятливу атмосферу для навчання та розвитку); 4) підтримку та поради (вчителі можуть надавати батькам поради щодо методів навчання та підтримки дітей вдома. Батьки можуть звертатися до вчителів у разі будь-яких питань або проблем у процесі навчання); 5) організовувати спільні онлайн-заходи.

Взаємодія школи та сім'ї в процесі формування самостійності учнів початкових класів

Зінкова Алла

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

Ключовим аспектом «Нової української школи» є взаємодія між вчителями, учнями та батьками. Таке спільне партнерство є засобом взаємодії, координації дій та обміну інформацією, спрямованими на виховання дітей та розвиток їхніх індивідуальних можливостей. Концепція «Нова українська школа» підкреслює важливість встановлення ефективних взаємовідносин між батьками та педагогічною спільнотою, а також між батьками та суспільством, розглядаючи їх як співавторів та помічників у сучасному освітньому процесі.

Але разом із зазначеним, слід підкреслити, що обізнаність сучасних батьків у педагогічних питаннях є недостатньою, і вони потребують підтримки в цьому процесі. Важлива відповідальність за побудову ефективних партнерських відносин між усіма учасниками освітнього процесу покладена саме на вчителів, як основних агентів змін.

Зазначимо, що у період реформування освітньої системи багато батьків не мають достатнього розуміння цих змін і продовжують орієнтуватися на свій власний шкільний досвід, який може бути неактуальним у сучасних умовах та не відповідати актуальним педагогічним стандартам. Для усунення цієї проблеми педагогам необхідно забезпечити максимально відкритий освітній процес, зробити його інформативним та доступним для батьків.

Так, координація зусиль між школою та сім'єю означає узгодження дій та усунення протиріч для створення спільного освітнього та розвивального середовища. Взаємодія між сім'єю та школою ґрунтується на спільній меті: формуванні відносин, що ґрунтуються на співпраці всіх учасників педагогічного процесу. Загальне завдання такого об'єднуючого процесу сім'ї та школи полягає у забезпеченні якісного виховання та розвитку дітей. Спільна робота батьків та педагогів над виховними аспектами учнівської спільноти спрямована на виховання моральності та культури поведінки, розвиток потреби у здоровому способі життя, здатність самостійно вирішувати навчальні та життєві проблеми, а також уміння нести відповідальність за свої дії.

Отже, комплексний підхід до формування взаємодії між батьками та учителями сприяє вирішенню педагогічних завдань шляхом усвідомлення батьками їхньої важливої ролі у вихованні дітей, активної участі у освітньому процесі процесі, розвитку психолого-педагогічного світогляду та педагогічної культури. Саме учитель відіграє ключову роль у формуванні гармонійних стосунків між дітьми та їхніми батьками, використовуючи методи діалогу та співпраці, організовуючи спільну діяльність дітей, батьків і вчителів.

Педагогічна освіта батьків у сучасному сімейному вихованні

Кіндер Надія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

У Конституції України, зазначено, що батьки мають право на виховання своїх дітей відповідно до своїх власних переконань і відповідно до інтересів дитини. Закон України «Про освіту» визначає права і обов'язки батьків у вихованні дітей, зокрема, відповідальність за їхній розвиток та навчання. У «Концепції національної безпеки України» одним з пріоритетних напрямків розвитку національної безпеки визначено – зміцнення інституту сім'ї як основи суспільства, що вимагає підвищеної уваги до педагогічної підготовки батьків. Отже, наведені нормативні документи свідчать про визнання важливості педагогічної освіти батьків у сучасному суспільстві та підтримку держави у розвитку цього напрямку.

Слід особливо підкреслити, що необхідність педагогічної освіти сучасних батьків зумовлена низкою важливих причин.

– зміни у структурі сім'ї: зростання різноманітності сімейних структур, включаючи неповні сім'ї, сім'ї з одним із батьків, патріархальні сім'ї тощо, створюють потребу в адаптації педагогічних підходів до різних сімейних контекстів;

– вплив технологій: з поширенням цифрових технологій і соціальних мереж роль батьків у вихованні зазнає змін. Батьки повинні бути освіченими щодо використання цифрових інструментів та контролю за їхнім впливом на дітей;

– потреба у партнерстві: важливість партнерства між сім'єю та школою для успішного навчання та виховання дітей стає все більш очевидною. Батьки потребують педагогічної освіти для співпраці з учителями та іншими фахівцями освіти;

– розвиток навичок виховання: в сучасному світі виховання дітей вимагає розуміння різних аспектів психології, педагогіки, конфліктології та інших наук. Батьки потребують педагогічних знань і навичок для ефективного впливу на розвиток своїх дітей;

– соціокультурний контекст: зміни в соціокультурному середовищі, такі як глобалізація, міграція та культурна диверсифікація, впливають на практики сімейного виховання. Батьки повинні бути готові адаптувати свої підходи до нових реалій.

Отже, усі виокремлені фактори підкреслюють важливість педагогічної освіти батьків у контексті сучасного сімейного виховання. Така освіта допомагає батькам краще розуміти потреби та індивідуальність своїх дітей, ефективніше взаємодіяти з ними та сприяти їхньому гармонійному розвитку.

Формування педагогічної культури батьків дітей молодшого шкільного віку в сучасних умовах в Україні

Коберська Вікторія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

В нормативних освітніх документах України, зокрема Законі «Про освіту», «Концепції розвитку педагогічної освіти», «Державному стандарті початкової освіти», а також Концепції «Нова українська школа», акцентується на важливості партнерства між сім'єю та школою, та підкреслюється ключова роль такої взаємодії. Так, у документах визначено, що сім'я є важливим суб'єктом виховання та освіти дитини, а батьки – основними партнерами школи у вихованні та навчанні дітей.

Крім того, у освітніх програмах закладів вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку вчителів та педагогічних працівників, також акцентується на розумінні та розвитку педагогічної культури батьків. Зокрема, зазначається, що вчителі мають надавати консультаційну допомогу батькам у вихованні дітей, сприяти їхньому педагогічному самовдосконаленню та використанню ефективних методів впливу на розвиток особистості дитини.

Зазначимо, що проблема формування педагогічної культури батьків дітей молодшого шкільного віку в сучасних умовах в Україні набуває особливої актуальності з низки причин:

– зміни в освітній системі: впровадження концепції «Нова українська школа» передбачає активну участь батьків у освітньому процесі та вихованні дітей. Отже, формування педагогічної культури батьків стає важливим елементом успішної реалізації цієї концепції;

– соціальні виклики: зміна соціально-економічних умов життя суспільства вимагає від батьків активної участі в вихованні дітей та підтримки їхнього навчання;

– роль сучасних технологій: з поширенням інформаційних технологій збільшується доступ до освітніх ресурсів, але одночасно збільшується і необхідність педагогічної компетентності батьків у їх правильному використанні;

– зміни в підходах до виховання: сучасна педагогічна практика акцентує на важливості партнерських відносин між школою і сім'єю. Формування педагогічної культури батьків допомагає створювати сприятливий клімат для співпраці між цими двома сферами;

– розвиток індивідуального підходу: вміння батьків розуміти і підтримувати навчання та розвиток своєї дитини стає дедалі важливішим.

Отже, формування педагогічної культури батьків у сучасних умовах є актуальним завданням, оскільки воно сприяє підвищенню якості виховання та навчання дітей, а також підвищенню рівня соціальної відповідальності сім'ї перед суспільством.

Організація педагогічного співробітництва педагога і батьків молодших школярів засобами мобільної комунікації

Лебець Ірина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

Одним з ключових елементів взаємодії у педагогічному процесі та засобом розвитку особистості є активне спілкування. Одним з аспектів такої взаємодії є обмін інформацією між вчителем та батьками молодших школярів з метою створення партнерських відносин та забезпечення педагогічної підтримки учня вдома. Проте, у сучасному світі, на тлі інновацій та технологічного прогресу, виникає проблема ефективного комунікування через мобільні засоби зв'язку. Використання телекомунікаційних засобів може сприяти оперативному обміну інформацією між педагогами та батьками щодо академічного та виховного процесу кожного учня, одночасно сприяючи індивідуалізації комунікації.

Розв'язання цієї проблеми було ініційоване дослідниками з інших країн, зокрема: Ш. Амонашвілі, В. Виноградовим, В. Чередовим, Г. Цукерманом; та українськими науковцями Т. Башинською, О. Кіліченко, В. Міляєвою, О. Савченко, В. Тименко, які досліджувати педагогічне співробітництво.

Аналіз теоретичних і методичних джерел із зазначеної проблеми свідчить про значні зміни в поглядах на зміст взаємодії з батьками. Цією проблемою, а саме, питанням засобів мобільної комунікації в педагогічному співробітництві займалися також Т. Голубєва, Л. Островська, В. Павленчик.

Зазначимо, що сучасні технології інформаційно-комунікаційного спілкування дозволяють проводити віртуальні зустрічі з батьками, використовуючи для цього електронну пошту, месенджери та телеконференції. Це дає змогу організовувати масові заходи та інформувати батьків без потреби у фізичних зустрічах у школі. Завдяки використанню сучасних засобів зв'язку, таких як мобільні телефони з доступом до інтернету, заклади освіти можуть оперативно повідомляти про прогрес і результати навчання кожного учня. Це не лише зручно, але особливо актуально в умовах військового стану.

Так, використання сучасних технологій інформаційно-комунікаційного спілкування дозволяє ефективно організовувати віртуальні зустрічі, розсилати повідомлення та інформувати батьків про актуальні питання навчання та виховання. Сьогодні, мобільна комунікація стала не лише зручним інструментом, але й важливим кроком у подоланні обмежень, зумовлених воєнним станом.

Отже, використання засобів мобільної комунікації дозволяє побудувати ефективне педагогічне партнерство, сприяючи взаєморозумінню та спільним зусиллям у досягненні найкращих результатів у навчанні та вихованні дітей.

Взаємодія вчителя і батьків як чинник успішної навчальної діяльності учнів початкової школи

Половинка Наталія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

Тема взаємодії вчителя і батьків у початковій школі залишається надзвичайно актуальною у сучасних умовах з кількох причин. По-перше, успішність учнів у навчанні значно залежить від співпраці між вчителем і батьками. Батьки, агенти успіху своєї дитини, можуть допомогти вчителю краще зрозуміти потреби та індивідуальні особливості кожного учня, що в свою чергу допомагає підвищити якість освітнього процесу. По-друге, взаємодія між вчителем і батьками стає ще важливішою в сучасному світі, де швидкість змін і доступ до інформації стрімко зростає. Нарешті, взаємодія вчителя і батьків допомагає створити сприятливу атмосферу для розвитку дитини як в академічній, так і в соціальній сферах. Отже, взаємодія вчителя і батьків є ключовим чинником успішної навчальної діяльності учнів початкової школи і залишається актуальною та важливою у сучасних умовах.

Зазначимо, що взаємодія між вчителями і батьками може бути впроваджена через різноманітні шляхи, які сприяють успішній навчальній діяльності учнів початкової школи:

– батьківські збори і батьківські наради: організація зустрічей вчителів з батьками для обговорення актуальних питань, планування навчальних заходів, обговорення успіхів і проблем учнів;

– електронна комунікація: використання електронних засобів зв'язку, таких як електронні листи, чати, платформи для обміну інформацією про успішність, домашні завдання, а також спільні діалоги щодо освітнього процесу.

– індивідуальні зустрічі: організація особистих консультацій для батьків, де вони можуть обговорити індивідуальні потреби своєї дитини, отримати рекомендації щодо навчання та виховання;

– домашні завдання та проєкти: залучення батьків до допомоги у виконанні домашніх завдань або участі у проєктах, які сприяють активному навчанню та розвитку дитини;

– участь у навчальних заходах: запрошення батьків на навчальні заходи, виставки, конкурси, які організовуються у школі, щоб вони могли побачити досягнення своїх дітей та взаємодіяти з вчителями.

Таким чином, зазначені шляхи взаємодії створюють позитивну атмосферу співпраці між вчителями і батьками, що сприяє успішній навчальній діяльності учнів початкової школи.

Співпраця школи та сім'ї у вихованні в молодших школярів шанобливого ставлення до людей

Хвостик Анастасія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. С. Філатова

Однією з актуальних проблем сучасного покоління є недостатнє вміння проявляти повагу до інших людей. Це може бути зумовлено кількома причинами. Однією з основних причин цього недотримання поваги до оточення є поширене онлайн життя. У зв'язку з різними обставинами життя дітей, їхня комунікація перейшла в онлайн простір, де вони не завжди взаємодіють так, як це прийнято в реальному світі. Багато молодших школярів майже не бачать своїх співрозмовників, проводячи більшість часу за комп'ютерними іграми, які можуть пропагувати насильство і вбивства як норму. Навіть сучасні мультфільми можуть бути насичені жорстокістю, наприклад, показуючи котика, який б'є мишку. В результаті цього більшість часу діти проводять у віртуальному середовищі, де вони не навчаються виявляти повагу до оточуючих.

У дітей молодшого шкільного віку може бути недостатньо розвинене критичне мислення, і вони часто наслідують авторитетні особистості, такі як батьки та вчителька. Важливу роль у формуванні поваги до інших грають саме вони, демонструючи своїм прикладом і застосовуючи різні методи як у школі, так і вдома. Для успішного формування цих навичок вчителю та батькам важливо співпрацювати, використовуючи педагогіку партнерства. Шлях до досягнення цілей повинен бути спільним, з обох сторін, з встановленням загальної мети та системною роботою над її досягненням через довготривалу та взаємну співпрацю. Обидві сторони, які співпрацюють, мають свої обов'язки для досягнення бажаного результату. Заклад освіти пропонує методи вирішення проблем, співпрацює з учнями на уроках та перервах. Власним прикладом вчитель демонструє, як потрібно поважати інших. Батьки також мають розуміти, що вони мають свою відповідальність. Важливо, щоб сім'я була зацікавлена, слідувала порадам школи та активно вносила власні ідеї. Тільки такий підхід може стати партнерським. Тому виховання молодших школярів буде успішним лише за умови застосування педагогіки партнерства, коли школа надає знання та мотивує учнів шанувати інших, а батьки закріплюють цей матеріал поза школою.

У своїй роботі О. Богданова та В. Петрова пропонують поради щодо того, як спільними зусиллями школи та сім'ї виховувати культуру поведінки у молодших школярів: здійснення індивідуальної роботи з батьками, контроль з боку батьків за поведінкою школярів на вулиці, у дворі, в магазині, транспорті та ін., розповсюдження педагогічної літератури, проведення для батьків лекцій-бесід, що можуть переходити у дискусії, присутність батьків на бесідах, вправах, іграх, які вчитель проводить зі школярами, проведення заходів за активної участі батьків тощо.

Організація взаємодії з батьками учнів початкових класів в умовах НУШ

Цибинога Тетяна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

Організація взаємодії з батьками учнів початкових класів в умовах Нової української школи (НУШ) є надзвичайно актуальною, оскільки вона впливає на ефективність навчання, розвиток дитини та формування партнерських стосунків між закладом освіти і сім'єю. Актуальність дослідженої проблеми зумовлена низкою причин:

– зміни в освітньому процесі: впровадження НУШ призвело до значних змін у підходах до навчання та виховання учнів. Заклади освіти та вчителі активно впроваджують нові методики, програми та підходи до навчання, а це вимагає співпраці з батьками для успішної реалізації цих змін;

– підтримка освітнього процесу: батьки відіграють важливу роль у підтримці навчання своїх дітей вдома. Вони можуть бути партнерами в навчанні, допомагаючи з домашніми завданнями, вчити дітей організовувати час та розподіляти навчальні зусилля;

– вплив на успішність учнів: дослідження показують, що активна участь батьків у навчанні та житті школи позитивно впливає на успішність учнів, їхню мотивацію та самопочуття;

– формування партнерських стосунків: взаємодія з батьками допомагає вчителям краще розуміти потреби та інтереси кожної дитини, створювати індивідуальні підходи до навчання та сприяти спільній роботі для досягнення найкращих результатів. Отже, в контексті НУШ організація взаємодії з батьками стає ключовим фактором у забезпеченні успішності освітнього процесу та розвитку учнів початкових класів.

Так, українські вчені Л. Голікова, Л. Кульбіда, Т. Савченко та інші, звертали увагу на питання організації взаємодії з батьками учнів початкових класів, досліджуючи різні аспекти цього процесу в контексті української освітньої системи.

Таким чином, організація взаємодії з батьками учнів початкових класів в умовах НУШ є критично важливим елементом успішного навчання та розвитку дітей. Партнерські стосунки між школою і сім'єю створюють сприятливу атмосферу для навчання та спільної роботи з метою досягнення найкращих результатів. Забезпечення взаємодії між вчителями та батьками сприяє створенню умов для індивідуального підходу до кожної дитини, розвитку позитивного відношення до навчання та формуванню високих моральних цінностей. Такий підхід відповідає вимогам сучасної освіти і сприяє підвищенню якості навчання та загальному розвитку учнів.

СЕКЦІЯ 5

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА КОМПАРАТИВІСТСЬКІ СТУДІЇ

Провідні ідеї Марії Монтесорі у контексті сучасної педагогічної думки

Кіфоренко Анастасія

Науковий керівник – доктор філософії І.А. Небитова

Марія Монтесорі – видатний педагог і новатор, її ідеї мають особливу актуальність у наше століття глобалізму. Вона започаткувала новий етап розвитку наукового, соціального, світоглядного підходу як загалом у педагогіці, так і в суб'єктивній взаємодії дітей і дорослих. У педагогічних ідеях Монтесорі першорядне значення посідають гуманізм і орієнтованість на особистість дитини, її потреби. Також особлива увага приділяється реалізації життєвого потенціалу дітей.

Для свого часу педагогіка М. Монтесорі мала феноменологічний ефект як у плані розуміння педагогічного базису і фундаментальних постулатів, так і в плані її практичної реалізації та подальшого успішного результату. Успіх, який супроводжував діяльність Монтесорі, приніс суспільне і наукове визнання видатній педагогині.

Педагогічна діяльність Марії Монтесорі в змістовному контексті містила важливу обставину: діти в процесі виховання і навчання в її педагогічній системі не піддаються градації з боку педагогів за розумовими здібностями і навичками у процесі навчання. Прерогативою цієї системи є розуміння того, що кожна дитина має початковий потенціал у плані пізнання, навчання і цілісного розвитку особистості. Новаторський підхід у педагогічній діяльності М. Монтесорі також був зумовлений руйнацією традиційної класно-урочної системи навчання і створенням процесу, в якому діяльність учнів будується на основі визнання за кожним права на значну автономність і самостійність у виборі та способі засвоєння навчального матеріалу. Засвоєння дитиною навчального матеріалу в процесі навчання повинно здійснюватися за принципом самоосвіти і самонавчання, коли дитина самостійно засвоює і намагається зрозуміти навчальний матеріал, а дорослий постає не в ролі джерела директивного впливу, а насамперед посідає місце помічника і союзника дитини в процесі її навчання. Адже не дарма девіз школи Марії Монтесорі – «Допоможи мені зробити це самому».

Вплив ідей Монтесорі на педагогіку того часу був значним і ознаменувався новою віхою в її розвитку. Для сучасних практиків і дослідників процесу навчання та виховання досвід і педагогічна спадщина Монтесорі має фундаментальне значення. Її внесок у науку вплинув на побудову взаємовідносин з дітьми, їх навчання і виховання з позицій гуманізму та орієнтованості на особистість дитини як основоположну константу в глобальному формуванні людського суспільства.

Отже, ідеї та педагогічна система М. Монтесорі зберігають свою актуальність і в сучасній освіті. Педагогічний досвід Монтесорі та її науковий внесок у розвиток системи виховання і навчання дають нам змогу по-новому зрозуміти природу дитинства.

М. Ф. Сумцов про національну систему освіти

Медведева Світлана

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л.С. Філатова

Аналіз багатющої науково-педагогічної спадщини дозволяє стверджувати, що М.Ф. Сумцов, наслідуючи просвітницькі ідеали Г.С. Сковороди, В.Н. Каразіна був активним пропагандистом і популяризатором ідей гуманізму, свободи і прогресу. Особливе місце у спадщині вченого займали ідеї про велику місію науки та просвіти, про значимість їх для економічного і морального становлення суспільства.

Педагог був переконаний, що як рівень наукових досягнень країни обумовлює її політичне, соціальне, економічне становище, так, і навпаки, ступінь розвитку соціально-економічних відносин у суспільстві визначає характер, напрями, масштаби наукових пошуків, шляхи реалізації наукового потенціалу країни. Важливе місце в складній структурі взаємозв'язку та впливу об'єктивних факторів розвитку суспільства відводив освіті. Вважав, що заклади освіти, насамперед – школа, мусять у вирішенні навчально-виховних завдань гармонійно поєднувати різнобічні інтереси: одночасно слугувати прогресу суспільства та високим ідеалам науки.

М.Ф. Сумцов, який протягом тривалого часу неодноразово звертав увагу на потреби української школи і не тільки, критикував антидемократичну політику уряду царизму, був активним діячем розбудови національної школи. Педагога цікавили складні питання освіти й виховання: засади демократичної організації освіти, роль школи у духовному відродженні нації. Незважаючи на несприятливі умови, вчений активно вів наполегливу боротьбу за культурний розвиток народу, за рівноправність української мови.

Вчений вважав, що сучасна йому школа в Україні не тільки не корисна, але й шкідлива і навіть небезпечна. По-перше, існуюча школа не вирішувала свого головного та основного завдання – освіти дітей. М.Ф. Сумцов писав, що школа «майже цілком нікчемна на Україні, бо діти мало вчилися і швидко забували те, що вчили». По-друге, школа, спеціально пристосована урядом для знищення українського народу як самостійної духовної особистості, створювала серйозні перешкоди для формування та розвитку національної самосвідомості учнів. Учений із гіркотою відзначав, що початкова і середня школа відривала людину від рідної мови, природи та історії, а вища закінчувала цю руйнуючу роботу. Педагог був упевнений, що саме існуюча система освіти значною мірою сприяла поширенню, так званої «малоруської ментальності» – виникненню у українському середовищі цілого класу так званих малоросів: чиновників, службовців та ін., які презирливо ставилися до рідної мови, культури, традицій.

Отже, аналіз педагогічних праць М.Ф. Сумцова дозволяє стверджувати, що для відродження національної школи в Україні необхідне: здійснення викладання в школі рідною мовою; ведення до шкільної програми українознавчих предметів та розробка і видання українських підручників.

Педагогічний аналіз концепцій сімейного виховання А. С. Макаренка

Мисик Катерина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. О. Агаркова

Відомо, що для кожної людини найближчим колективом є сім'я, і вплив, який вона має, є найсильнішим фактором у процесі формування, становлення і морально-ціннісної орієнтації кожної особистості. У цьому контексті Конституція України та Державна національна програма «Освіта» («Україна. ХХІ століття») також наголошують на важливості та захисті сімейних цінностей, укріплення української родини, а також дитинства та батьківства, на основі єдності сім'ї та школи, наступності та спадковості поколінь, а також поваги до батьків. Ці принципи є основою сімейної педагогіки, зокрема в роботах А. С. Макаренка. За висловом А. С. Макаренка, коли сучасні батьки виховують своїх дітей, вони також формують історію своєї країни, а відтак, історію всесвіту.

Виховання здійснюється не лише у навчальних закладах, а також у головному елементі суспільства – сім'ї. За висловом А. С. Макаренка, саме в родині формується основа характеру людини та закладається основа виховання. В сім'ї формуються основи особистості дитини та її якості як члена суспільства. Сімейне виховання зміцнює родину, що є основою здорового майбутнього суспільства. Тому батьки повинні розуміти важливість цієї ролі.

Згідно з концепцією сімейного виховання А. С. Макаренка, ключовим аспектом виховання дітей у сім'ї є родинні стосунки. У своїй «Книзі для батьків» він наголошує на необхідності збереження гарних взаємин між батьками, а також на формуванні «повної сім'ї» як важливого виховного середовища. Антон Семенович підтримував ідею формування багатодітних сімей – великих та дружних груп, де діти з раннього віку набувають досвіду взаємопідтримки, вчать спілкуватись та підпорядковувати свої інтереси загальному добробуту. Він підкреслював значення правильних взаємин між батьками та дітьми, а також необхідність надання дітям прикладу у всіх аспектах життя. В свою чергу батьківська турбота і увага розподілялась рівномірно між усіма дітьми, що сприяє їхньому гармонійному розвитку. Для досягнення успішного виховання А. С. Макаренко рекомендує встановлення чіткого та строгого режиму, а також організацію трудової діяльності всієї сім'ї. Вважаємо, що в сучасних українських сім'ях ці принципи виховання повинні стати основою сучасного виховання дітей.

Для батьків важливо мати авторитет в очах своїх дітей, щоб вони могли належним чином виконувати покладені на них обов'язки. За поглядами А. С. Макаренка, сутність авторитету полягає саме в тому, що він не потребує ніяких доказів, а приймається як безсумнівна цінність. Проте, за його думкою, існує штучний авторитет (авторитет придушення, педантизму, підкупу), який може завдати шкоди формуванню особистості дитини.

Отже, у сучасних умовах педагогіка А. С. Макаренка продовжує своє існування, розвивається й приносить нові педагогічні досягнення.

Ідеї народної педагогіки у творчій спадщині Василя Сухомлинського

Мірошніченко Марина

Науковий керівник – доктор філософії І.А. Небитова

Вивчення народного досвіду виховання на всіх етапах історичного розвитку входило в коло наукових досліджень педагогів усіх часів і народів. Тому інтерес до питань народного виховання, безсумнівно, актуальний і на сьогоднішній день. Народна педагогіка як складова частина колективної народної творчості вплинула на педагогічні погляди і творчість В.О. Сухомлинського. Василь Олександрович Сухомлинський – видатний педагог ХХ ст. – на основі власного досвіду практичної роботи та досягнень педагогіки і психології фундаментально обґрунтовує принципи виховання учнівського колективу, розкриває методику організації його діяльності та загострює особливу увагу на створенні сприятливих умов для соціалізації кожної дитини.

Принцип народності у вихованні Сухомлинського глибоко гуманістичний та інтернаціональний. В.О. Сухомлинський на особистому досвіді навчався мудрості народної педагогіки. Педагог встановлює спілкування і взаємозв'язок своїх вихованців з дітьми трудящих інших національностей. У міжнаціональних відносинах В.О. Сухомлинський дотримувався таких заповідей, розв'язуючи проблеми виховання на міжособистісному рівні: бережи недоторканність, вразливість іншої людини; нерозумне, холодне слово може вразити – знай це; не змішуй зло й людські слабкості, борися проти зла; не принижуй гідність іншого – це зло; дорогим має стати «наше», а не «моє» – цінності всього суспільства, створені ним для щастя всіх, кожної особистості.

Деякі форми цієї роботи були і в Павлівській школі: розповіді, бесіди, які чергувалися з читанням книжок про дружбу народів нашої країни, про важкі випробування, про спільну непосильну працю. Він писав, що принцип народності є найповнішим відображенням духовних скарбів народу, його багатовікової культури, творчих здібностей і діяльності.

Уся система такого навчання Сухомлинського виховувала в його учнів шанобливе ставлення до традицій, звичаїв народу через мову. На його думку, найвища і найсвятіша місія народного педагога – навчити молоде покоління поважати і зберігати все створене попередніми поколіннями. Основна вимога, яку висуває Сухомлинський до педагога-вихователя – це любов до дитини. Вона має бути пов'язана з педагогічною діяльністю як сила, що здатна впливати на духовний світ дитини.

Отже, з праць великого педагога можна зробити висновок: спадщина В.О. Сухомлинського по-справжньому народна, адже у його здобутках враховано досвід народної педагогіки, а також можна спостерігати творчо переосмислений доробок багатьох видатних педагогів минулого, починаючи з Арістотеля. У напрацюваннях Сухомлинського аналізується думка про необхідність відродження педагогічних традицій народу, про широке впровадження їх у сім'ю і школу.

**А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського
про трудове навчання та виховання**

Рочняк Тетяна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л.С. Філатова

У сучасній освітній практиці недостатньо уваги приділяється трудовому вихованню дітей під час шкільного навчання. Батьки та вчителі ставляться до трудового виховання учнів з обережністю, не враховуючи їхню участь у різних видах діяльності, крім навчання. Батьки часто забувають, що активна діяльність є ключовою умовою для соціалізації особистості. Цілі, принципи, зміст і методи трудового виховання змінюються в залежності від соціально-економічних та політичних умов життя людей. Найбільш оптимальною формою для виконання соціально-педагогічних функцій є праця.

У педагогічній науці та практиці термін «праця» часто використовується в контексті трудової діяльності або трудового виховання. Вчені зробили значний внесок у розширення змісту цього поняття та його розрізнення на рівні теоретичних, методологічних і дидактико-методичних аспектів. Особливий інтерес до цього питання викликають ідеї Антона Макаренка та Василя Сухомлинського щодо трудового виховання.

У педагогічній системі А. Макаренка велике значення приділяється праці. Він вважав, що добре організована праця є важливою складовою виховання та перевиховання молоді. Макаренко розглядав фізичну працю як не лише засіб відпочинку, але й як творчий процес, який повинен бути присутнім у всіх видів праці. Він стверджував, що любов до праці формується через навички працювати, тому важливо навчати дітей цим від раннього віку. Проблема трудового виховання та навчання хвилює всіх – і вчителів, і батьків, які покладають надію на поліпшення освіти у майбутньому.

Серед ключових компонентів педагогічної спадщини В. Сухомлинського особливе значення приділялося трудовому вихованню. Педагог розвивав у навчальному процесі розроблену ним систему виховання дітей на основі традицій, які переросли в культ праці. Василь Олександрович підкреслював, що справжнє трудове життя - це не просто праця, але життя з потом, втомою, мозолями, радістю досягнутої мети - ось щастя людини. Він аргументував, що трудове виховання починається з виховання культури потреб і цінностей. Основною метою можуть бути матеріальні потреби, потреба в пізнанні, активності, творчості. Весь спектр потреб, за словами педагога, допомагає перетворити працю на справжню духовну потребу: «Великим злом у багатьох школах є те, що праця не стає духовною потребою. Це збіднює духовне життя людини в роки формування його поглядів і переконань. Лінь розквітає як тяжка біда і порок не тому, що людина нічого не робить, а тому що бездіяльність не надихає і не задовольняє його».

Отже, педагогічні концепції та досвід А. Макаренка та В. Сухомлинського довгий час плідно впливають на розвиток процесу виховання. Серед численних питань, що хвилюють наше суспільство, важливе місце займають проблеми удосконалення процесу навчання і виховання, підготовки школярів до життя і праці.

Педагогічні основи сімейного виховання у сучасній Франції

Теремязева Орина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

На сучасному етапі розвитку науки сімейна педагогіка стає все більш активно досліджуваною галуззю. У контексті процесів глобалізації, країни всього світу починають усвідомлювати важливість та цінність сімейного виховання. Українському народові завжди було властиве приділення уваги родинним цінностям, а формування сім'ї, виховання дітей завжди вважалося головним завданням. Проте сучасна Україна стикається з кризою сім'ї та втратою сімейних цінностей, що проявляється у великій кількості розлучень, абортів, зниженні народжуваності, бездомності дітей та соціальному сирітстві. Отже, перед нашою країною виникає необхідність розвитку об'єктивних можливостей для сім'ї, підвищення її виховного потенціалу, адаптації до змін, запобігання руйнуванню моральних та етичних норм сімейного життя.

Таким чином, використання ідей та досвіду зарубіжної педагогічної науки, аналіз наукових досліджень для подальшого використання в Україні передового педагогічного досвіду із питань сімейного виховання стає актуальним як ніколи раніше.

Підкреслимо, що різноманітність та плюралізм є ключовими характеристиками сімейного життя в сучасній Франції, де існують різні моделі сімей: нуклеарна, монопарентальна, одноосібна, відновлена, співжиття або цивільний шлюб. Серед них найпоширенішою є нуклеарна моногамна сім'я. Незважаючи на зміни у структурі сімей, вона залишається однією з основних цінностей французького суспільства. У вихованні дітей в сучасній Франції спостерігається тенденція до демократизації відносин між батьками та дітьми. Французькі вчені вважають, що найбільш успішною є модель сім'ї, що ґрунтується на демократичних принципах, спонукає дітей до самостійності та відповідальності, а також використовує діалог як основний інструмент спілкування, що сприяє розвитку всіх її членів.

Концепція сімейної педагогіки у Франції націлена на створення системи виховання, що сприяє всебічному і гармонійному розвитку особистості дитини, а також збереженню та зміцненню її фізичного, морального та психічного здоров'я. Основними функціями сімей у сучасному світі виступають підготовка дітей до самостійного життя в умовах постійних змін у суспільстві, сприяння формуванню їх фізичної, інтелектуальної та духовної зрілості, а також передача загальнолюдських та національних цінностей та норм поведінки.

Отже, основними завданнями виховання дітей у французькій сім'ї є передача знань про світ та досвіду минулих поколінь, розвиток креативного мислення, підтримка унікальності та соціальної адаптації дитини, а також залучення до участі в спільних справах, діалогу та прийняття рішень.

Порівняльний аналіз провідних поглядів Г. Ващенка та А. Макаренка на формування особистості

Черкашева Катерина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. С. Філатова

На початку ХХ століття на Полтавщині зустрілися дві видатні особистості – український вчений Г. Ващенко та педагог-практик зі світовим ім'ям А. Макаренко. Це були виняткові люди з великою силою волі, великим працелюбством і бажанням сприяти розвитку освіти в своєму краї. Їхні дії відбувалися в складних історичних умовах, що призвело до розбіжностей у сприйнятті їхнього педагогічного спадку минулого і сучасного часу.

Розглядаючи погляди Г. Ващенка та А. Макаренка, неможливо зайняти однозначну позицію, оскільки вони створили унікальні педагогічні концепції, які зацікавлюють педагогів-дослідників сьогодення. Обидва педагоги вдавали увагу до проблеми формування моральних норм і цінностей, але мали різні підходи до її вирішення. Г. Ващенко вважав, що культура українців ґрунтується на християнських ідеях і цінностях духовного життя, які є основою християнського виховання. Він підкреслював значення загальнолюдських норм моралі, таких як голос совісті та свідомість морального обов'язку. Ващенко вважав, що особистість повинна виховуватися на національних прикладах служіння своєму народу та на ідеях Добра, Правди, Краси, Любові та Милосердя. Він акцентував увагу на значенні християнської доброчинності, любові до ближнього, оптимізму та працьовитості у формуванні особистості.

З іншого боку, А. Макаренко, хоча також акцентував на Добрі як моральному принципі, критикував церковні погляди на християнську мораль. Він бачив у релігійних тлумаченнях поняття щастя, покори та поступливості спробу пригноблення особистої сили духу. У подальшому він сприймав розмови про Бога, первородний гріх, Царство Боже, можливе воскресіння мертвих, безсмертя душі та суд Божий як оповідання для дітей. В основу морального виховання він вважав за необхідне поставити нагальні завдання щодо здійснення виховної роботи в колективі. По-перше, необхідно позбавити вихованців корисливих потреб; по-друге, показати шкідливість егоїстичних вчинків та бажань; по-третє, сприяти розвитку моральних та соціально цінних потреб: високих моральних ідеалів, розумової та фізичної праці, самоосвіти та самовиховання. Дослідник М. Левківський зазначав, що теорія колективу А. Макаренка ґрунтується на ідеї «завтрашньої радості». Саме «завтрашня радість», оптимізм, мажор є важливим фактором успішного перевиховання в його установах... У своїй теорії колективу А. Макаренко спирався на досвід виховання дітей у багатодітних родинах», який започаткований на українській землі ще з часів Трипільської культури.

Отже, Г. Ващенко та А. Макаренко мають спільні й відмінні риси, а їхні погляди на виховання та моральні цінності варто розглядати з урахуванням їхнього контексту та особистих переконань; кожен з них був видатною особистістю, яка внесла значний вклад у світову педагогічну спадщину.

Сімейне виховання в системі освіти Японії (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)

Шевченко Олена

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

Упродовж майже двох десятиліть в Україні відбуваються реформи, що охоплюють всі сфери життєдіяльності суспільства. Наукові відкриття та досягнення, впровадження технічних і технологічних розробок у повсякденну практику, прискорення процесів інтеграції та урбанізації мали значний вплив на спосіб життя українського суспільства і спричинили низку незворотних змін у системі освіти й виховання. Тому виникла необхідність їх адаптації до сучасних вимог. Зокрема, у «Національній доктрині розвитку освіти в Україні», визначено «розробку теоретико-методологічних аспектів національної системи виховання з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду» як один із пріоритетних напрямків.

Підкреслимо, що при зверненні до досягнень інших країн, необхідно враховувати досвід найбільш успішних у цьому напрямі держав. Так, згідно з рейтингом ЮНЕСКО, Японія виступає як безсуперечний світовий лідер за рівнем культури сімейних відносин та досягнень у моральному, естетичному, трудовому та національному вихованні молодого покоління. Крім того, Японія є країною з найвищими в світі показниками економічного розвитку, політичної стабільності та суспільної моралі. Вона також вирізняється лідерством у впровадженні передових наукових інновацій, що гармонійно поєднується з унікальною культурою та високою мораллю традиційного японського суспільства.

Вивчення педагогічного досвіду Японії здійснювалося такими відомими європейськими й американськими науковцями, як І. Бех, А. Віоліс, Ч. Данн, та інші. Вони присвятили чимало наукових праць вивченню історичного шляху розвитку японського суспільства, його культури та виховних традицій. Роботи вчених, таких як І. Масару, Х. Мінамі, К. Такенобу, А. Хашімото, підкреслюють значення виховної системи Японії протягом ХІХ – ХХ століть і важливі аспекти сімейних відносин у традиційному японському суспільстві. Однак у педагогічній науці бракує достатньо глибоких досліджень, присвячених сучасній, японській родині ХХІ століття та її унікальній виховній системі.

Отже, сім'я в японському суспільстві є потужним і вкрай специфічним фактором виховання. Тут взаємини в родині базуються на глибоко закріплених моральних принципах і відрізняються високим рівнем педагогічної культури у подружжя. Саме від цих двох аспектів визначається спрямованість впливу родини на дітей та його ефективність та практичні результати. Досвід японського суспільства у цьому відношенні багатий і дієвий, тому він викликає значний інтерес для сучасної української науки.

СЕКЦІЯ 6

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ ОСВІТИ: УКРАЇНСЬКИЙ І ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Досвід Норвегії у формуванні екологічної культури здобувачів початкової освіти

Білоконь Олена

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.В. Партола

Антропогенний вплив на природне середовище з кожним роком стає все більш відчутним і останнім часом набув глобального характеру. Тож, формування свідомого ставлення до природи й оволодіння екологічною культурою має розпочинатися ще з дитинства, початкової школи, де формування екологічної культури є пріоритетними освітніми завданнями.

Значимим для вирішення поставлених завдань є позитивний освітній досвід багатьох країн Європи, зокрема Норвегії, де велику увагу приділяють екологічному вихованню дітей із дошкільного віку і гармонійно продовжують її у молодшій школі. Так, основою планування освітньої діяльності початкової школи Норвегії в галузі навколишнього середовища послуговував спеціальний норвезький проєкт, в основу якого покладено такі принципи, як: учні мають поважати і цінувати життя в усіх його проявах; розуміти залежність людини від навколишнього середовища і природних ресурсів; мати чітку уяву про проблеми природи сьогодення; знати права та обов'язки кожного громадянина і всього суспільства загалом до навколишнього середовища.

Особливістю норвезьких шкіл є те, що більшу частину навчального часу діти проводять безпосередньо на природі, спостерігаючи явища природи у різні пори року, відвідуючи одноденні екскурсії, які є обов'язковими і проводяться кожного тижня. Погані погодні умови, наприклад, проливний дощ зі снігом, у країні, де зимою температура повітря може знизитись до -20°C , – не є причиною скасування екскурсії. Екскурсії підкріплюються невеличкими завданнями для учнів, що носять екологічний характер, що залежить від пори року, наприклад, наповнити годівниці для тварин, посадити дерева, підв'язати маленькі деревця, лікування зламної гілки, догляд та спостереження за рослинами, тваринами, водоймою.

Під час таких екскурсій багато уваги приділяють практичним навичкам поведінки у природі. Так, діти вчаться розведенню багаття за всіма правилами безпеки для себе та довкілля. Обов'язковим є прибирання за собою після пікніків. Кожен заклад освіти забезпечений окремими контейнерами для пластикових, біо- та паперових відходів. Майбутні норвезькі педагоги, здобуваючи педагогічну освіту, проходять спеціальну підготовку у галузі екологічної освіти, вивчають екологію, навколишнє природне середовище і ресурси.

Отже, норвезькі школи покликані виховувати школярів у дусі любові до природи, збереження природного довкілля, поетапно підвищуючи екологічну культуру дітей з раннього віку шляхом практично орієнтованому підходу.

Вплив соціально-культурного контексту на організацію початкової освіти в Іспанії та Україні

Євлахова Тетяна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О.А. Мкртічян

Проблематика впливу соціально-культурного контексту на організацію початкової освіти у різних країнах важлива не лише для педагогічної спільноти, але й для суспільства в цілому, оскільки освіта є ключовим чинником розвитку країни та формування майбутнього покоління. Перед тим, як досліджувати вплив соціально-культурного контексту на початкову освіту, важливо розуміти сутність цього поняття. Соціально-культурний контекст визначається як сукупність соціальних, культурних, історичних та етнічних факторів, що впливають на життя суспільства та його членів. У контексті освіти це означає, що культурні традиції, соціальні норми, етнічні особливості та історичні перспективи країни визначають методи навчання, зміст програми та організаційні аспекти навчального процесу.

У Іспанії та Україні системи початкової освіти мають свої особливості, які визначаються соціально-культурним контекстом кожної країни. У Іспанії здебільшого використовується інтегрований підхід до навчання, де різні предмети вивчаються у контексті загальних тематичних одиниць. Це відображає культурний акцент на глобальне мислення та інтердисциплінарний підхід до освіти.

Українська початкова освіта, натомість, частіше спрямована на академічний успіх, з великим наголосом на основні предмети, такі як математика та мови. Це відображає історичні та соціальні уявлення про важливість освіти як інструменту для соціального продвинуття.

Соціально-культурний контекст безпосередньо впливає на всі аспекти організації початкової освіти, включаючи зміст програми, методи навчання, організаційні структури та підходи до оцінювання. Наприклад, в країнах з високим рівнем інтеркультурної взаємодії, навчальні програми можуть бути більш розмаїтими та міжкультурно орієнтованими, в той час як у країнах зі значними етнічними або мовними міноритетами можуть існувати спеціалізовані програми або класи для підтримки цих груп.

Дослідження впливу соціально-культурного контексту на організацію початкової освіти в Іспанії та Україні свідчить про необхідність глибокого розуміння культурних та соціальних особливостей кожної країни для ефективного вдосконалення системи освіти. Розглядаючи різноманіття підходів та викликів у кожній з країн, ми можемо зробити висновок, що адаптація освітніх стратегій до конкретного соціально-культурного контексту є важливою передумовою успішного розвитку освітніх систем. Тільки шляхом постійного вдосконалення та адаптації можна забезпечити найвищий рівень освіти, що відповідає потребам сучасного суспільства.

Початкова освіта у Швеції паралелі для початкових класів НУШ

Юношева Ірина

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т.О. Довженко

Початкова освіта відіграє ключову роль у формуванні особистості дитини та підготовці її до подальшого навчання. Швеція відома своєю високоякісною освітньою системою, де надається значна увага розвитку кожної дитини з урахуванням її потреб та індивідуальних особливостей. У зв'язку з впровадженням Нової української школи (НУШ), важливо розглянути досвід Швеції щодо організації початкової освіти та можливості застосування його в українських школах.

1. Основні принципи шведської початкової освіти:

- індивідуалізація навчання. У шведській системі навчання великий акцент робиться на індивідуальному підході до кожної дитини. це означає створення умов для розвитку її потенціалу та урахування особистих особливостей.

- загальний підхід до навчання. Незалежно від соціального статусу чи інших факторів, усі діти мають однакові можливості отримати якісну освіту.

- розвиток креативності та самовираження. Важливою частиною шведської освіти є стимулювання творчості та самовираження кожної дитини.

2. Структура та організація навчального процесу:

- паралельна структура. У шведській початковій освіті існує система паралельного навчання, де діти поділяються на групи за віком та рівнем навчальних досягнень. це дозволяє кожній дитині отримати навчання на своєму рівні та темпі.

- інтеграція предметів. Уроки в шведських школах організовані таким чином, щоб інтегрувати різні предмети та стимулювати цілісне мислення у дітей.

3. Можливості впровадження в українській системі:

- індивідуалізація навчання. Важливо забезпечити можливість індивідуального підходу до кожної дитини, враховуючи її потреби та інтереси.

- розвиток творчості та критичного мислення. Інтеграція різних предметів у навчальний процес може сприяти розвитку творчості та критичного мислення учнів.

- паралельна структура. Впровадження системи паралельного навчання може допомогти кожній дитині розвиватися відповідно до її індивідуальних можливостей.

Досвід Швеції у сфері початкової освіти може бути важливим джерелом інформації та інспірації для впровадження нових підходів у навчальний процес українських шкіл, особливо в контексті Нової української школи. Індивідуалізація навчання, розвиток творчості та паралельна структура можуть стати основними принципами, які допоможуть забезпечити високу якість освіти та розвиток кожної дитини.

СЕКЦІЯ 7

ПРОБЛЕМАТИКА МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ГАЛУЗІ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Використання інтерактивних методів у розвитку зв'язного мовлення учнів початкових класів

Алексеева Наталія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук К.С. Гнатовська

У сучасному світі відбуваються зміни, які характеризуються великою кількістю нововведень. Інноваційні процеси є частиною розвитку сучасної освіти. Реалізація інновацій у закладі шкільної освіти забезпечує ефективний результат у роботі з дітьми. Застосування інноваційних прийомів і видів навчальної діяльності, новітніх методів і форм виховання та навчання, сучасних освітніх технологій дає можливість досягти не лише високих результатів у навчанні учнів, воно сприяє ще й розвитку професійної майстерності вчителя.

Зв'язне мовлення найбільш складна форма мовленнєвої діяльності. Для нього характерна систематична послідовність розгорнутого викладу. Зв'язне мовлення характеризується смисловим, структурним і мовним зв'язком елементів. Питання становлення, розвитку та формування зв'язного мовлення школярів було предметом дослідження науковців: А. Богуш, Г. Балл, І. Бех, О. Джежелей, А. Ємець, В. Захарченко, О. Коваленко, І. Купіна, Г. Костюк, Л. Паламар, С. Русова, В. Сухар, Л. Ткаченко Г. Швачич та інші.

Зв'язне мовлення – це розгорнуте, закінчене, композиційно та граматично оформлене, смислове й емоційне висловлювання, що складається з низки логічно пов'язаних речень. У низці лінгводидактичних досліджень чітко виділяється два взаємопов'язані плани висловлювання: розумовий і мовленнєвий, що дозволяє підійти до аналізу зв'язного мовлення як особливого виду мовної діяльності. Аналізуючи процес становлення зв'язного мовлення в молодших школярів особливо наголошується на тому, що розвиток зв'язного мовлення відбувається поступово разом з розвитком мисленнєвої діяльності. У молодшому шкільному віці відбувається формування довільного, розгорнутого мовлення. Крім того, до кінця молодшого шкільного віку діти опановують довільне, активне, програмоване, комунікативно доцільне мовлення. Упродовж навчання у початковій школі розвиваються і вдосконалюються всі види мовленнєвої діяльності.

Сьогодні комунікативно-мовленнєва компетентність молодших школярів формується в процесі активного навчання. Щоб навчити дитину оперувати своїми мовними знаннями, виховувати ініціативну особистість з високим рівнем мовленнєвої творчості, на уроках української мови та літературного читання, для розвитку мовленнєвої взаємодії, широко застосовуються лінгвістичні вправи з використанням різних інтерактивних методів: «Снігова куля», «Коло ідей», «Асоціативний куш», «Ланцюжок», «Дебати», «Мікрофон» тощо.

Використання прийомів критичного мислення на уроках української мови

Білоус Тетяна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Л. П. Ткаченко

Технології критичного мислення вже стали органічним складником освітнього процесу в початковій школі. Вони викликають жвавий інтерес в учнів, а вчителю дають можливість урізноманітнити уроки, узагальнити матеріал і представити його у формі найбільш привабливій для дитини, залучити мнемотехніки, творчий потенціал, нестандартні варіанти виконання завдань. Критичне мислення дозволяє сучасній дитині бачити нові варіанти вирішення проблеми, вивчення теми, запам'ятовування, розроблення власного проекту відмінного від традиційного. За такого підходу учні неминуче ставлять безліч запитань, розмірковують, шукають прийнятні для них самих варіанти, виявляють творчий підхід під час виконання завдань.

Однією з найважливіших ознак критичного мислення є сформована навичка перевіряти інформацію. Важливо розпочати формування цієї навички з перших років шкільного життя. Почати можна з пізнавальних ігор на зразок «Віриш–не віриш», «Правда чи вигадка» і шляхом спільного обговорення дійти правильних відповідей. Доцільно створювати такі мотиваційні моменти на уроці, які спонукають учнів до самостійного пошуку та перевірки за кількома джерелами інформації. На уроках української мови критичне мислення формується засобами роботи з різноманітними словниками. Доречно застосовувати прийоми критичного мислення під час вивчення тем «Багатозначні слова» та «Спільнокореневі слова», де в процесі роботи з'ясовувати лексичне значення слова, бачити можливі зв'язки та відмінності у тлумаченні. Ефективними є прийоми критичного мислення й на уроках узагальнення й систематизації знань. Узагальнення вивченої теми можна представити у вигляді ментальної карти, де кожна позиція – це характеристика граматичної категорії (рід, число, відмінок), обговорення кожної індивідуальної карти дає змогу учням бачити спільне й відмінне у виконанні завдання, пояснити власне бачення, аргументувати чому така подача матеріалу видається найбільш продуктивною. Розвивають критичне мислення творчі роботи з описами подій, природи, власних емоцій і відчуттів. Одним із дієвих видів роботи є виконання вправ з деформованими текстами, де необхідно визначити і записати правильну форму слова, розставити розділові знаки, дібрати слова, що найкраще підходять за змістом. Замість традиційних вправ на укладання уявних діалогів, можна пропонувати учням роботу з коміксами, де одночасно тренуються критичне мислення, пам'ять, писемне мовлення, розвиваються творчі й художні здібності дитини.

Отже, прийоми критичного мислення дозволяють урізноманітнити уроки української мови, підвищити позитивну мотивацію до навчання через застосування незвичних форм роботи, сприяють формуванню активної мовленнєвої взаємодії в освітньому середовищі.

Методи формування мовленнєвої культури учнів початкової школи на уроках літературного читання

Бондаренко Катерина

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т.О. Довженко

Мовлення – це не лише засіб спілкування, але й важливий інструмент пізнання світу, формування особистості та розвитку творчого потенціалу. Тому формування мовленнєвої культури учнів початкової школи є одним із пріоритетних завдань сучасної освіти. Уроки літературного читання відіграють ключову роль у цьому процесі, адже вони дають можливість не лише познайомити дітей з кращими зразками української літератури, але й навчити їх правильно й красиво говорити.

Формування мовленнєвої культури є важливим завданням у навчальному процесі початкової школи, особливо на уроках літературного читання. Ця стаття розглядає методи і підходи до розвитку мовленнєвої культури учнів на уроках літературного читання.

Мовленнєва культура включає в себе не лише володіння мовою, але й вміння виражати свої думки чітко, лаконічно та адекватно, а також вміння ефективно спілкуватися з оточуючими. Розвиток мовленнєвої культури має ключове значення для соціальної адаптації та успішної комунікації в майбутньому.

Методи формування мовленнєвої культури на уроках літературного читання:

1. Аналіз текстів: вивчення літературних творів допомагає учням розширювати світогляд, розвивати емпатію та сприйняття краси мови. Під час аналізу текстів учні вивчають слова та вирази, вдосконалюють вимову та інтонацію.

2. Виразне читання: учні мають можливість вдосконалювати свої навички виразного читання, намагаючись передати емоції та настрої героїв творів. Це сприяє розвитку артикуляції та голосового дихання.

3. Обговорення: групові та класні обговорення літературних творів сприяють розвитку мовленнєвої культури, оскільки вони вимагають висловлення власної думки, аргументації поглядів та вміння слухати інших.

4. Творчі завдання: учні можуть створювати власні тексти, оповідання або виразно читати вірші. Це сприяє розвитку креативності та самовираження.

Уроки літературного читання в початковій школі є важливим часом для формування мовленнєвої культури учнів. Застосування різноманітних методів, таких як аналіз текстів, виразне читання, обговорення та творчі завдання, сприяє розвитку комунікативних навичок, креативності та вміння адаптуватися до різних ситуацій спілкування.

Сформованість графомоторних навичок як одна з передумов засвоєння письма дітьми старшого дошкільного віку

Бондаренко Оксана

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.В. Партола

У даний час до дітей, які йдуть у перший клас висуваються певні вимоги, що пов'язані з специфікою навчальної діяльності учнів у школі. Однією з таких вимог є сформованість у них графомоторних навичок. Так, несформованість графомоторних навичок до початку шкільного навчання може стати причиною шкільних труднощів: у навчальну діяльність починає включатися процес письма, і недостатнє оволодіння цією навичкою призводить до ускладнення засвоєння нового матеріалу. Це обтяжує процес навчання, і надалі у здобувачів початкової освіти можуть виникнути труднощі у засвоєнні змісту навчальних предметів.

Питанню формування графомоторних навичок дітей дошкільного віку присвячена невелика кількість спеціальних наукових досліджень. Так, цим питанням займалися такі вчені, як: Н.Боднар, А.Богущ, А.Колупаєва, Н.Клочко, В.Тарасун, Н.Чередніченко та ін. У дослідженнях вказується, що руку дошкільника можна і потрібно розвивати та навчати правильним графічним навичкам письма або графомоторним навичкам.

Розвиток графомоторних навичок дитини здійснюється протягом кількох етапів.

Перший етап – розвиток великої і дрібної моторики. Щоб стимулювати мовленнєвий розвиток дитини та підвищити працездатність кори головного мозку, потрібно розвивати дрібну моторику пальців рук. Для цього необхідно виконувати пальчикову гімнастику, ліпити з глини і пластиліну, нанизувати намисто, зашнуровувати, застібати, розмальовувати, копіювати.

Другий етап – формування просторових уявлень, який передбачає орієнтування у власному тілі, поступово удосконалюючи знання про будову і частини свого тіла в навколишньому просторі.

Третій етап – розвиток зорового гнозису: розрізнення контурних зображень предметів накладених один на одного, розрізнення кольорів, величин, форм; розширення обсягу зорової пам'яті, розвиток зорового сприйняття.

Четвертий етап – розвиток зображувально-графічних здібностей: знайомство з зошитом і робочим рядком, вертикальні і горизонтальні прямі лінії і комбінації з них, кола, овали, хвилясті лінії, формування графічного образу літер (графеми).

Таким чином, роботу з формування та розвитку графомоторних навичок необхідно проводити, починаючи вже з дошкільного віку. Така робота має поетапний характер і включає такі види робіт, як: розвиток великої і дрібної моторики, формування просторових уявлень, розвиток зорового гнозису та зображувально-графічних здібностей.

Формування лексичної компетентності учнів початкових класів на уроках української мови

Буки Олена

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т.О. Довженко

У сучасному світі володіння власною мовою є важливою складовою успішної комунікації та особистісного розвитку кожної особистості. Українська мова, як носій культурного та історичного багатства, відіграє ключову роль у формуванні лексичної компетентності учнів початкових класів. У цьому науковому дослідженні розглянемо методи та підходи, які сприяють ефективному формуванню лексичної компетентності на уроках української мови.

Перед тим як розглядати методи формування лексичної компетентності, необхідно визначити саме поняття. Лексична компетенція – це одна з ключових складових мовної компетентності, що ґрунтується на володінні словниковим запасом та знаннях про слова. Її формування є важливим завданням навчання української мови в початковій школі, адже саме в цей період закладаються основи мовної культури та пізнавальної активності дітей.

Формування компетентностей включає в себе застосування різноманітних методів та прийомів. До найбільш корисних методів формування лексичної компетентності молодших школярів нами віднесено:

- контекстне навчання: учні засвоюють нові слова шляхом використання їх у реальних ситуаціях або текстових зразках, що допомагає їм зрозуміти значення та використання слів у певному контексті;
- словникові ресурси: використання словникових джерел і ресурсів для ознайомлення з новими словами, їх значенням та способами вживання;
- інтерактивні методи: групова та партнерська робота, ігри, рольові ігри тощо, які стимулюють активну участь учнів у процесі вивчення лексики.
- проектна робота: учні реалізують власні проекти або завдання, що сприяє розвитку творчості, самостійності та проблемного мислення.
- метод кейсів: розв'язання практичних завдань на основі реальних ситуацій дозволяє учням аналізувати та застосовувати знання в конкретних випадках.
- рефлексія і самооцінка: стимулювання учнів до аналізу своїх навичок, знань та досягнень, а також до визначення областей для покращення.

Оцінка лексичної компетентності може здійснюватися через проведення тестів, завдань на засвоєння лексики, а також через моніторинг вживання нових слів у мовленні учнів. Підтримка включає в себе стимулювання учнів до пошуку нових слів, підкріплення позитивних результатів та корекцію помилок.

Ефективне формування лексичної компетентності учнів початкових класів на уроках української мови є важливою складовою їхньої мовної освіти. Використання різноманітних методів, спрямованих на активізацію лексичного запасу та розуміння його контексту, дозволяє створити сприятливі умови для повноцінного розвитку мовної компетентності учнів.

Читання як основа успішного навчання молодшого школяра

Васюк Анна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.О. Шищенко

Читання – один з важливих видів мовленнєвої діяльності особистості. Це складний інтегративний когнітивний процес, що об'єднує в єдину структуру пізнавальні функції, які складають основу діяльності під час читання. Це різні властивості уваги, смислове сприймання, вербально-логічне мислення, мовлення, зорова і робота пам'ять, зоровий контроль і корекція, довільна організація і регулювання діяльності, координація та регуляція артикуляційних рухів та ін.

Читання – це багаторівневий процес, в якому беруть участь різні аналізатори: мовленнєворуховий, мовленнєвослуховий, загальноруховий, зоровий, між якими в процесі читання встановлюється тісний зв'язок і взаємообумовленість. Структура цього процесу тісно пов'язана з процесом усного мовлення і здійснюється на основі достатньо високого рівня його розвитку.

Розкриваючи методика формування і розвитку навички читання в початкових класах, О. Я. Савченко наголошує, що «повноцінна навичка читання є основою успішної реалізації всіх змістових ліній програми з літературного читання, важливим засобом розвитку і саморозвитку особистості учня. Ця навичка має універсальний характер, оскільки без неї неможливими є навчання і розвиток взагалі, соціалізація людини в інформаційному суспільстві».

Читання в широкому соціальному контексті є предметом уваги багатьох сучасних міжнародних і вітчизняних досліджень. Всі дослідники єдині у висновку про те, що читання – це базовий компонент освіти, на ньому не можна економити, тим більше в початковій школі, де формуються основні уміння й навички, від яких залежить успішність подальшого навчання.

Саме читацька грамотність визнана центральним показником успішності системи освіти будь-якої країни. Розглядаючи читання як надзвичайно важливу технологію, яка дає змогу людині осягати, розкривати збережені в текстах духовні, моральні, комунікативні, інформаційні, освітні цінності, учені констатують: якщо до 12 років дитина не стане активним читачем, не буде читати у вільний час самостійно вибрані книжки, вона повною мірою цю прогалину не надолужить ніколи.

У сучасних соціокультурних умовах, навчання читання у початковій школі не може обмежуватися лише академічними цілями. Сьогодні воно розглядається як базова інтелектуальна технологія; як важливий ресурс розвитку особистості; як джерело набуття знань, подолання обмеження індивідуального соціального досвіду; як інструментальна навичка, яка включає осмислене, рефлексивне читання, оволодіння різними видами читання; використання практики самостійного читання; освоєння стратегій читання художніх та інших видів текстів; уміння вибрати стратегію читання.

Прийоми критичного мислення як засіб формування мовної компетентності молодших школярів в освітньому процесі

Гудзовата Анастасія

Наукові керівники – доцент кафедри початкової і професійної освіти, доктор філософії І.А. Небитова, викладач кафедри теорії і методики викладання філологічних дисциплін у дошкільній, початковій і спеціальній освіті

Г.В. Левандовська

Оновлення системи освіти в Україні, зміна орієнтирів на особистісний розвиток учнів, формування у них інтелектуального потенціалу та забезпечення постійного самовдосконалення, вимагає і змін в системі освіти. Вона має бути зорієнтована на вирішення учнями різноманітних питань різної складності, зокрема й за допомогою мови. Саме завдяки цим умовам важливого значення набуває проблема використання різних прийомів критичного мислення як засобу формування мовної компетентності учнів НУШ.

Формування культури мислення молодшого школяра та формування вміння особистості бути спроможною вчасно й доречно відповідати викликам сучасності є актуальною проблемою для освіти сьогодення.

Проблемами використання прийомів критичного мислення займалося багато науковців та педагогів, зокрема Ю. Стежко, В. Сухомлинський, О. Пометун та інші. Аналіз наукової та методичної літератури дає можливість зробити висновки, що критичне мислення – це важливий процес, який має починатися з постановки проблеми, продовжуватись пошуком та осмисленням інформації, а закінчуватись повинен прийняттям рішення щодо вирішення певної проблеми.

Зауважимо, що використовувати прийоми критичного мислення необхідно на кожному етапі уроку мовно-літературної галузі (виклик, осмислення, рефлексія). Так, наприклад, на постановці проблемних запитань молодшим школярам доцільно запропонувати розшифрувати анаграму, розгадати загадки, після яких вони мають назвати тему уроку. На цьому ж етапі уроку для активізації мисленнєвої діяльності учнів, спонукання інтересу до отримання нової інформації та для постановки власних цілей навчання можна використовувати такі прийоми, як «Асоціація», «Переплутані логічні ланцюжки», «Мозковий штурм», «Знаю. Хочу знати. Дізнався» тощо. Використання під час уроків української мови та літературного читання прийомів критичного мислення значно впливає на розумовий процес молодших школярів: вони навчаються оперувати універсальними способами розумових дій, вступають в активну діяльність при виконанні розумових операцій, реалізують власні інтереси та здібності, висловлюють власну думку у контексті навчальної програми тощо.

Отже, використовуючи прийоми критичного мислення на уроках української мови та літературного читання, можна забезпечити умови для повноцінного розвитку особистості, формування критичного мислення, щоб діти кожен вислів сприймали не лише розумом, а й серцем.

Комунікативно-мовленнєвий розвиток дітей у процесі підготовки до школи

Дудка Ольга

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук К.С. Гнатівська

Комунікативно-мовленнєвий розвиток дитини є ключовим показником готовності до навчання в початковій школі, що зумовлює важливість цього аспекту для освіти в цілому. Більшість українських дітей стикається з труднощами, які охоплюють проблеми з розумінням лексики, орфоепічними навичками та здатністю правильно і логічно викладати свої думки. Ці виклики підкреслюють необхідність посилення уваги саме до розвитку мовлення та системи комунікації як невід'ємної частини шкільного життя.

Аналіз науково-методичної літератури дозволяє стверджувати, що проблема комунікативно-мовленнєвого розвитку дітей не є новою. Значний внесок у її розроблення зробили: А. Богуш, Г.Балл, І. Бех, О. Джежелей, А. Ємець, О. Коваленко, І. Купіна, Г. Костюк, С. Русова, Л. Ткаченко та інші.

Дослідження наукових та методичних джерел дозволяє виділити ключові фази розвитку мовлення в дітей від народження до початку навчання у школі:

- У перші півроку життя відбувається формування основ дихальної системи та голосових механізмів, що проявляється через здатність дитини до крику і видачі перших звуків лепету;
- Наступний етап відзначається початком формування вербального мовлення, коли малюк активно експериментує з виробленням різноманітних звуків та намагається імітувати звуки, які чує навколо;
- Третій етап мовленнєвого розвитку охоплює період між 4 і 7 роками, коли відбувається значне збагачення словникового запасу та вдосконалення граматичної структури мовлення у дітей. У цьому віці діти активно формують речення, вчаться виражати свої думки та емоції через мовлення, а також розвивають здатність до побудови зв'язних висловлювань. Важливу роль у цьому процесі відіграють різноманітні ігри та інтерактивні вправи, які сприяють мовленнєвій активності. Роль дорослих на цьому етапі є провідною, оскільки читання книг, розповіді історій та спільні обговорення сприяють розвитку мовлення й критичного мислення дитини.

Отже, комунікативно-мовленнєвий розвиток дітей у процесі підготовки до школи вимагає цілісного підходу, що включає активну участь як батьків, так і педагогів. Батьки мають створювати мовленнєве середовище вдома, регулярно читаючи з дитиною, обговорюючи побачене та почуте, заохочуючи її до вираження власних думок і почуттів. Педагогам, у свою чергу, доцільно використовувати індивідуальний підхід до кожної дитини, враховуючи її унікальні мовленнєві запити та забезпечуючи відповідну підтримку. Спільними зусиллями можна досягти значного прогресу в мовленнєвому розвитку дитини, підготувавши її до успішного навчання у школі.

Провідні завдання уроків позакласного читання в процесі формування медіаграмотності молодших школярів

Кваша Андрій

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Л. П. Ткаченко

Уроки позакласного читання є невід’ємним складником освітнього процесу початкової школи. Вони мають на меті формування цілого комплексу важливих для сучасного учня навичок і вмінь: навички повноцінного читання, уміння аналізувати прочитане, виділяти головні й другорядні події, розмірковувати про вчинки героїв, розширювати знання про літературні жанри, біографії письменників тощо. На уроках позакласного читання учень-читач має свідомо перейти від інтересу до читання як процесу до формування самостійності у виборі кола читання, а через нього до розвитку світоглядних позицій. Програмові твори на уроках літературного читання дають змогу учням напрацьовувати досвід осмислювати прочитане, розмірковувати, критично оцінювати твори за певними алгоритмами. Позакласне ж читання розвиває інтерес не лише до книги, а й до процесу вибору, долучення до бібліотеки, сприяє розширенню уявлень про жанрове різноманіття, дає можливість побачити коло читацьких інтересів свої однолітків і поділитися власними враженнями про прочитане.

У процесі формування читацьких інтересів молодші школярі часто стикаються з проблемою добору джерел інформації, а значить виникає необхідність у формуванні медіаграмотності, яка визначається як спроможність здобувати необхідну інформацію, свідомо її сприймати і критично оцінювати. Уроки позакласного читання дають змогу аналізувати важливі для дітей молодшого шкільного віку крізь призму реального й вигаданого світів, фантастики, пригод і подорожей, науково-популярних творів. Так, дізнатися про мандри можна через казки Сальми Лагерлеф та Оксани Іваненко. Можна через чати штучного інтелекту створити твір про чарівну країну, де живуть вигадані істоти схожі на людей і порівняти ці тексти з відомим твором Миколи Носова про Незнайка та його друзів. Через порівняльний аналіз різноманітних текстів можна довести правдивість інформацію чи визначити інформацію-фейк. Особливої ваги медіаграмотність набуває в умовах дистанційного навчання, коли учні більшість часу проводять поза шкільним середовищем і позбавлені активного спілкування з однолітками й учителями. У колі їхнього читання переважають стрічки новин і медійні тексти з всемережжя. Саме тому важливо залучити молодших школярів до активного читання та обміну думками про прочитане. Такий підхід сприяє об’єднанню дітей, спонукає до комунікативної взаємодії. Доцільно організувати віртуальні виставки літератури, вернісажі за мотивами прочитаного, анонсування цікавих новинок, що відповідають віковим параметрам учнів. У процесі роботи з батьками необхідно акцентувати увагу на важливості сімейного читання, підтримки з боку дорослих у виборі художньої літератури.

Проблема визначення готовності студентів факультету початкового навчання до підвищення читацької компетентності учнів

Кривуля Юлія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент А.А. Ємець

Мінливий сучасний світ вимагає постійних трансформацій освітньої системи, що неможливе без компетентного педагога. Враховуючи вплив цифрових технологій, перехід до дистанційного формату навчання сьогодні, важливо аналізувати рівень готовності майбутніх учителів до ефективної роботи з учнями.

У своїй роботі ми зосередили увагу на аспекті формування читацької компетентності учнів початкової школи. Дослідження останніх років свідчать про суттєве зниження рівня читацьких умінь учнів в Україні. За даними Всеукраїнського дослідження якості освіти, найбільше погіршення результатів — саме в мовно-літературній галузі. Важливим чинником цього є негативний вплив цифрових технологій та медіа, які не лише змінюють способи отримання інформації, а й впливають на увагу та концентрацію учнів. Водночас, низький рівень читацької компетентності є вадою подальшому здобуттю освіти, перешкоджає опануванню інших компетентностей. Тому важливим стратегічним питанням стає необхідність систематичної підготовки майбутніх вчителів до формування читацьких навичок учнів. Особливої уваги потребує практична складова підготовки студентів до дієвого і впевненого використання методів навчання й розвитку читацьких навичок учнів.

Задля побудови ефективної стратегії підготовки майбутніх учителів початкової школи у мовно-літературному напрямку важливим є визначення готовності студентів до формування читацької компетентності учнів. За Л. В. Кондрашовою (1987), готовність включає в себе: 1) запас професійних знань, умінь і навичок; 2) позитивні риси особистості, що забезпечать успішне виконання професійних функцій. За О. М. Хома (2021), важливим складником підготовки майбутніх учителів у формуванні читацької компетентності є наявність методичної компетентності, що спрямована на формування здатності учнів виконувати методичні задачі у мовно-літературній освітній галузі; здатність до інтеграції в навчальній діяльності в контексті освітньої реформи. Успіх професійної діяльності педагога у формуванні читацької компетентності учнів, перш за все, залежить від сформованості якостей компетентного читача в самого учителя. Найважливішим у цьому є сформована потреба у читанні, читацька культура.

У структурі готовності студентів до формування читацької компетентності учнів можна виділити чотири ключові взаємопов'язані складові: мотиваційну, методичну, психологічну, власно читацьку, що впливають на процес навчання та розвиток читацьких навичок учнів, зокрема. Їх врахування є важливим аспектом успішної реалізації стратегії професійної підготовки вчителя.

**Формування стійкої позитивної мотивації молодших школярів
до вивчення мови та літературного читання засобами
електронних освітніх ресурсів**

Літвінчук Марина

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Н.М. Чернушенко

Сучасні реалії диктують необхідність пошуку нових методів та інструментів для підвищення мотивації учнів до навчання. У цьому контексті використання електронних освітніх ресурсів (ЕОР) на уроках мовно-літературної галузі в початковій школі набуває особливої актуальності. Водночас інформатизація освіти повинна випереджати інформатизацію інших напрямів суспільної діяльності, оскільки саме тут формуються соціальні, психологічні, загальнокультурні та професійні підвалини для інформатизації суспільства. Традиційні методи навчання, що ґрунтуються на монолозі вчителя та пасивному сприйнятті інформації учнями, не завжди дають змогу зацікавити дітей та сформувати в них стійку мотивацію до вивчення української мови та літературного читання. Сучасному вчителю початкової школи вже недостатньо просто мати глибокі знання з предмету і володіти практичними вміннями та навичками (гнучкістю, комунікабельністю, відкритістю), а ще потрібно проявляти креативність, вміння адаптуватися до змін і нових технологій, активно використовувати інноваційні методи та педагогічні підходи, що тільки покращить навчальний процес та заохотить учнів до здобуття знань. Саме завдяки своїй інтерактивності, наочності та мультимедійності, електронні освітні ресурси мають значний потенціал для активізації навчальної діяльності учнів, підвищення їхньої зацікавленості та формування позитивної мотивації до навчання. Сучасні молодші школярі є «цифровим поколінням», яке звикло до використання інформаційно-комунікаційних технологій у повсякденному житті, відповідно і вживання ОЕР відповідає їхнім потребам та інтересам, сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу та формує навички роботи з комп'ютером, які знадобляться їм у майбутньому. Впровадження ЕОР у процес навчання дозволяє зацікавити учнів самостійним пошуком інформації з різних джерел, розвивати їх творчість, критичне мислення та навички аргументованого, виразного та образного висловлювання своїх думок, суджень та оцінок.

Зважаючи на реалії часу, повномасштабну війну мобільне навчання є новою освітньою парадигмою, на основі якої створюється нове навчальне середовище, де здобувачі освіти можуть отримати доступ до навчальних матеріалів у будь-який час та в будь-якому місці, що робить сам процес навчання всепроникаючим та мотивує до безперервної освіти та навчання протягом усього життя. У педагогічній діяльності найчастіше використовуються такі ЕОР для впровадження в навчальний процес у початковій школі як сучасні можливості Інтернету, наприклад, сайти, які рекомендовані Міністерством освіти і наук України, електронні підручники та цілі бібліотеки, буктрейлери, віртуальні подорожі – екскурсії до музеїв та галерей, відеокліпи до віршів.

Застосування технології «Щоденні 5» на уроках мовно-літературної галузі

Михайлик Світлана

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Л. П. Ткаченко

Концепція «Нова українська школа» започаткувала низку змін не лише в змістовому наповненні сучасного уроку в початковій школі, було змінено й підходи до навчання, створено умови до оновлення методичного інструментарію вчителя. Одним із елементів оновлення стало застосування інтеграції, введення нових технологій і методів навчання. Так, на уроках навчання грамоти поширення набула технологія «Щоденні 5», яка орієнтована на послідовний розвиток навичок письма і читання.

Технологія була розроблена двома американськими вчительками із Сієтлу – Г. Боші та Д. Мозер. Вони провели апробацію цієї технології в кількох класах початкової школи, доопрацьовували, корегували і добирали дидактичний матеріал упродовж кількох років. У результаті було створено систему роботи, за якої учні початкової школи випрацьовують навичку самостійності під час опанування читання і письма. Технологія може реалізовуватися на уроці і впродовж дня під час дозвілля, немає жодних приписів щодо форм проведення, оскільки можна організувати групову, парну чи індивідуальну роботу. На послідовне застосування технології достатньо виділяти 30 хвилин на день, але робити це слід систематично. Учні необхідно щодня читати для себе, для інших, слухати читання, працювати зі словами і писати для себе. Такий підхід дозволяє дитині уникати примусового навчання, опанування навичок мовленнєвої діяльності відбувається на основі усвідомленої важливості цих процесів і бажання самостійно розвивати їх. На початку навчання формується стійка позитивна мотивація до опанування читання і письма, чітко визначаються завдання характерні для цих видів мовленнєвої діяльності (ти зможеш читати самостійно, розповідати про прочитане своїм друзям чи однокласникам, обговорювати прочитане, зможеш слухати тексти, які читають інші діти, будеш здатним записувати важливе для тебе, вести щоденники тощо). Важливим складником такої роботи є розширення активного словника, що дозволяє формувати базу для постійної комунікативної взаємодії. Через постійне читання до учнів приходять нові слова, відбувається осмислення ролі слова в контексті речення чи тексту, запам'ятовуються словникові слова, акцентується увага на стіні слів. Робота зі словом передбачає ще й творчу роботу, створення словосполучень, міні-текстів, текстів із багатозначними словами, творів-мініатюр на задану тематику, що і становить виконання завдань письма для себе. Аналіз методичної літератури та досвіду учителів-практиків дозволяє стверджувати, що найбільш дієвими прийомами роботи під час реалізації технології «Щоденні 5» є такі: читання з картинками для першокласників, послідовне складання і читання текстів за малюнками, стандартне читання, читання й розповіді за ілюстраціями, переказ прочитаного, створення різних варіантів зачину чи закінчення твору, сторітелінг.

Застосування індивідуального підходу у процесі навчання грамоти молодших школярів

Погор Вікторія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Л. П. Ткаченко

Концепція «Нова українська школа» визначила не лише пріоритетні напрями освіти сучасних школярів, нею передбачено певну автономію роботи вчителя, його право на академічну свободу: самостійне планування тематики уроків, вільний вибір навчально-методичних матеріалів, посилення уваги до окремих тем, які обираються з урахуванням ефективності їх засвоєння учнями, вибір підходів до організації освітнього процесу, методів, прийомів, технік і вправ. За таких умов учитель не лише відчуває певну свободу дій, він усвідомлює власну значущість і відповідальність за якість навчання та його результати. У сучасних умовах це надзвичайно важливий аспект учительської роботи, оскільки у школу приходять діти з різними рівнями готовності, з різними фізичними та інтелектуальними спроможностями, вміннями, здібностями. Особливо складно працювати з першокласниками. Якщо у процесі живого традиційного навчання в учителя була змога щоденної роботи з учнями (ранкові зустрічі, спілкування у класі, позакласна робота, виконання КТС, формування класного колективу), то в умовах онлайн-навчання ці підходи реалізувати украй складно. З огляду на зазначене вище, можемо констатувати, що найбільш ефективним підходом є індивідуальний, оскільки дозволяє орієнтуватися на здатність до навчання кожного учня, ураховує його темпоритм, сформовані навички. Неабиякої значущості названі показники мають у процесі навчання грамоти: під час опанування навичок письма і читання. Важливим складником роботи під час навчання грамоти є визначення рівня готовності дитини до освітнього процесу в цілому: який рівень розвитку пам'яті, уваги, доцільно перевірити чого навчена дитина, які має навички щодо організації робочого простору, чи правильно сидить, тримає олівець і ручку, користується канцелярським приладдям. Перш ніж розпочинати формування навички письма необхідно пересвідчитися чи готова до цього рука дитини, чи сформовано просторові уявлення про оформлення зошитів для письма чи прописів-тренажерів, фонематичний слух. Шляхом взаємодії з учнями у добукварний період навчання грамоти, визначаються їхні вміння щодо звукового аналізу, розрізнення літер і цифр. На основі рівня готовності дитини до опанування грамоти застосовується індивідуальний підхід, який полягає в оптимальному доборі методів навчання, прийомів роботи, вправ на закріплення вивченого матеріалу.

Отже, учителю варто чітко розуміти, який із методів чи прийомів буде найбільш продуктивним у кожній конкретній ситуації, індивідуальні завдання доцільно використовувати для відпрацювання тих слабких ланок, що є в підготовці дитини: розвивати тонку моторику руки, прописувати елементи літер, виділяти звуки в складах і словах, створювати звукову схему слова та схему речення.

Роль комунікативної компетентності у формуванні особистості молодшого школяра

Сьомак Інна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О.А. Мкртічян

Державний стандарт початкової освіти визначає вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти. Однією з ключових компетентностей здобувача початкової освіти є здатність спілкуватися рідною мовою, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях. В педагогіці «комунікація» визначається як взаємообмін інформацією, де люди діляться своїми думками, ідеями, почуттями, емоціями, бажаннями і переживаннями. Під компетентністю О. Я. Савченко розуміє інтегровану здатність особистості, набуту в процесі навчання, що охоплює знання, уміння, навички, досвід, цінності, ставлення, які можуть цілісно реалізуватися на практиці.

Формування комунікативної компетентності у молодших школярів є надзвичайно актуальною проблемою, тому, що ступінь сформованості комунікативних навичок впливає не тільки на результативність навчання учнів, але й на процес їх соціалізації та розвитку особистості в цілому.

У початковій школі закладаються основи формування комунікативної компетентності, яка виражається не лише в здатності сприймати і передавати інформацію, а й взаємодіяти, сприймати та пізнавати людьми одне одного. Молодший шкільний вік надзвичайно сприятливий для оволодіння комунікативними уміннями і навичками, оскільки в дітей цього вікового періоду легко формуються мовленнєвий слух та артикуляція, вони залюбки засвоюють нові слова і сталі вислови, оволодівають лінгвістичними конструкціями, виявляють інтерес і чутливість до мовних явищ, прагнуть до спілкування і швидко набувають мовленнєвого досвіду.

Комунікативна компетентність не є вродженою, вона розвивається в процесі онтогенезу паралельно з фізичним і розумовим розвитком дитини і служить показником його загального розвитку і виявляється в здатності спілкуватися з людьми різного віку і статусу, розуміти й відтворювати сприйняту на слух та прочитану інформацію, змістовно й грамотно висловлювати свої думки в усній і письмовій формах, вільно володіти мовою в різних навчальних та життєвих ситуаціях.

Навчання грамоти – складний і важливий період у житті молодшого школяра, коли він опановує первинні навички читання та письма. Цей процес передбачає кілька видів діяльності: аудіювання, читання та письмо; діалогічне та монологічне (усне й писемне) говоріння. Всі вони сприяють формуванню комунікативної компетентності учня.

Отже, комунікативна компетентність загалом становить комунікативний потенціал особистості молодшого школяра, який характеризує його комунікативні здібності, можливості та визначає якість, успішність його спілкування в різних сферах життєвої діяльності.

Формування культури мовлення молодших школярів в умовах діалектного оточення

Тарасенко Дарина

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Н.М. Чернушенко

Всебічний розвиток особистості є одним із важливих питань у сучасному суспільстві. Чим краще дитина розвинена, тим легше їй буде в майбутньому дорослому житті. Найважливішою складовою формування особистості є розвиток культури її мовлення, що є основою для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях та для збагачення власного комунікативного досвіду. У словнику-довіднику з методики української мови вказано, що культура мовлення учнів полягає у володінні нормами усної і письмової літературної мови (орфоепія, наголос, слововживання, орфографія, морфологія, синтаксис), а також в умінні використовувати виражальні можливості мови відповідно до мети висловлювання, комунікативної цілеспрямованості, умов спілкування. Культура мовлення є компонентом загальної культури особистості та однією із найважливіших ознак цивілізованості, а також базується на основі формування в особистості культури мислення, культури поведінки, культури почуттів тощо. Варто зазначити, що на формування культури мовлення особистості як в ранньому, дошкільному та шкільному віці впливає мовленнєве середовище, в якому дитина виховується, навчається, тобто відбувається її розвиток та соціалізація. Саме тому дослідники у галузі лінгвістики та лінгводидактики звертають увагу на формування мовлення дитини, яке піддається впливу діалектного середовища і є своєрідним у кожній частині України. Ще в ранньому дошкільному віці дитяче мовлення містить у собі елементи діалекту, за допомогою яких дитина може виявляти свої почуття, свої спостереження тощо. Враховуючи це, педагоги початкової школи повинні поступово навчати дітей літературної мови, яка є основою культури мовлення. Не можна раптово викорінювати діалектизми з мовлення дитини, а доцільніше вводити нові літературні вирази та слова поступово, за допомогою літературних творів, звертаючи увагу учнів на ті слова, які в місцевому діалекті звучать інакше. Г. Петрович зазначає, що учні молодшого шкільного віку, які піддаються впливу діалектного середовища, приходять до школи і досить часто вживають діалектні слова як в усному, так і в писемному мовленні. Враховуючи це, вчитель повинен помічати діалектні помилки в мовленні учнів, тактовно їх виправляти, навчаючи нормам літературної мови, й водночас учити молодших школярів правильного й доцільного користування діалектною лексикою рідного краю. Під час формування культури мовлення дітей молодшого шкільного віку важливо на уроках української мови використовувати словникову роботу з діалектизмами. Так педагоги сприятимуть тактовному та поступовому зникненню діалектних помилок у мовленні дітей, а також виховуватимуть в учнів любов до живого народного слова та формуватимуть у них уміння правильно та доречно використовувати діалектизми у власному мовленні.

Розвиток орфографічної грамотності учнів початкових класів

Тітов Дмитро

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О.А. Мкртчян

Оволодіння орфографією – важливий елемент загальноосвітньої підготовки молодших школярів.

Орфографічна грамотність – складник загальної мовної культури, який формується внаслідок вивчення теорії, свідомого засвоєння правописних правил і виконання системи тренувальних вправ, що забезпечують вироблення необхідних умінь і навичок.

Під орфографічною грамотністю розуміють уміння правильно вживати графічні засоби для відтворення усного мовлення на письмі відповідно до прийнятих правил правопису. Розрізняють два види орфографічної грамотності: абсолютну і відносну. Початкова школа має на меті сформувати в учнів лише відносну орфографічну грамотність, оскільки на уроках рідної мови вивчається далеко не вся система орфографічних правил.

Основою орфографічної грамотності є вміння співвідносити фонетичний і графічний образи слова, позначати звуки слова відповідними буквами без їх пропусків, замін і переставлянь. Учні початкових класів мають оволодіти цими вміннями і безпомилково писати слова за фонетичним принципом.

Психологічна література визначає орфографічні вміння як орфографічні дії, засновані на чіткому усвідомленні орфограм і правил, а також операцій із застосування цих правил. Сформовані орфографічні вміння, доведені до автоматизму, переходять у навички. Орфографічна навичка є автоматизованою дією, пов'язаною із застосуванням засвоєних правописних правил.

Крім того, формування орфографічних умінь і навичок не можна уявити без участі всіх видів пам'яті. Так, слухова пам'ять полягає в запам'ятовуванні на слух фонем, зорова — фіксує графічний образ слова. Кінестетична пам'ять пов'язує фонемний склад слова з м'язовими рухами артикуляційного апарату. Моторна ж пам'ять дозволяє зафіксувати буквенний склад слова в рухах м'язів кисті руки. Серед важливих умов формування в учнів орфографічних навичок називають свідоме й міцне засвоєння ними теоретичних знань з орфографії, виконання достатньої кількості правописних вправ, різних за ступенем складності й рівнем самостійності.

Орфографічні вправи – це вправи, що виробляють уміння й навички грамотного письма на основі дотримання орфографічних правил. Виділяють такі орфографічні вправи: списування, диктанти, орфографічний розбір, вправи з орфографічним словником, довільне письмо, вправи з розвитку мовлення.

Отже, навчання орфографії має починатися з оволодіння повністю усвідомленими діями. Такі дії можливі лише за умови засвоєння орфографічних правил.

Позакласна робота як засіб розвитку гнучких навичок молодших школярів

Штанько Ольга

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Л. П. Ткаченко

Реалії сьогодення в Україні такі, що вимагають від учителів початкових класів розроблення нових форм роботи, інноваційних прийомів та форматів взаємодії між педагогом і учнями, з метою розвитку відповідних умінь і навичок. Особливої уваги потребують гнучкі навички, а саме комунікабельність, стресостійкість, критичне мислення, володіння стратегіями взаємодії (вербальної, невербальної, діяльнісної). Такі навички дозволяють особистості швидко адаптуватися до нових умов навчання, роботи, знаходити спільні інтереси, співпрацювати в команді чи в парі з партнером. Сьогодні набуття таких навичок учнями початкової школи є вкрай важливим, бо вони виступають основою соціалізації й підґрунтям для формування комунікативної компетентності.

Воєнний стан в нашій країні, активні бойові дії, окупація деяких областей спричинили суттєву внутрішню міграцію населення та значний виїзд українців за кордон. Чимало українських учнів початкової школи змушені опановувати іноземні мови, набувати досвіду проживання в інших країнах, адаптуватися до незвичних умов навчання. Саме тому спостерігається певна дуальність у здобутті освіти: українські школярі дистанційно навчаються у вітчизняних школах і відвідують заклади освіти за місцем фактичного перебування. За таких умов неабиякого значення набуває позакласна робота, що здійснюється через мовні клуби, спортивні секції, наукові гуртки, осередки творчості, музичні й хореографічні колективи. Такий підхід дозволяє молодшим школярам набувати нового досвіду з опорою на значущі для них і ментально зрозумілі види роботи. Крім того, вищезазнані форми позакласної роботи сприяють розвитку комунікативних навичок, оскільки розповідь про певний вид діяльності дозволяє відкрити для нових товаришів ще одну грань особистості, повідомити про свої уподобання й успіхи, познайомити їх з історією України, розказати правдиву історію її сучасного дня.

Ефективною формою позакласної роботи, спрямованої на розвиток гнучких навичок учнів є створення шкільного музею. Основними експозиціями в такому музеї є історія рідного краю, його природних багатств, вивчення побуту минулого, ремесел, мистецьких напрямів, а в цьому контексті життєпис видатних особистостей та історія школи, успіхи її вихованців. Робота зі створення музею чи музейного осередку вимагає командної роботи, розроблення плану, визначення основних напрямів, співпрацю з різними людьми, збір і документування різноманітних відомостей, укладання каталогів, створення експозиції. Кожен учень, долучений до такої взаємодії формує й розвиває цілу низку гнучких навичок, що стануть у нагоді для подальшого розвитку й становлення упродовж життя.

**Казкотерапія як засіб комунікативно-мовленнєвого виховання
молодших школярів**
Ястремська Анастасія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук К.С. Гнатовська

Модернізація сучасної української освіти на основі культурологічної парадигми та синергетичної концепції управління передбачає пошук оптимальних шляхів профілактики, діагностики, розвитку та вдосконалення комунікативно-мовленнєвого виховання молодших школярів. Комунікативно-мовленнєве виховання є одним із актуальних завдань в освітньому процесі початкової школи, що проявляється у формуванні особистості молодшого школяра, у вихованні його світогляду й культури. Особливого значення набуває система навчання зв'язного мовлення на початковому етапі, коли закладаються основи його подальшого розвитку. Мовленнєвий розвиток молодшого школяра характеризується оволодінням усним та писемним мовленням. На цьому етапі учні знайомляться з функціями мови, різницею між усним та писемним мовленням, розкриттям специфіки мовленнєвого спілкування. Одним із актуальних засобів комунікативно-мовленнєвого виховання молодших школярів є казкотерапія. Аналіз літератури доводить, що питання комунікативно-мовленнєвого виховання молодших школярів є предметом наукових розвідок багатьох науковців: А. Богуш, І. Бех, О. Джежелей, А. Ємець, В. Захарченко, О. Коваленко, І. Купіна, Г. Костюк, Л. Паламар, В. Сухар, Л. Ткаченко та інші. У наукових пошуках Х. Дикмана, З. Фрейда, Е. Фромма, М.-Л. фон Франца, К. Юнга та інших розроблялася методологія сучасної казкотерапії. Дослідження з казкотерапії широко представлені в роботах сучасних українських науковців: Ю. Алімової, О. Бреусенко-Кузнецова, М. Заброцького, О. Казачинер, О. Мартиненко, Г. Мікляєвої, В. Солодухова, Л. Терлецької, Р. Ткач та інших. Робота з казкою сприяє розвитку просодичної сторони мовлення (тембр голосу, його сила, темп, інтонація, виразність), формує уявлення про основні принципи побудови зв'язного висловлювання. Тексти казок розширюють словниковий запас, допомагають правильно будувати діалоги, формують мовні (перш за все, граматичні) узагальнення та практичне засвоєння (за зразком, наочною опорою) лексичних та емоційно-виразних компонентів фразових висловлювань, різних типів синтаксичних конструкцій, взаємозв'язку подій. Подорожі казками пробуджують фантазію і образне мислення, звільняють від стереотипів, шаблонів, дають простір творчості. Казки допомагають емоційно розрядитися, зняти мовленнєвий емоційний стрес, занепокоєння, агресію, почуття провини, діти стають спокійними, упевненими в собі, формують уміння співпереживати, допомагати, жаліти, відповідно долають певні психологічні бар'єри. Отже, казкотерапія як засіб комунікативно-мовленнєвого виховання молодших школярів максимально наближає дитину до того рівня зв'язного мовлення, який потрібен їй для повноцінного та послідовного засвоєння шкільної програми.

СЕКЦІЯ 8

ПРОВІДНІ ПИТАННЯ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОЇ ГАЛУЗІ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Екологічна компетентність учнів початкових класів, як одна з ключових компетентностей у НУШ

Без'язична Наталія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. М. Смолянчук

У сьогоднішніх реаліях важливою є проблема виховання у учнів наукового розуміння світу, яка виникає через кардинальні зміни у методологічних засадах вивчення природи та нові вимоги до освіти у всіх навчальних дисциплінах у загальноосвітніх закладах. Ці зміни націлені на створення нової стратегії поведінки людини.

Основна увага має бути спрямована на розвитку тих навичок та знань, які необхідні для успішної реалізації випускника школи в суспільстві. Зміст цих компетентностей відображає потреби суспільства щодо володіння знаннями, навичками, уміннями, самостійністю та відповідальністю молодих громадян у повсякденному житті.

Саме тому однією з актуальних потреб сьогодення є підвищення екологічної освіченості учнів та забезпечення гармонії у відносинах між суспільством і природою у контексті раціонального використання ресурсів. Це можливо завдяки формуванню учнями екологічної культури та екологічної компетентності, які визнаються як важливі елементи усіх навчальних програм. Екологічна компетентність включає розумне та обґрунтоване використання природних ресурсів в рамках стійкого розвитку, розуміння важливості природного середовища для здоров'я людини, а також бажання й здатність дотримуватися здорового способу життя.

Екологічна компетентність виявляється у постійному прийнятті рішень, ураховуючи екологічні наслідки власної діяльності, яка впливає на навколишнє середовище. Основу екологічної компетентності становлять екологічні знання та досвід практичної діяльності в природному середовищі. Набуті знання є результатом особистого розвитку і формуються під впливом екологічної інформації. Учні початкової школи отримують таку інформацію під час уроків Я досліджую світ.

Так у процесі вивчення інтегрованого курсу Я досліджую світ, діти навчаються дбайливому ставленню до навколишнього середовища, усвідомлюють зв'язки між діяльністю людини та станом навколишнього природного середовища, між різними типами організмів; стають учасниками низки екологічних проєктів – долучаються до процесу збереження та відновлення природи.

Педагогічні умови формування здорового способу життя у молодших школярів під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

Медведева Аліна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. П. Старікова

Важливість питання формування здорового способу життя зростаючого покоління є актуальною в аспекті зміцнення здоров'я дітей та всебічного розвитку особистості. Мистецтво довго жити полягає, насамперед, у тому, щоб навчитися з дитинства слідкувати за своїм здоров'ям. Відповідно пріоритетним освітнім напрямом виховання та навчання у стінах початкової ланки сьогодні є підвищення рівня здоров'я дітей, формування у них навичок здорового способу життя, а також стійкої потреби в регулярних заняттях фізичними вправами.

Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури дає змогу охарактеризувати поняття «здоровий спосіб життя» як активний вид діяльності людей, спрямованістю якого є збереження та покращення здоров'я. При цьому вітчизняні дослідники, які присвятили свої наукові розробки вивченню питання особливостей формування здоров'язбережувальної компетентності учнів початкової школи (М. Алексеева, Г. Бондарчук, О. Ващенко, Н. Поліщук та ін.) акцентують увагу на необхідності враховувати, що спосіб життя людини формується впродовж життя цілеспрямовано та поступово.

Відповідно до аналізу змісту Державного стандарту початкової освіти формування здоров'язбережувальної компетентності молодшого школяра, тобто інтегральної його якості, яка спрямована на забезпечення успішного збереження та зміцнення здоров'я свого (фізичного/ психічного /духовного) та здоров'я свого оточення, реалізується в межах двох освітніх галузей – «соціальної і здоров'язбережувальної» та «громадянської та історичної», які поєднуються в межах вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Звертаючись до педагогічних умов формування у молодших школярів уявлень про здоровий спосіб життя, Т. Гільберг та С. Тарнавська вважають, що до них слід віднести такі три ключові умови:

- забезпечення грамотності учнів початкової школи у питаннях здоров'я;
- формування мотивації на ведення здорового способу життя;
- виховання відповідального ставлення учнів до власного здоров'я та здоров'я своїх близьких.

Застосування цих педагогічних умов допоможе створити сприятливе середовище для формування здорового способу життя у молодших школярів, що в свою чергу сприятиме їх здоров'ю та загальному розвитку.

Як вже зазначалося, знання про ЗСЖ у Новій українській школі формуються на уроках з інтегрованого курсу «Я досліджую світ». У процесі розвитку уявлень про здоровий спосіб життя головну перевагу краще віддавати простим педагогічним методам та прийомам. Наприклад: «уроки здоров'я», практичні заняття, читання цікавих історій/оповідань, образотворення, евристичні бесіди, спостереження за природою, проектна діяльність тощо.

Впровадження STEM-освіти в навчальний процес освітніх закладів

Мерцалова Вікторія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.В. Партола

Актуальність та перспективність досліджуваного питання, впровадження STEM-освіти в освітній процес початкової школи, означено Національною стратегією розвитку освіти в Україні, в якій пріоритетним завданням визначено – впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, ефективність освітньої діяльності та підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

Упровадження STEM-освіти у формальну освіту України набирає обертів після затвердження Концепції Нової Української школи (2016 р.) та Концепції розвитку природничо-математичної (STEM) освіти (2020 р.), що взаємопов'язані та доповнюють одна одну.

Акронім STEM утворився від англійських слів Science–природничі науки, Technology–технології, Engineering–інженерія, проєктування, дизайн, Mathematics–математика.

Головним напрямом діяльності STEM-освіти є формування природничо-математичних компетентностей, інтересу до навчання, а також розвиток логічного, інженерного, критичного, творчого мислення. У рамках національного експериментального проєкту, до цього переліку активно інтегрують і інші дисципліни, такі як читання та дизайн і технології.

Навчально-дослідницьке середовище, що створює STEM, дозволяє дітям встановити зв'язок між поняттями, засвоєними на уроці, і тим, як ці поняття застосовуються в реальному світі, в якому вони зростають. Цим STEM-освіта робить навчання значущим для учнів.

Асоціації, що виникають з концепцією STEM-освіти – це, насамперед, робота з обдарованими учнями; це поглиблене вивчення природничо-математичних дисциплін; це програми для учнів старших класів школи. Проте це враження є помилковим, адже для кожної вікової категорії дітей передбачено певні особливості щодо впровадження STEM–технологій у освітній процес.

У ході впровадження STEM-освіти у навчальний шкільний процес, ще з початкового рівня, учні ознайомлюються з наукою, інформаційними технологіями, досліджують на основі практичних завдань та комп'ютерного обладнання явища навколишньої світу, конструюють власні моделі візуалізації досліджуваного об'єкта, відтворюють взаємозв'язки у природі, розвиваючи при цьому математичні навички.

Отже, зважаючи на основні завдання шкільної освіти, стимулювання допитливості та підтримка інтересу до навчання і пошуку знань, мотивація до самостійних досліджень, науково-технічної творчості школярів тощо, що з успіхом вирішує STEM-освіта. Упровадження STEM-освіти у практику шкільного навчання є важливим завданням освіти України.

Роль вчителя як моделі екологічної поведінки для учнів початкових класів

Олефіренко Олена

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. П. Старікова

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні особливого значення набувають проблеми екологічного виховання підростаючого покоління, починаючи з молодшого шкільного віку.

У наукових дослідженнях Н. Бібік, О. Біди, О. Грошовенко, Н. Коваль, В. Лисенко, Г. Марочко, Л. Нарочної, С. Ніколаєвої, О. Пруцакової, Г. Пустовіт акцентується увага на необхідності використання прикладу вчителя у формуванні основ екологічної культури учнів початкової школи.

У педагогічній літературі визначають специфічні особливості поведінки молодших школярів у ставленні до навколишнього середовища. Однією з них є суб'єктивне відношення до природи, цінність якої визначається через ставлення оточуючих, тобто для молодших школярів об'єкти природи не мають особистісної цінності. У цьому контексті роль вчителя як моделі екологічної поведінки для учнів початкових класів стає критично важливою, оскільки вчитель є однією з головних фігур у житті учнів початкової школи, орієнтиром правильної поведінки та ставлення до природи. Вчитель виступає не лише як посередник інформації, але й як приклад, який демонструє, як правильно ставитися до природи, як усвідомлено взаємодіяти з навколишнім середовищем. Молодші школярі мають обмежену сферу впливу на довкілля. Вони не впливають на виробництво, де екологічне забруднення є масштабним. Дорослі не звертають увагу на їхні думки, коли йдеться про екологічно раціональну власну діяльність в оточуючому середовищі. Вони можуть тільки стежити за чистотою та збереженням невеличкої частини оточуючої природи. Не зважаючи на досить вузьку зону відповідальності учнів початкової школи у питаннях екології, формування їх екологічних поглядів є значним вкладом у майбутнє держави та планети в цілому. На відміну від дорослих, поведінка учнів початкових класів виявляється не лише в діях, але й у висловленнях та емоціях, які можуть залишатися у пам'яті надовго й впливати на майбутнє ставлення до природи. Вчитель початкових класів має унікальну можливість впливати на формування екологічної культури молодших учнів, оскільки саме на цьому етапі вони набувають перші знання та формують основні цінності. Важливість того, що вчитель є моделлю їх екологічної поведінки, полягає в тому, що учні вчаться головним чином не за словами, а за прикладом. Відповідальне ставлення вчителя до природи, його готовність ділитися знаннями та досвідом у сфері екології, а також організація заходів, спрямованих на заохочення екологічної поведінки, надихають учнів на власні дії та допомагають сформуванню стійких екологічних цінностей.

Отже, вчитель початкових класів має ключове значення у формуванні екологічної культури учнів, є моделлю екологічної поведінки, що показує на власному прикладі турботливе ставлення до об'єктів природи, поведінки учнів, яка буде супроводжувати їх протягом усього життя.

Уроки інтегрованого курсу «Я досліджую світ» як засіб формування інфомедійної грамотності в учнів початкової школи

Рясна Лілія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. М. Смолянчук

У сучасному прогресивному світі сучасні діти постійно перебувають в інформаційному оточенні. Інформаційний простір постійно та стрімко розвивається і, відповідно, з'являються нові джерела інформації, з якими кожного дня зустрічаються як діти, так дорослі. На сьогоднішній день медіа пропонують дуже великий вибір своїх продуктів – від дитячих розвивальних програм до різних форм масової комунікації та способів спілкування. Інформаційно-комунікаційні технології відіграють значну роль у сучасному суспільстві. І ця тенденція лише посилиться у майбутньому. У зв'язку з тим, що сучасні діти навчаються через медіа, їм необхідно вміти орієнтуватися та працювати у цьому широкому розмаїтті інформації. Тому необхідність формування інфомедійної грамотності у молодших школярів є беззаперечною.

Окремим питанням досліджуваної проблеми присвячено праці зарубіжних і вітчизняні науковців, а саме О. Волощенко Б. Герціг, С. Графе, О. Ішутіної, О. Козак, Н. Курмишевої, О. Мокрогуз, О. Слижук, Г. Тулодзєцького та інші.

Під визначенням поняття «інфомедійна грамотність» більшість науковців розуміють комплекс знань, умінь і навичок, які необхідні для роботи з медіа та інформацією, основою яких є здатність критично осмислювати і опрацьовувати різні види інформації та створювати медіапродукти необхідні для навчання і комунікації. На нашу думку найсприятливішими умовами для формування і інфомедійної грамотності у початковій школі є уроки інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Формуючи в учнів вміння працювати з інформацією та медіа, доцільно використовувати такі види завдань як: завдання щодо поглиблення компетентності у сфері безпечної поведінки в інтернеті; на аналіз інформації та визначення носіїв повідомлень; на перевірку достовірності інформації; на формування навичок добору і пошуку інформації; тренувальні завдання на створення власних медіапродуктів.

Цікавою і корисною для учнів початкової школи буде робота із сюжетними малюнками, з книгою – джерелом інформації, з фотографією – найпростішим медіатекстом, з журналами та газетами, з коміксами, з музикою та мультфільмами. Також є доречним опрацювання інтернет-ресурсів та реклами і застосування проектної форми роботи на уроках, результатом якої є створений медіапродукт.

Отже, процес формування інфомедійної грамотності у молодших школярів є одним із важливих завдань вчителя. А вміння осмислювати, аналізувати, перевіряти і використовувати інформацію для школяра є просто необхідним щоб жити, навчатися і розвиватися у сучасному світі.

Розвиток критичного мислення у молодших школярів

Скупченко Діана

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О. М. Масюк

Розвиток сучасного суспільства потребує виховання фахівців з навичками нестандартного мислення, вмінням аналізувати інформацію, приймати швидкі рішення, здатних критично переосмислювати і перетворювати дійсність. Тому розвиток критичного мислення у підростаючого покоління є одним з освітніх трендів, наскрізним завданням Нової української школи.

У науково-педагогічній літературі термін «критичне мислення» використовують з 1956 року, саме у цей час Б. Блум розробив таксономію мислення та визначив операції, які на кожному рівні мислення може здійснювати мозок людини. Критичне мислення зароджується ще у дошкільному віці, але умов для його повноцінного розвитку замало, оскільки пізнавальні процеси ще не досягли необхідного рівня сприйняття. Вчені дійшли висновку, що критичне мислення потрібно починати формувати у дитини, починаючи з молодшого шкільного віку.

Проблемою розвитку критичного мислення в учнів початкової школи займалися такі зарубіжні вчені, як Дж. Брунер, Д. Дьюї, С. Котрелл, М. Ліпман, Д. Халперн та ін. Серед українських вчених потрібно відзначити праці таких вчених, як О. Пометун, С. Терно, А. Тягло, Л. Пироженко та ін. Більшість дослідників визначають критичне мислення як складний багатогранний розумовий процес, який є усвідомленим та самостійним, спрямованим на генерування людиною нових ідей шляхом визначення проблем, збирання і аналізу інформації та продукування варіантів їх вирішення.

Розвиток критичного мислення у молодших школярів пов'язаний з процесом формування знань, вмінь та навичок. Успішність навчання молодшого школяра безпосередньо залежить від здатності критично осмислювати нову інформацію з урахуванням наявних знань. Учень, який не здатний мислити критично, неспроможний самостійно та об'єктивно оцінювати інформацію, він стає залежним від чужої думки. Враховуючи це, ми виділили наступні ознаки критичного мислення учня молодшого шкільного віку:

- здатність визначати проблему, висувати гіпотези, ставити запитання, вміння вести діалог;
- самостійність мислення – дитина прагне самостійно аналізувати отриману інформацію, висловлювати та відстоювати власну думку, помічати помилкові судження, робити свідомий вибір на основі власних суджень;
- вміння працювати в колективі, здатність поважати думки і точки зору інших;
- критичне ставлення до себе - виявлення власних помилок та адекватна реакція на них;
- прагнення до знаходження кращих варіантів вирішення проблеми.

Отже, розвиток у дитини критичного мислення допомагає адаптувати її до реалій сьогодення та готувати її до успішного майбутнього.

Впровадження технологій диференційованого навчання у практику початкової школи

Удовиченко Олена

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. І. Титаренко

Як зазначається у Державному стандарті початкової освіти, метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та формування її наскрізних умінь, відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, розвиток самостійності, творчості та допитливості. Одним з шляхів реалізації зазначеної мети є впровадження у практику початкової школи технології диференційованого навчання.

Дидактичні аспекти диференційованого навчання у початковій школі висвітлені у наукових працях О.Я. Савченко, Г.І. Коберника, Л.В. Коваль, С.П. Логачевської, А.В. Фурман та ін. У педагогічній літературі зустрічаються різні тлумачення диференційованого навчання. У своєму дослідженні ми дотримуємося думки О.Я. Савченко, яка розглядає диференційоване навчання як організацію роботи на уроці, коли одному учневі або групі учитель пропонує в певній системі посильні завдання різної складності й цим самим створює сприятливі умови для розвитку й навчання кожного. Сучасна педагогічна наука розрізняє такі форми диференціації – зовнішню (профільну) і внутрішню (рівневу). Внутрішня диференціація передбачає врахування індивідуальних відмінностей учнів (особливостей пам'яті, мислення, уяви, нахилів, здібностей, інтересів тощо) в умовах звичайного класу, групи.

Ми погоджуємося з думкою Л.В. Коваль, що процес технологізації освіти дозволяє розглядати диференційоване навчання як цілісну технологію, яка передбачає: врахування загальної готовності учнів до навчання та засвоєння конкретного змісту; використання диференційованих завдань на різних етапах уроку та під час самостійної домашньої роботи; запобігання труднощам, що можуть виникнути в учнів різного рівня навченості у процесі набуття нових знань, умінь і навичок; здійснення тематичного планування вивчення навчального матеріалу, що дозволяє співвіднести складність теми, її структуру з рівнем готовності учнів її засвоєння.

Технологія диференційованого навчання враховує здібності учнів та їх навченість і здійснюється за допомогою чітко продуманої системи фронтальної, групової та індивідуальної форм роботи: послідовний і систематичний розвиток мислення учнів; диференціація за ступенем складності завдань; диференціація за ступенем самостійності учнів; диференціація змісту домашніх завдань; диференціація за ступенем доповнення основного змісту додатковими завданнями; диференціація через методи і види роботи.

Отже, вивчення педагогічного досвіду дає підставу стверджувати, що впровадження технології диференційованого навчання молодших школярів підвищує ефективність процесу навчання.

Наукове видання

**ІННОВАЦІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ:
ДОСВІД, ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали IV науково-практичної інтернет-конференції
здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету початкового навчання

17 травня 2024 року

Збірник тез наукових доповідей

За загальною редакцією доктора педагогічних наук, доцента,
завідувачки кафедри початкової і професійної освіти
ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Оксани Альбертівни Мкртічян

Відповідальний за випуск: О. А. Мкртічян
Комп'ютерна верстка: Л. С. Філатова

Тези друкуються в авторській редакції

Відповідальність за дотримання вимог
академічної доброчесності та зміст несуть автори

Підписано до друку

Ум. друк. арк. 10,3

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
Україна, 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 29